

อุปลักษณะ: ความเป็นปริศนาสนเท่ห์ของภาษาในแดร์ริดา

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาปรัชญา ภาควิชาปรัชญา

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2563

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

METAPHOR: THE ENIGMA OF LANGUAGE IN DERRIDA

Mr. Surakarn Thoesomboon

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Philosophy
Department of Philosophy
FACULTY OF ARTS
Chulalongkorn University
Academic Year 2020
Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	อุปลักษณะ: ความเป็นปริศนาเสน่ห์ของภาษาในแดร์ริดา
โดย	นายสุรกานต์ โตสมบุญ
สาขาวิชา	ปรัชญา
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกษม เพ็ญภินันท์

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

.....	คณบดีคณะอักษรศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรเดช โชติอุดมพันธ์)	
คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์	
.....	ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ศรียุญา อรุณขจรศักดิ์)	
.....	อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เกษม เพ็ญภินันท์)	
.....	กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(อาจารย์ ดร.สายัณห์ แดงกลม)	

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

สุรกานต์ โตสมบุญ : อุปลักษณ์: ความเป็นปริศนาสนเท่ห์ของภาษาในแดร์ริดา. (METAPHOR: THE ENIGMA OF LANGUAGE IN DERRIDA) อ.ที่ปรึกษาหลัก : ผศ. ดร. เกษม เพ็ญภินันท์

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาการรื้อสร้างบทบาทและมโนทัศน์ “อุปลักษณ์” ในบทความ “ปรัมปราสีขาว: อุปลักษณ์ในตัวบทปรัชญา” และ “การถอดถอนอุปลักษณ์” ของแดร์ริดา เพื่อถกเถียงว่าอุปลักษณ์ไม่ได้เป็นเพียงมโนทัศน์ชายขอบของตัวบทปรัชญา และเพื่อเปิดให้เห็นถึงคุณลักษณะของภาษาที่ไม่อาจถูกกำหนดกะเกณฑ์ไว้ภายใต้สมมุติฐานเรื่องการมีนัยแท้-นัยเดียว แต่ภาษามีความเป็นอุปลักษณ์อย่างไม่อาจลดทอนได้

สาขาวิชา ปรัชญา
ปีการศึกษา 2563

ลายมือชื่อนิสิต

ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก

5980177822 : MAJOR PHILOSOPHY

KEYWORD: Metaphor, Meaning, Language, Metaphysics, Jacques Derrida

Surakarn Thoesomboon : METAPHOR: THE ENIGMA OF LANGUAGE IN
DERRIDA. Advisor: Asst. Prof. Dr. KASEM PHENPINANT

This thesis aims to study the deconstruction of the concept ‘metaphor’ in Derrida’s texts: *White Mythology: Metaphor in the Text of Philosophy* and *The Retreat of Metaphor*. To argue that metaphor is not just a margin of philosophy, and to unveil the properties of language that cannot be determined under the presupposition of univocity. Still, language has an irreducible metaphoricity.

Field of Study: Philosophy

Academic Year: 2020

Student's Signature

Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

สุรกันต์ โตสมบุญ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
รายการคำย่อเอกสารอ้างอิงหลัก.....	1
บทที่ 1	2
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา	2
1.2 แนวคิดและสมมุติฐานสำคัญ.....	3
1.3 วัตถุประสงค์	3
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	3
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
บทที่ 2	5
ปริมปราสีขาว: อุปลักษณะในตัวบทปรัชญา.....	5
2.1 ปริมปราสีขาว: อุปลักษณะในตัวบทปรัชญา.....	5
<u>ความหลงลืมของตัวบทปรัชญา: อุปลักษณะและตัวบท “ปริมปราสีขาว”</u>	5
<u>สังเขปประเด็นสำคัญของตัวบท “ปริมปราสีขาว”</u>	10
2.2 หลักการและภาพพจน์รากฐานของอุปลักษณะในตัวบทปรัชญาตะวันตก	16
<u>อุปลักษณะในฐานะของค่านาม และการมีนัยยะเฉพาะหนึ่งเดียว</u>	17
<u>อุปลักษณะภายใต้หลักการเทียบเคียงหรืออานาโลยี</u>	22
<u>มโนทัศน์ฐานรากของอุปลักษณะในตัวบททวาทกรรมปรัชญา</u>	25
2.3 ปัญหาทางกึ่งทางของมโนทัศน์อุปลักษณะ และ ข้อถกเถียงเรื่อง “กฎเกณฑ์แห่งการเสริมต่อ” ..	28

การขาดดุลบัญชีอุปักษ์ณ.....	32
ความตายที่อุปักษ์ณนำพาไปกับตัวเอง และผลกำไรทางภาษา.....	33
สรุปประเด็นถกเถียงของแดร์ริดา	39
บทที่ 3	41
อุปักษ์ณเป็นอุปักษ์ณตาย.....	41
3.1 ข้อถกเถียงของริเกอร์.....	41
สังเขปความคิดและประเด็นปัญหาของตัวบทอุปักษ์ณเป็น	41
แนวคิดเรื่องการสร้างระยะห่าง.....	46
แนวคิดเรื่อง “อุปักษ์ณเป็น” และปฏิสัมพันธ์ระหว่างปรัชญาและความเป็นกวี.....	48
ข้อถกเถียงของริเกอร์ต่อแนวคิดใน “ปริมปราสีขาว” ของแดร์ริดา.....	50
3.2 แย้งข้อถกเถียง.....	58
ความไม่เป็น-ไม่ตายของอุปักษ์ณ.....	58
ที่ทางของอุปักษ์ณ: ในหรือนอกภาษา-อภิปรัชญา.....	61
3.3 สังเขปประเด็นตีความจากวรรณกรรมปริทัศน์และข้อคิดเห็น	64
บทที่ 4	70
การสร้างรอยอุปักษ์ณใหม่	70
4.1 สังเขปประเด็นปัญหาของตัวบท “การถอดถอนอุปักษ์ณ”	70
4.2 ร่องรอยหรือการถอดถอนความเป็น.....	77
4.3 ตรรกะคู่ควบของการถอดถอนและการสร้างรอยใหม่ของความคิดและความหมาย.....	82
ร่องรอยกำเนิดและตรรกะคู่ควบของการถอดถอนและการสร้างรอยใหม่.....	82
บรรณานุกรม.....	91
ประวัติผู้เขียน.....	93

รายการคำย่อเอกสารอ้างอิงหลัก

ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยใช้คำย่อเอกสารอ้างอิงหลักในส่วนเนื้อหาและเชิงบรรณท่ายหน้าตามรายการข้างทำยนี้ โดยเป็นการอ้างอิงคำย่อตามด้วยเลขหน้าภาษาอังกฤษและภาษาฝรั่งเศสตามลำดับ หากปรากฏอ้างอิงเลขหน้าชุดเดียว เลขหน้าที่ปรากฏหลังคำย่อคือหน้าฉบับภาษาอังกฤษ นอกจากนี้มีคำอธิบายอื่นๆ กำกับ

Jacques Derrida

MAR “White Mythology: Metaphor in the Text of Philosophy” ใน *Marges de la philosophie* / “La mythologie blanche : métaphore dans le texte philosophique” ใน *Margins of Philosophy*

RM “The *Retrait* of Metaphor” ใน *Psyche: Inventions of the Other* / “Le retrait de la métaphore” ใน *Psyché : l’inventions de l’autre*

Paul Ricœur

MV *The Rule of Metaphor* / *La métaphore vive*

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในบทความปริမ်ปราลีชาว: *อุปลักษณ์ในตัวบทปรัชญา (La mythologie blanche : la métaphore dans le texte philosophique (1971) / White Mythology: Metaphor in the Text of Philosophy (1982))* ฌาคส์ แดร์ริดาเห็นว่าการกำหนดนิยามมโนทัศน์อุปลักษณ์เป็นกระบวนการที่ไม่อาจมีความสมบูรณ์ได้ในตัวเอง ทุกครั้งที่อุปลักษณ์ถูกกำหนดนิยามกรอบมโนทัศน์หนึ่งๆ ทุกครั้งยังมีหน่วยภาษาที่มีความเป็นไปในเชิงอุปลักษณ์หลงเหลือให้นิยามต่อ แดร์ริดาถกเถียงถึงความเป็นไปได้ของกระบวนการบ่งชี้ความหมายที่ไม่อาจถูกต้องจริงจัง และการไม่สามารถกำหนดตัดสินได้โดยสมบูรณ์ของความหมาย ทุกครั้งที่ความหมายถูกกำหนดนิยาม ทุกครั้งที่ปัญหาถูกตอบ ทุกครั้งยังมีความเป็นไปได้อื่นเหลืออยู่อีก เหมือนปริศนาสนเท่ห์ที่กระบวนการถามตอบไม่ถูกต้องจริงจัง เป็นไปเช่นนี้ได้ไม่สิ้นสุด

อย่างไรก็ตาม ในอุปลักษณ์เป็น: *บทศึกษาศหวิทยาการว่าด้วยกระบวนการรังสรรค์นัยความหมายในภาษา (La métaphore vive (1975) / The Rule of Metaphor: Multi-Disciplinary Studies of the Creation of Meaning in Language (2012))* ปอล ริเกอร์ เห็นแย้งต่อข้อถกเถียงดังกล่าว สำหรับริเกอร์อุปลักษณ์ถูกให้อรรถาธิบายได้ภายใต้การเพ่งเล็งเป้าหมายเฉพาะหนึ่งในเชิงอรรถศาสตร์ กล่าวอีกนัยหนึ่ง อุปลักษณ์ปรากฏมีชุดความหมายเฉพาะภายใต้การตีความโครงสร้างประโยคและตัวบท

ต่อมา แดร์ริดาได้เสนอบทความ *การถดถอนอุปลักษณ์ (Le retrait de la métaphore (1978) / The Retrait of Metaphor (2007))* ในงานสัมมนาวิชาการ *ปรัชญาและอุปลักษณ์ (Philosophie et Métaphore)* ซึ่งจัดขึ้นที่มหาวิทยาลัยเจนีวา ในปี 1978 บทความชิ้นนี้มีประเด็นสำคัญหนึ่งในการโต้แย้งข้อวิพากษ์ของริเกอร์ ทั้งในประเด็นปัญหาว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างภาษาอุปลักษณ์กับภาษาอภิปรัชญา และรวมทั้งลักษณะวิธีคิดในเชิงรื้อสร้างอภิปรัชญาตะวันตก

บทอภิปรายที่ปรากฏใน *ปริ่มปราลีชาว: อุปลักษณ์ในตัวบทปรัชญา* ของแดร์ริดา บทวิพากษ์ข้อถกเถียงของแดร์ริดาใน *อุปลักษณ์เป็น* ของริเกอร์ และรวมทั้งบทตอบโต้ของแดร์ริดาเรื่อง *การถดถอนอุปลักษณ์* ถือเป็นหน้าหนึ่งในประวัติศาสตร์ความคิดที่เปิดเผยให้เห็นไม่เฉพาะต่อบทบาทและความสำคัญของอุปลักษณ์ในตัวบทปรัชญา แต่ถามปัญหาว่าด้วยความเป็นไปได้ของศาสตร์ความคิดที่เรียกว่าปรัชญาและภาษาที่ใช้โดยตัวบทปรัชญาเองด้วยอย่างมีใจความสำคัญ

1.2 แนวคิดและสมมุติฐานสำคัญ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาการรื้อสร้างบทบาทและมโนทัศน์ “อุปลักษณ์” ในบทความ *ปรั่มปราลีชาว: อุปลักษณ์ในตัวบทปรัชญา* (*La mythologie blanche : la métaphore dans le texte philosophique* (1971)) และ *การถอดถอนอุปลักษณ์* (*Le retrait de la métaphore* (1978)) ของแดร์ริดา เพื่อเปิดให้เห็นถึงคุณลักษณะของภาษาที่ไม่อาจถูกกำหนดกะเกณฑ์ไว้ภายใต้สมมุติฐานเรื่องการมีนัยแท้ (proper meaning) และการมีนัยเดียว (univocity) แต่ภาษามีความเป็นอุปลักษณ์ (metaphoricity) อย่างไม่อาจลดทอนได้ โดยจะอภิปรายข้อถกเถียงสำคัญดังต่อไปนี้

1. วาทกรรมอภิปรัชญาอาศัยความเป็นอุปลักษณ์ ในการประกอบสร้างวาทกรรมของตนเอง กล่าวอีกนัยหนึ่ง อุปลักษณ์ ณ ชายขอบของปรัชญาไม่ได้มีสถานะเป็นเพียงตัวประกอบหรือภาพประกอบของวาทกรรมที่มุ่งสื่อแสดงความจริง แต่เป็นเงื่อนไขความเป็นไปได้ของการสื่อแสดงดังกล่าว

2. ความหมายและความจริงที่เผยตัวเองผ่านสื่อภาษาเป็นไปภายใต้กฎเกณฑ์ของการเสริมเติมต่อ (law of supplementarity), การหว่านโปรยความหมาย (dissemination), การเลื่อนต่าง (*différance*)¹, การเป็นไปในเชิงร่องรอยอันไร้กำเนิด (trace without origin) และการไม่สามารถกำหนดตัดสินได้อย่างตายตัว (undecidability)

1.3 วัตถุประสงค์

ศึกษาและวิเคราะห์แนวคิด เรื่อง “อุปลักษณ์” และ “คุณลักษณะเชิงอุปลักษณ์” ของภาษา ในการรื้อ-สร้างวาทกรรมปรัชญาของฌาคส์ แดร์ริดา

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ศึกษา อภิปราย และวิเคราะห์ประเด็นปัญหาว่าด้วยอุปลักษณ์และคุณลักษณะเชิงอุปลักษณ์ของตัวบทและวาทกรรมปรัชญา จากข้อเขียนที่ปรากฏในบทความทั้งสองชิ้นของแดร์ริดา คือ *ปรั่มปราลีชาว: อุปลักษณ์ในตัวบทปรัชญา* และ *การถอดถอนอุปลักษณ์* รวมทั้งใช้ประเด็นศึกษาเรื่อง *อุปลักษณ์และอภิปรัชญา* (*Méta-phorique et méta-physique*) หรือหัวข้อย่อยที่ 3 จากบทที่ 8 ในอุปลักษณ์เป็น: *บทศึกษาสหวิทยาการว่าด้วยกระบวนการรังสรรค์นัย*

¹ โปรดดูบทความ “Différance” ใน Jacques Derrida, *Margins of Philosophy*. Chicago: University of Chicago Press, pp. 1-27 ประกอบ.

ความหมายในภาษา ของริเกอร์ ซึ่งทำการวิพากษ์ข้อถกเถียงของแดร์ริดา เพื่อทำความเข้าใจกับประเด็นปัญหาและแนวคิดต่างๆ ที่เสนอไว้โดยแดร์ริดาให้ดียิ่งขึ้น

1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1) เข้าใจอุปลักษณ์ และคุณลักษณะเชิงอุปลักษณ์ของภาษา ในปรัชญาของฌาคส์ แดร์ริดา
- 2) เป็นแนวทางในการศึกษาแนวคิดการรื้อสร้างอภิปรัชญาของการปรากฏให้เห็นและเป็นอยู่ต่อไป

บทที่ 2

ปรัมปราสีขาว: อุปลักษณ์ในตัวบทปรัชญา

ในบทนี้ผู้วิจัยอ่านอภิปรายข้อถกเถียงหลักของแดร์ริดาต่อความสัมพันธ์ระหว่างอุปลักษณ์กับตัวบทหรือวาทกรรมปรัชญา เรื่อง “กฎเกณฑ์ของการเสริมต่อ” (law of supplementarity) ที่เสนอไว้ในข้อเขียนชื่อ *ปรัมปราสีขาว: อุปลักษณ์ในตัวบทปรัชญาตะวันตก* (*La mythologie blanche - la métaphore dans le texte philosophique* ใน *Marges de la philosophie* (1972) ; *White Mythology: Metaphor in the Text of Philosophy* ใน *Margins of Philosophy* (1982)) พร้อมทั้งอภิปรายหลักการพื้นฐานของสิ่งที่เรียกว่าอุปลักษณ์ผ่านบทอ่านหรือชุดอรรถาธิบายอุปลักษณ์ของอริสโตเติลโดยแดร์ริดา และทำความเข้าใจกับเติมพันหรือเป้าประสงค์ของแดร์ริดาในการหยิบยกประเด็นปัญหาของความสัมพันธ์ระหว่างอุปลักษณ์และตัวบทปรัชญาผ่านชุดอุปลักษณ์ที่แดร์ริดาเรียกว่าเป็นชุดอุปลักษณ์พื้นฐานของสมมุติฐานความคิดในเชิงปรัชญาและอภิปรัชญาตะวันตก

2.1 ปรัมปราสีขาว: อุปลักษณ์ในตัวบทปรัชญา

ความหลงลืมของตัวบทปรัชญา: อุปลักษณ์และตัวบท “ปรัมปราสีขาว”

ตัวบทหรือข้อเขียนที่ชื่อ *ปรัมปราสีขาว: อุปลักษณ์ในตัวบทปรัชญาตะวันตก* ของแดร์ริดาตีพิมพ์ครั้งแรกในวารสาร *Poétique (revue de théorie et d'analyse littéraires)* ฉบับที่ 5 เดือนกุมภาพันธ์ ปี 1971 บริบทของตัวบทเป็นอีกบทหนึ่งที่มีนัยสำคัญต่อการทำความเข้าใจข้อเขียนนี้ของแดร์ริดา โดยผู้วิจัยขอยกมากล่าวไว้อย่างเป็นทางการสังเขปในฐานะของการเกริ่นนำประเด็นปัญหาที่ถูกหยิบยกขึ้นในข้อเขียนชิ้นดังกล่าว

ประการที่หนึ่ง หัวข้อของวารสารฉบับที่ 5 นี้คือ *โวหารและปรัชญา (Rhétorique et philosophie)*

ประการที่สอง ทางวารสารตีพิมพ์บทความของฟรีดริช นิตเช่ เรื่อง *โวหารและภาษา Rhétorique et langage* แปลเป็นภาษาฝรั่งเศสและจัดทำบทนำเรื่องโดย Jean-Luc Nancy และ Philippe Lacoue-Labarthe เป็นครั้งแรก

ประการที่สาม *La mythologie blanche* ตีพิมพ์พร้อมกันกับบทความเขียนใหม่เพื่อวารสารฉบับดังกล่าวรวมทั้งหมดเป็น 3 บทความ นอกเหนือจาก *La mythologie blanche* และ

Rhétorique et langage (ในฐานะ “เอกสาร” แปลพิมพ์ซ้ำ) ข้อเขียนใหม่ครั้งนั้นยังมี *Le détour* (อภิปรายความสัมพันธ์ระหว่างโวหารและปรัชญาตามทัศนะของนีทเช่) โดย Philippe Lacoue-Labarthe และ *Nietzsche et la métaphore* โดย Sarah Kofman

จะเห็นได้ว่าประเด็นหลักของฉบับพิมพ์ครั้งนั้นรายล้อมอยู่ที่นีทเช่ และประเด็นที่นักคิดสำคัญท่านนี้ตั้งคำถามกับความสัมพันธ์ที่มีในระหว่างโวหารกับปรัชญาและภาษาปรัชญา รวมถึงถึงความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับโลกและภาษากับความจริงเนื่องในสิ่งต่างๆ “It is not the things that pass over into consciousness, but the manner in which we stand toward them, the *pithanon* [power of persuasion]. The full essence of things will never be grasped. Instead of the thing, the sensation takes in only a sign. That is the first aspect: language is rhetoric, because it desires to convey only a *doxa* [opinion], not an *episteme* [knowledge].”² ประเด็นเหล่านี้ปรากฏเป็นประเด็นอภิปราย (และวิพากษ์) อยู่ในตัวบท “ปรัมปราสีขาว” ของแดร์ริดาทั้งสิ้น

นอกจากนี้ ช่วงปีที่พิมพ์คือช่วงที่ประเด็นศึกษาว่าด้วยภาษาในสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ภายใต้กระแสของโครงสร้างนิยมเริ่มถูกตั้งคำถาม ผู้ริ่สร้างแนวคิดดังกล่าวที่สำคัญคนหนึ่งคือแดร์ริดา ซึ่งในงานเขียน ชิ้นนี้ เขาหรือสร้างลำดับคุณค่าของคู่ความสัมพันธ์รูปสัญลักษณ์และนัยยะไปพร้อมกับการหรือสร้างลำดับความสำคัญที่มีระหว่างนัยยะอุปลักษณ์กับนัยยะตรง และบางประเด็นเกี่ยวเนื่องกับการให้น้ำหนักไปในทางใดทางหนึ่งในระหว่างการวิเคราะห์ในมิติ “diachrony” หรือ “synchrony” (Mar 215/255) โดยแดร์ริดากลับไปอ้างอิงไซซูร์เพื่อขบเน้นความจำเป็นของ “การทาบตัด” (*croisement, intersection*) หรือ “การเป็นทวิภาค” (*duality*) ในระหว่าง คู่- และ ขั้ว- ต่าง (Mar 217/259) แทนที่จะให้น้ำหนักกับเพียงแค่ทางใดทางหนึ่ง

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับแนวความคิดของนีทเช่เองนั้น แดร์ริดาอ้างข้อความจาก *On Truth and Falsity in their Ultramoral Sense* หรือว่าด้วยความจริงในฐานะของอุปลักษณ์ นามนัย และภาพพจน์ที่ประดิษฐ์สร้างยึดโยงเข้ามายังแบบความคิดของมนุษย์ในการรับรู้ความจริงเนื่องในสิ่งต่างๆ

“What then is truth? A mobile army of metaphors, metonymics, anthropomorphisms: in short, a sum of human relations which became

² จาก “Rhetoric and Language” อ้างใน Prado Jr., Plinio Walder. “The Concealed Art of Language: Fragments of the Young Nietzsche.” *Journal of Nietzsche Studies* 1, ‘Whose Nietzsche?’, (Spring 1991), pp. 29-41: p. 30.

poetically and rhetorically intensified, metamorphosed, adorned, and after long usage, seem to a nation fixed, canonic and binding; truths are illusions of which one has that forgotten that they *are* illusions; worn out metaphors which have become powerless to affect the senses (*die abgenützt und sinnlich kraftlos geworden sind*), coins which have their obverse [*empreinte*] (*Bild*) effaced and now are no longer of account as coins but merely as metal.” (เพิ่มเติมข้อความจากฉบับภาษาฝรั่งเศสไว้ในวงเล็บสี่เหลี่ยมโดยผู้วิจัย) (Mar 217/258)

ตามทัศนะของนีทเช่ซ์ ความจริงไม่ได้มีลักษณะที่ตายตัวในตัวเอง เพราะปรากฏในลักษณะเทียบเคียงหรือเทียบวัด และปรับเปลี่ยนได้ตามความสัมพันธ์หรือทัศนะท่าทีที่เรามีต่อสิ่งต่างๆ ภาษาเก็บงำเอาความจริงของโลกไม่ใช่ในฐานะของ “ความรู้” (episteme) ที่หมายถึงหน่วยรวมของสารัตถะแท้ที่สื่อสะท้อนความจริงได้โดยสมบูรณ์ แต่เป็นไปในลักษณะของ “ภาพ” (Bild) ที่ไม่ได้คงทนหรือปรากฏนิรันดร์ จึงอาจลบลือนสูญสิ้นพลังที่จะสร้างผลกระทบในเชิงผัสสะหรือนัยสำคัญและนัยความหมายกับเราได้

การลบลือนของความจริงผ่าน ภาพพจน์ หรือ อุปลักษณ์ ของหน้าเหรียญที่ลบลือนไปนี้ คือ ภาพพจน์หลักในหัวเรื่องแรก ‘Exergue’ (หน้าเหรียญ) ของตัวบท “ปรัมปราสีขาว” แต่ภายใต้ชุดเรื่องเล่าอีกชุดหนึ่ง กล่าวคือเป็นภาพพจน์ที่เขานำมาจากบทสนทนาระหว่างอริสโตและโพลีฟิลประพันธ์โดยอานาโตล ฟร็องซ์ (Anatole France) เรื่อง *Ariste et Polyphile, ou le langage métaphysique* (อริสโตและโพลีฟิลหรือภาษาอภิปรัชญา) โดยในบทสนทนาดังกล่าว ตัวละครที่ชื่อโพลีฟิลกล่าวเทียบเคียงการประดิษฐ์สร้างคำขึ้นใช้ของนักอภิปรัชญาว่าเป็นเหมือนกับการที่นักลับมิด แต่แทนที่จะลับมิดหรือกรรไกร กลับไปฝนลับหน้าของเหรียญ ลบข้อความและรูปสัญลักษณ์ที่พิมพ์ไว้จนเลือนหาย การลบลือนและข้อความที่ระบุคุณค่า ราคา สัญลักษณ์ สัญชาติ ประวัติ เวลา ที่มา สถานที่ ฯลฯ หรือข้อมูลและคุณสมบัติเฉพาะออกไปหมดนี้ โพลีฟิลกล่าวว่าเป็นการปลดปล่อยเหรียญนั้นออกจากข้อจำกัดในเชิงกาลและเทศะ และทำให้คุณค่าของเหรียญที่หน้าลบลือนไปแล้วนั้นเป็นไปได้อย่างไม่จำกัด (Mar 210/250-51) เช่นเดียวกับที่นีทเช่ซ์กล่าวถึงการกลายสภาพของหน้าเหรียญที่ถูกใช้จนเลือนลาง กลับกลายเป็นโลหะ

อนึ่ง คุณค่าที่เป็นไปได้โดยไม่จำกัดนี้ เกิดจากการที่ชุดอัตราคุณค่าเงินตราที่กำหนดสร้างภายใต้เงื่อนไขเฉพาะอันเป็นภาพแทนของความไม่สากลและของเปลือก-กระพี้ที่ถูกขจัดออกไป คงเหลือไว้แต่ความเป็นไปในเชิงสากลและเนื้อในที่แท้ของเหรียญ ซึ่งในที่นี้คือโลหะหรือวัตถุในตัวเอง

ภาพพจน์จากเรื่องเล่าของโพลีฟิลสามารถสรุปตีความออกมาได้ใน 2 ประเด็นหลักดังต่อไปนี้ คือ **หนึ่ง** เขาเห็นว่าภาษาของอภิปรัชญาดั้งเดิมแล้วมีที่มาจากภาษาในเชิงอุปลักษณ์ (metaphorical language) และ **สอง** ภาษาในเชิงอุปลักษณ์นี้สื่อความกลับไปยังภาพพจน์ที่เป็นไปในเชิงผัสสะ (sensible, sensory) ยกตัวอย่างเช่นคำว่า “eidos” ในภาษากรีกนั้นมีความหมายไม่ใช่เฉพาะ “แบบคิด, ความคิดอ่าน, แบบคดี” (idea) ที่เป็นไปในเชิงนามธรรม หรือไม่ได้เป็นไปในเชิงผัสสะอย่างเดียวเท่านั้น แต่ยังปรากฏมีร่องรอยหรือที่ยังถูกรับรู้ได้ถึงนัยยะที่เป็นไปในเชิงผัสสะประกอบอยู่ด้วย (Mar 253/301-302)

เรื่องเล่าของโพลีฟิลนั้นถูกจัดวางไว้ในงานเขียนโดยแดร์ริดาภายใต้บริบทการตั้งถามเนื่องในประเด็นปัญหาเรื่องการใช้ภาษาและการให้ภาพพจน์หรือการใช้คำอุปลักษณ์อย่างต่อเนื่องจนทำให้แรงพลังที่มีอยู่เดิมของคำๆ นั้นหมดไป “การใช้จนชำรุดสึกหรือ” (use) นี้ ทำให้ “คำอุปลักษณ์” ตามการนิยามของอริสโตเติล (*Poetics* 1457b) ที่หมายถึง “การนำคำหนึ่งมาใช้เป็นคำอธิบายสิ่งอื่นที่ไม่ใช่ความหมายตรงของคำที่ถูกใช้” กลับกลายเป็นคำที่มีความหมายตรงตัวภายใต้บริบทหรือปริณทณภาษาที่แตกต่างกันออกไป เพราะความคุ้นชิน และการหลงลืมที่มา

อนึ่ง การสื่อความเรื่องการใช้จนชำรุดสึกหรือหรือการลบลือน ซึ่งมีที่มาจากภาพพจน์เรื่องการลบลหน้าเหรียญนี้ สรุปรวมอยู่ภายใต้ภาพพจน์สำคัญที่สองในตอนท้ายของบทสนทนาระหว่างโพลีฟิลและอริสโตว่า

“I think I have at last made you realize one thing, Aristos, that any expression – of an abstract idea can only be an analogy. By an odd fate, the very metaphysicians who think to escape the world of appearances are constrained to live perpetually in allegory. A sorry lot of poets, they dim the colours of the ancient fables, and are themselves but gatherers of fables. They produce white mythology” (pp. 213—14 [translation modified; the last sentence reads: “Their output is mythology, an anemic mythology”]). (ทั้งข้อความในวงเล็บและเลขหน้าเป็นไปตามต้นฉบับของแดร์ริดาเอง) (Mar 213/253)

โดยแดร์ริดาต่อท้ายการอ้างอิงเรื่องเล่านี้ด้วยความเปรียบของเขาเองว่า

“Metaphysics – the white mythology which reassembles and reflects the culture of the West: the white man takes his own mythology, Indo-European mythology, his own *logos*, that is, the *mythos* of his idiom, for the universal form of that he must still wish to call Reason.” (Mar 213/254)

ภายใต้ภาพพจน์เหล่านี้ จะเห็นได้ว่าเป้าหมายของแดร์ริดาไม่ใช่อยู่ที่ตัวอุปลักษณ์ในฐานะที่เป็นวัตถุของการสืบค้นในตัวเอง สิ่งที่แดร์ริดากำลังตั้งคำถามคือปรัชญาและขนบอภิปรัชญา ซึ่งเขากำลังอ้างโดยอ้อมว่าเป็นรากฐานของวัฒนธรรมตะวันตกทั้งระบบ (the West) กล่าวให้เฉพาะเจาะจงลงไปอีก แดร์ริดากำลังตั้งคำถามกับการถอดสี (anemic) หรือการฟอกสีโดยสิ่งที่เรียกว่า *logos* ของอภิปรัชญาตะวันตกที่ในขณะนี้ถูกเทียบเคียงให้เป็นแค่ *Mythos* หรือเรื่องเล่า-ปรัมปราชุดหนึ่ง ซึ่งโพลีฟิลกำลังโจมตีว่าคือเรื่องแต่งที่นักอภิปรัชญาในฐานะของกวีทำได้แค่เพียงทำการรวบรวม และปรับลดสีส้น เพื่อทำให้เกิดเป็นเรื่องเล่าชุดใหม่ที่ชาวโพลน เป็น “ปรัมปราสีขาว” ในลักษณะเดียวกับที่นักอภิปรัชญาผู้ลัทธิมีดหวังคืนคุณค่าอนันต์และสากลหรือความเป็นโลหะให้กับเหรียญที่ถูกกลบหน้าออกไป

อนึ่ง ในบทความนี้ แดร์ริดาลัยเรียก *logos* ร่วมกับคำอื่นๆ อย่างเช่นคำว่า *theoria* และ *eidos* ว่าเป็นหน่วยมโนทัศน์พื้นฐาน (concepts fondateurs) ที่ถูกกะเกณฑ์โดยภาพพจน์รากกำเนิด (tropes archaïques) ตั้งแต่ในปริมณฑลของภาษาธรรมชาติ ภายใต้ลักษณะความสัมพันธ์เหมือนกับที่มีระหว่างหน่วยย่อยของสัญญาะ หนึ่งๆ กล่าวคือความสัมพันธ์ในระหว่างรูปคำกับมโนทัศน์ ซึ่งผูกโยงเข้ากันไว้โดย “แรงกำลังของอุปลักษณ์” (*charge métaphorique*) (Mar 224/267)

ประเด็นที่น่าสนใจจากการล้อเรียกดังกล่าวก็คือ แดร์ริดากำลังใช้ภาพพจน์และข้อถกเถียงที่เสนอไว้โดยตัวละครแต่ง (โพลีฟิล) เข้ามากลับซ้ำคุณค่าความสำคัญที่มีเดิมระหว่าง คำ/ความหมาย คำ/มโนทัศน์ รูปสัญญาะ/นัยยะ ฯลฯ โดยให้ฝั่งที่เป็นไปในเชิงผัสสะ กล่าวคือ คำที่ได้ยินจากการพูดหรือที่เห็นได้จากอักขระเขียน เป็นตัวกำหนดพวงรอบความเป็นไปหรืออัตลักษณ์และเอกลักษณ์ของสิ่งที่เรียกว่า เนื้อหา และนิยาม ซึ่งในความเข้าใจทั่วไปเป็นตัวตั้ง-ตัวหลัก หรือเป็นสารัตถะที่แยกขาดเป็นเอกเทศได้จากเปลือกนอก ภาชนะ หรืออาการณ์ ของ คำ หรือภาษาในมิติสื่อแสดงในเชิงผัสสะ

อย่างไรก็ดี การกลับซ้ำคุณค่าสูงต่ำในความสัมพันธ์ที่วุ่น หรือแม้แต่ข้อถกเถียงเรื่องการแยกออกได้ระหว่างคำกับความหมาย หรือระหว่างอุปลักษณ์และมโนทัศน์ ทั้งหมดนี้ไม่ได้เป็นที่สุดของการ

ตั้งกระทู้ถามของแตร์ริดาต่อสิ่งที่เรียกว่าภาษา-ตัวบท-วาทกรรมปรัชญา เขาเพียงอ่านและหยิบใช้ข้อถกเถียงในลักษณะนี้ที่มีโพลิฟิล นิทเชส์ มาลาร์เม่ ฯลฯ ในฐานะที่เป็นตัวแทนภายใต้แนวคิดที่เขาเรียกรวมว่า “นิรุกติศาสตร์นิยม” (etymologism) ท่ามกลางแนวความคิดชุดอื่นที่เขามุ่งรื้อสร้างเท่านั้น

สังเขปประเด็นสำคัญของตัวบท “ปรัมปราสีขาว”

ตัวบทหรือข้อเขียนที่ชื่อ *ปรัมปราสีขาว: อุปลักษณะในตัวบทปรัชญา* มีด้วยกัน 5 หัวเรื่อง คือ 1. *Exergue* (249-261), 2. *Plus de métaphore* (261-273), 3. *L'ellipse du soleil: l'énigme, l'incompréhensible, l'imprenable* [*The Ellipsis of the Sun: Enigmatic, Incomprehensible, Ungraspable*] (274-292), 4. *Les fleurs de la rhétorique: l'héliotrope* [*The Flowers of Rhetoric: The Heliotrope*] (292-307) และ 5. *La métaphysique – relève de la métaphore* (308-324)³

ตามการอ่านของผู้วิจัย ตัวบทของแตร์ริดาใช้ลักษณะของการลึกลับเนื้อความในระหว่างบทเข้าด้วยกันอย่างน่าสังเกต กล่าวคือเนื้อความในแต่ละหัวเรื่องไม่ได้จำกัดตนเองไว้เฉพาะภายใต้ ชื่อเรื่อง ของตน แต่มีลักษณะหลือมล้ำออกไปยังหรือเข้าไปในตอนเรื่องอื่นที่จัดวางไว้ข้างเคียง โดยเฉพาะในระหว่างหัวเรื่องที่ 1 กับ 2 และในระหว่าง 3, 4, 5 ซึ่งเนื้อความส่วนท้ายในแต่ละตอนทิ้งปมปริศนาให้ขบคิดร่วมไปกับปริศนาชุดใหม่ที่ถูกลามในตอนต้นของหัวเรื่องถัดไป ลักษณะของการต่อคำถามด้วยคำถามแทนที่จะเป็นการถามแล้วตอบนี้ผู้วิจัยเห็นว่าผสมผสานเป็นเนื้อเดียวกับประเด็นปัญหา และข้อถกเถียงของแตร์ริดา โดยเฉพาะในประเด็นที่รู้จักกันดีว่าแตร์ริดาทำการรื้อสร้างความสัมพันธ์ระหว่าง รูปสัญลักษณ์ กับ นัยความหมายที่ตายตัวหนึ่งเดียว โดยชี้ให้เห็นว่าปรากฏการณ์ของการบ่งชี้ความหมายคือความสัมพันธ์ระหว่าง รูปสัญลักษณ์ กับ รูปสัญลักษณ์ ที่อาจส่งต่อกันไปได้อย่างไม่มีที่สิ้นสุด

ในตอนหนึ่ง แตร์ริดาอภิปรายความเป็นไปในเชิงเรื่องเล่าปรัมปรา (mythos) ของ วาทกรรมปรัชญา ที่รูปแบบวาทกรรมชุดหลังนี้มี โลกอส (logos) เป็นภาพแทน อย่างไรก็ดี นอกเหนือจากภาพพจน์ของนักปรัชญาในฐานะของนักกลับมิตดั่งที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น แตร์ริดา ยังหยิบยกภาพพจน์สำคัญอีกชุดหนึ่ง คือภาพพจน์ “ปรัมปราสีขาว” อันเป็นภาพเปรียบของร่องรอยอันไม่ปรากฏอีกชุดหนึ่ง ในลักษณะที่ลือกันไปกับรอยประทับบนหน้าเหรียญที่ถูกฝนลบไป แต่ครั้งนี้อยู่ใต้มุมมองของร่องรอยที่ถูกเขียนด้วยน้ำหมึกสีขาวบนกระดาษขาว เพื่อสื่อว่า “เรื่องเล่า” (mythos) ที่เป็นภาพ

³ ชื่อหัวเรื่องที่ 2 และ 5 ผู้แปลฉบับภาษาอังกฤษใช้ตามฉบับภาษาฝรั่งเศส ไม่ได้แปล เพราะเก็บความจากฉบับภาษาฝรั่งเศสซึ่งพยายามสื่อความโดยเล่นกับคำและอรรถศาสตร์ในภาษาฝรั่งเศสไม่ได้ (ดูเชิงอรรถของผู้แปลในตอนต้นของแต่ละหัวเรื่อง).

เปรียบของ “โวหาร-ภาพพจน์” จะต้องถูกลบออกไปและแทนที่ด้วย “อรรถาธิบาย-วาทกรรม” (logos) ซึ่งปรัชญาเพ่งเล็ง

ภาพเปรียบเทียบนี้ยังสื่อถึงข้อถกเถียงของแดร์ริดาที่มีต่ออภิปรัชญาตะวันตก ในความหมายที่ว่า จุดเพ่งเล็ง (telos) ของอภิปรัชญามีอยู่ที่นั่นความหมาย-ชุดตีความที่แท้ หรือ ความจริงของสิ่งต่างๆ ซึ่ง สิ่งที่เป็นไปในเชิงผิวพื้น หรือส่วนประกอบ และสิ่งที่ไม่เป็นสาระ คือสิ่งที่จะต้องถูกขจัดออกไป ซึ่งใน บริบทนี้ คือ “เรื่องเล่าปรัมปรา” ที่จะต้องถูกล้างออกให้ขาวบริสุทธิ์ (bleached out) อีกภาพพจน์ หนึ่งของ “สีขาว” ใน “ปรัมปราสีขาว” เพื่อไปให้ถึงขั้นใน ภายใน หรือสารัตถะ-แก่นแท้ของปรัชญา “White mythology – metaphysics has erased within itself the fabulous scene that has produced it, the scene that nevertheless remains active and stirring, inscribed in white ink, an invisible design covered over in the palimpsest.” (Mar 213/253-254)

ในหัวเรื่องที่สองของบทความยังมีอุปมาอุปไมยอีก แดร์ริดาขยายต่อจากบทสนทนาระหว่าง อริสโตเติลและโพลีฟิลไปสู่แนวคิดของเฮเกลเรื่อง “dialectic idealism” หรือ “วิภาษวิธีของจิตนิยม” ซึ่ง ภาวะแบ่งที่เป็นไปในเชิงธรรมชาติและ/หรือผัสสะ-อภิปรัชญาจำเป็นต้องผ่านกระบวนการทำให้เป็นแบบคติ (idealization) เพื่อให้ปัญญา ความรู้ และนัยความหมายปรากฏมีขึ้นได้ภายใต้การตระหนักรู้หรือ ภายใต้การปรากฏ

กระบวนการทำให้เป็นแบบคติหรือกระบวนการยกระดับ-ลบเลื่อนอุปมาอุปไมยไปสู่มโนทัศน์ใน เชิงปัญญาญาณนี้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายใต้บริบทการใช้งานอุปมาอุปไมยในดวับทหรือวาทกรรม ปรัชญา ข้อถกเถียงนี้ถูกแดร์ริดานำมาใช้เป็นกรอบการอ่านกระบวนการทำให้เป็นแบบคติ ในหัวข้อที่ 3 ใน *สุนทรียศาสตร์* ของเฮเกล โดยแดร์ริดาอ้างว่ากระบวนการทำให้เป็นแบบคติซึ่งคือกระบวนการ เดียวกับกระบวนการทำให้เป็นอุปมาอุปไมย กับความคิดในเชิงนิรุกติศาสตร์นิยม (etymologism) วาง อยู่บนฐานคิดเดียวกัน คือเรื่องความเปลี่ยนแปลงจากการใช้เงินขำรดหรือสีกหรือไป (usure) ใน ระหว่างผัสสะกับจิต

ในภาพรวม การผันแปรจากอุปมาอุปไมยกลายเป็นมโนทัศน์ภายใต้กระบวนการทำให้เป็นแบบคติ หรือกระบวนการทำให้เป็นอุปมาอุปไมยของเฮเกลนี้ หมายถึง การเปลี่ยนผ่านระหว่างคู่ปฏิภาคสำคัญ คือระหว่างธรรมชาติ/จิต ธรรมชาติ/ประวัติศาสตร์ ธรรมชาติ/เสรีภาพ ฯลฯ กล่าวอีกนัยหนึ่ง กระบวนการที่ว่าเป็นกระบวนการภายใต้สมมุติฐานอภิปรัชญา หรือ “meta-physics” (พ้น-โลก, เหนือ-ธรรมชาติ) ซึ่งเป็นปฏิภาคกับ “physis” (โลก, ธรรมชาติ) อันเป็นคู่ปฏิภาครากเหง้า (généalogie de l’opposition) ของดวับทอภิปรัชญาที่ทำให้เกิดการแบ่งแยกต่างๆ มีอาทิ ผัสสะ/

จิต อยาตนะ/ปัญญาญาณ และ/หรือ รูปสัญญา/นัยยะของสัญญา⁴ โดยแดร์ริดาถกเถียงว่าภายใต้ วาทกรรมหรือตัวบททางปรัชญานั้น ฝ่ายแรกของคู่ปฏิภาคทั้งหมดนี้จะต้องถูก “ผลัดเปลี่ยน”⁵ (relève - aufhebung) แทนที่โดยฝ่ายหลัง ภายใต้เป้าหมายหลักของปรัชญา-อภิปรัชญาที่มุ่ง แสวงหาความจริงหรือการก่อรูปปัญหาหรือความรู้อันจริงแท้ ซึ่งสิ่งที่เป็นเหมือนพาหนะและ ภาชนะที่นำพาหรือเก็บงำเอาสารัตถะหรือความรู้ที่ว่ามันไม่ถือเป็นภาคส่วนสำคัญเท่ากับเนื้อใน ทำให้ ภาคส่วนดังกล่าวถูกหลงลืมหรือเลื่อนจางลงไป

ข้อถกเถียงสำคัญของเฮเกลที่ปรากฏใน *สุนทรียศาสตร์* หัวข้อที่ 3 ซึ่งแดร์ริดานำมาใช้อาจสรุป ได้ดังนี้

- 1) คำที่เป็นไปในเชิงอุปลักษณ์มี 2 นัยยะ: นัยยะแรกคือนัยยะในเชิงรูปธรรมหรือมีเนื้อหาสื่อ แสดงที่เป็นไปในเชิงผัสสะ และนัยยะที่สองหรือนัยยะที่เป็นไปในเชิงนามธรรมหรือมีเนื้อหาที่เป็นไปในเชิงปัญญาญาณ
- 2) ในการใช้งาน นัยยะในเชิงนามธรรมของคำที่เป็นไปในเชิงอุปลักษณ์อาจกลับกลายมาเป็นนัย ยะตรงหรือนัยยะที่แท้ที่เป็นของคำนั้น (signification propre, sens propre) โดยนัยยะใน เชิงรูปธรรม ถูกแทนที่ ด้วยนัยยะในเชิงนามธรรมดังกล่าว เหมือนกับว่าถูกลบเลือนหายไป จากเนื้อหาสาระของคำที่เคยเป็นไปในเชิงอุปลักษณ์มาก่อน
- 3) เฮเกลเรียกอุปลักษณ์ที่ยังมีลักษณะสื่อแสดงนัยยะในเชิงรูปธรรมที่ยังคงถูกใช้เป็นความหมาย ตรงหรือความหมายแรกของคำนั้นอยู่ว่า “*métaphores effectives*” (อุปลักษณ์เป็น) บน ฐานที่ว่าอุปลักษณ์ดังกล่าวยังไม่ชำระหรือลบเลือนตนเองออกไป
- 4) เฮเกลเรียกกระบวนการที่ความหมายในเชิงนามธรรมหรือเชิงปัญญาญาณกลายมาเป็น ความหมายหลักหรือนัยยะแท้ของคำที่เคยเป็นไปในเชิงอุปลักษณ์ว่า “ถูกผลัดเปลี่ยน” หรือ

⁴ ต่อประเด็นดังกล่าว แดร์ริดาอ้างถึงตัวบทปรัชญาสำคัญอีกเล่มหนึ่งที่กล่าวถึงคู่ปฏิภาคระหว่างสิ่งที่เป็นไปในเชิงผัสสะและที่ไม่เป็น ผัสสะหรือที่เป็นไปในเชิงกายภาพ (physique) ในฐานะที่เป็นคู่ปฏิภาคพื้นฐานในการกำหนดคະເໝາະທຳປຶມທຳອິດທາງອິດທິພົນ ຈານ ເຢັນຊັນນີຄື *The Principle of Reason* ຂອງມາຣຕິນ ໄອເດັກເກອ໌ ປະເດັນດັ່ງກ່າວຈະເປັນປະເດັນທີ່ແດຣຣິດາຈະພາຍຕໍ່ໃນບົດວາຈ ສຳຄັນຂຶ້ນທີ່ສອງວ່າດ້ວຍອຸປະທັບຂອງເຂົາ *Le retrait de la métaphore* ກາຍໄດ້ກວາວິເຄາະທຳ-ຄອດຣີ່ອາວະກາດສັມພັນຮ່ວງ ຫ່ວງ “ອຸປະ ທັບ” ແລະ “ອິດທິພົນ”.

⁵ ການແປຄຳວ່າ “Aufhebung” ດ້ວຍຄຳວ່າ “ผลัดเปลี่ยน” ນີ້ ຜູ້ວິຈານຮັບມາຈາກຂໍ້ວິຈານຂອງອາຈານຮຸ່ນສາຍັດນ໌ ແດງຄລມ (ກຣມການສອບ ວິທານິພົນ) ແລະອາຈານຮຸ່ນເຮັດນິນ໌ (ທີ່ປຶກສາວິທານິພົນ) ຈຶ່ງມີສ່ວນໃຫ້ເຂົ້າໃຈແລະການອະທິບາຍແນວຄິດຕ່າງໆ ໃນຜົນງານຂຶ້ນນີ້ ຂອງແດຣຣິດາເປັນໄດ້ດີຂຶ້ນ ເນື່ອງມາຈາກແນວຄິດດັ່ງກ່າວມີຄວາມສຳຄັນກັບຜົນງານຂຶ້ນນີ້ຂອງແດຣຣິດາມາກ.

“ถูกแทนที่” (relevé – aufgehoben hatte) กล่าวคือผลัดเปลี่ยนจากการมีนัยยะในเชิงผัสสะไปมีนัยยะในเชิงจิตแทนที่

อนึ่ง แดร์ริดาใช้ข้ออ้างดังกล่าวนี้เป็นภาพแทนของการวิเคราะห์อุปลักษณ์ในบริบทปรัชญาแห่งการปรากฏ (metaphysics of presence) และในชุดคติ-ทัศน์ที่ว่าด้วย “การรวมศูนย์ไว้ที่วาทกรรมและเหตุผล” (logocentrism) เพราะการใช้ที่ถูกกล่าวถึงนี่คือการใช้ที่เฮเกลเน้นย้ำว่าเป็นการใช้ใน “การสื่อแสดงในเชิงวจนะ” (expression parlée) และการที่เฮเกลเน้นย้ำเองว่าการวิเคราะห์อุปลักษณ์ในภาษาที่ยังใช้กันอยู่ต่างกับการวิเคราะห์อุปลักษณ์ในภาษาที่ไม่ใช้กันแล้ว (เฮเกลใช้คำว่า “ภาษาตาย”) ซึ่งหมายถึง ภาษาที่ไม่ปรากฏมี “การใช้งาน” แล้ว ซึ่งในที่นี้หมายถึงการให้ความสำคัญกับรูปแบบภาษาที่ยังใช้สื่อแสดงโดยการพูดอยู่ (ที่ยังใช้บทสนทนาอยู่จริงในปัจจุบันขณะ) ไม่ใช่แค่ภาษาที่ทิ้งร่องรอยไว้เป็นตัวเขียน จดจากรอย่นจารึก ที่ผู้คนในปัจจุบันอาจไม่สามารถทำความเข้าใจเป็นแค่อักษรเปล่า สัญลักษณ์เปล่า

ทั้งนี้ ตามทัศน์ของแดร์ริดา “การพูด” (อีกนัยยะหนึ่งของ “logos”) คือกิจกรรมที่เป็นอุปลักษณ์ของ “การปรากฏ” แดร์ริดาตีความเชื่อมโยงการพูดเข้ากับทั้งการตระหนักรู้และการปรากฏเนื่องมาจากเหตุผลที่ว่า ในการพูด ผู้พูดทั้งตระหนักรู้ตัวเองและตระหนักถึงนัยยะที่สื่อแสดงด้วยคำพูดดังกล่าว กล่าวอีกนัยหนึ่ง สมมุติฐานบางชุดเชื่อว่า ในบทสนทนาสด คู่สนทนาสามารถที่จะทำความเข้าใจกับ “สิ่งที่ต้องการจะบอก” (“le vouloir-dire” หรือ “the wanting-to-say”) หรือนัยความหมายที่คู่สนทนาได้ถักทอแล้วจึงเปล่งเสียงสนทนาออกมาให้คู่สนทนาอีกท่านหนึ่งรับรู้ได้⁶ นอกจากนี้ การพูดยังเป็นสื่อกลางของ “การให้บรรณาธิบาย” อันหมายถึงการทำให้คุณลักษณะของสิ่งที่ถูกพูดถึงอยู่นั้นปรากฏหรือเผยตัว

อย่างไรก็ดี การปรากฏ-เผยตัวของนัยยะความหมายและความเข้าใจในอุปลักษณ์ที่แดร์ริดาให้ความสนใจนั้น ไม่ใช่การขุดลึกลงไปในพื้นที่ดินเพื่อแสวงหารากที่มาของนัยยะ และก็ไม่ใช่การโอบนินเข้าไปในจิตวิญญาณ เพื่อแสวงหาชุดความเข้าใจในเชิง จิต-ปัญญาญาณ อันเป็นที่สุดได้ในตัวเอง แต่การทำความเข้าใจอุปลักษณ์ของแดร์ริดาหมายถึง **ในด้านหนึ่ง** การมุ่งรื้อสร้างลักษณะวิธีการอ่าน “วิเคราะห์ในเชิงโวหารของตัวบทปรัชญา” “...une analyse rhétorique du texte philosophique...” (Mar 226/270)] ที่เพิ่งถึงการจัดประเภทและรวบรวมรายการอุปลักษณ์เข้ามาไว้เป็นองค์รวมสมบูรณ์หนึ่งเดียว โดยแดร์ริดาเรียกลักษณะวิธีนี้ว่า “อุปลักษณ์ศาสตร์”

⁶ แดร์ริดาวิเคราะห์ประเด็นดังกล่าวนี้ใน *Speech and Phenomena (La voix et le phénomène)*.

(metaphorology) หรือแนวทางในการเข้าไปควบคุมหรือกำหนดกะเกณฑ์โครงสร้างให้กับการมีอยู่ของอุปลักษณ์ในตัวบทวาทกรรมปรัชญาเอง และ **ในอีกทางหนึ่ง** คือความพยายามของแดร์ริดาในการปลดเปลื้องมายาคติในด้านกลับของแนวทางแรก หรือการกลับชี้ความสำคัญให้กับพลังในเชิงอุปลักษณ์อย่างไร้ขอบเขตและพรมแดน ซึ่งทัศนะนี้แดร์ริดาไม่ได้ระบุอย่างตรงไปตรงมา และเป็นหน้าที่ของผู้ทำวิจัยที่จะคลี่คลายปมความคิดดังกล่าว

ในตอนที่สาม ชื่อการหายไปของดวงอาทิตย์ แดร์ริดาถามปัญหาเกี่ยวกับโวหารของปรัชญาและปรัชญาของโวหาร โดยโวหารในที่นี้แดร์ริดาหมายถึงการใช้ภาษาที่เปรียบเสมือนเป็น “รหัส” หรือ “โปรแกรม” ของทุกๆ ชุดอรรถาธิบายหรือวาทกรรมว่าด้วยอุปลักษณ์ (Mar 231/275) อย่างไรก็ตาม ใด ๆ ก็ดี มีความไม่สมบูรณ์ของระบบหรือโปรแกรมหักดังกล่าว โดยแดร์ริดาเปิดประเด็นถกเถียงไว้ในตอนต้นว่า

“Each time that a rhetoric defines metaphor, not only is a philosophy implied, but also a conceptual network in which philosophy *itself* has been constituted. Moreover each thread in this network forms a turn, or one might say a metaphor, if that notion were not too derivative here. What is defined, therefore, is implied in the defining of the definition.” (Mar 230/274)

แดร์ริดากล่าวในตอนนี้อยู่ถึงการประกอบสร้างวาทกรรมปรัชญาซึ่งมีอุปลักษณ์เป็นองค์ประกอบใน 2 มิติว่า **หนึ่ง** องค์คัพพของศาสตร์ปรัชญาเป็นไปเหมือนกับ “โครงข่าย” และ **สอง** ในโครงข่ายของปรัชญามี “จุดหักเหี้ยว” (tour, turn) ภายใน

อนึ่ง “โครงข่าย” ของปรัชญาหมายถึงการเป็นโครงข่ายของหน่วยปรัชญา (philosopheme) หรือจุดทาบตัดของเส้นสายวาทกรรม ใด ๆ ก็ดี ในเส้นสายของวาทกรรมและ ณ หน่วยปรัชญามี “จุดหักเหี้ยว” ปรากฏอยู่ จุดหักเหี้ยวที่ว่านี้คืออุปลักษณ์

แดร์ริดาใช้ภาพพจน์ดังกล่าวสื่อถึงข้อถกเถียงเรื่องความเป็นไปไม่ได้ในการกำหนดนิยามอุปลักษณ์ ซึ่งเป็นผลมาจากกฎเกณฑ์ของการเสริมต่อที่เขาได้นำเสนอไปแล้วในหัวเรื่องก่อนหน้า (“ยังมีอุปลักษณ์อีก”) ตามข้อถกเถียงดังกล่าว การเป็นไปในเชิงอุปลักษณ์ของมโนทัศน์ปรัชญา หรือการเป็นไปในเชิงอุปลักษณ์ของวาทกรรมปรัชญาทำให้วาทกรรมปรัชญาสามารถหักมุมออกไปจากชุดวาทกรรม (หรือเส้นสายวาทกรรมหนึ่งๆ) ได้เสมอ

ในหัวเรื่องนี้ แดร์ริดาอภิปรายประเด็นการตีความอุปลักษณ์บนฐานของคำนาม หรือ “การทำให้เป็นคำนาม” (denominalisation) ซึ่ง ชื่อ หรือ คำ บ่งถึงชุนัยยะเฉพาะและสารัตถะแท้ของสิ่งเฉพาะหรือแบบคิดสากลเฉพาะหนึ่งๆ ในหัวเรื่องนี้ แดร์ริดาอ่านชุดวาทกรรมว่าด้วยอุปลักษณ์ของ อริสโตเติล (*Poetics* และ *Rhetoric*) โดยใช้แนวคิดจาก *Metaphysics* และ *Physics* ประกอบ

ส่วนในหัวเรื่องถัดไป หัวเรื่องที่สี่ ชื่อ *มาลาแห่งโวหาร* แดร์ริดาตีความต่อเกี่ยวกับความพันผูกในระหว่างโปรแกรมของวาทกรรมโวหารและวาทกรรมปรัชญาโดยในหัวเรื่องหรือตอนเรื่องนี้ แดร์ริดาเข้าไปอ่านหรือแนวคิดว่าด้วย “ความเป็นของแท้ เฉพาะ เหมาะสม” ภายใต้ันัยยะต่างๆ ของคุณลักษณะ “proper, propriety” ผ่านตัวอย่างต่างๆ ที่อริสโตเติลใช้ในการอธิบายอุปลักษณ์

ทั้งในตอนที่สามและที่สี่ แดร์ริดาอ่านอภิปรายชุดความสัมพันธ์ระหว่างภาษากับภววิทยาที่ปรากฏอยู่ในตัวบทปรัชญาของอริสโตเติล⁷ ผ่านตัวอย่างต่างๆ ที่อริสโตเติลใช้ในการอธิบายอุปลักษณ์ ทั้งนี้ เพื่ออภิปราย “กฎเกณฑ์แห่งการเสริมเติมต่อ” เพิ่มเติมจากที่ได้เสนอไว้ก่อนแล้ว โดยผู้วิจัยจะวิเคราะห์ต่อไปถึงตัวอย่างอุปลักษณ์แห่งแสง และ “ดวงอาทิตย์” ซึ่งแดร์ริดากล่าวว่าเป็นทั้งกระบวนการทัศน์หลักของปรัชญาและของอุปลักษณ์

ช่วงท้ายของตอนที่สี่ (“มาลาแห่งโวหาร”) และในตอนที่ทำ (“อภิปรัชญา-เปลี่ยนผลัดอุปลักษณ์”) แดร์ริดาเปรียบเทียบคุณลักษณะ “อุปลักษณ์” กับแนวคิดเรื่อง “catachresis” และ “homonymy” ในความสัมพันธ์ระหว่างภาษา ความคิด และความจริง ภายใต้สมมุติฐานความคิดที่เป็นไปในเชิงอภิปรัชญา โดยแนวคิดทั้งสองนี้จะมีส่วนช่วยให้เราเข้าใจข้ออ้างของแดร์ริดาเรื่องการสลาย “วงล้อมปิดตายของอภิปรัชญา” (closure of metaphysics) ได้ (วิเคราะห์ในบทที่ 3)

เนื่องด้วยข้อเขียนชิ้นนี้หรือสร้างการให้บรรณาธิบายอุปลักษณ์ โดยมีบทอ่านข้อเขียนของอริสโตเติลกระจายอยู่ในหัวข้อต่างๆ อย่างมีนัยยะสำคัญ ผู้วิจัยจะขออธิบายประเด็นตีความดังกล่าวเป็นหัวเรื่องเฉพาะหนึ่ง ก่อนที่จะอภิปราย ตีความ และวิเคราะห์ข้อถกเถียงหลักของแดร์ริดาเรื่อง “กฎเกณฑ์ของการเสริมเติมต่อ” ต่อไป

⁷ อันที่จริง “Platonism” เป็นอีกชุดความคิดที่แดร์ริดามุ่งถอดรื้อ แต่ในบทความนี้แดร์ริดามุ่งความสนใจไปที่อริสโตเติล เพราะแนวความคิดในสกุลอริสโตเติลเลียน (Aristotelian) เป็นสกุลคิดที่ผูกโยงอยู่กับแนวคิดเรื่อง “analogy of being” ซึ่งเป็นชุดความคิดสำคัญอีกชุดหนึ่งที่เกี่ยวเนื่องกับ “กระบวนการในเชิงภาพพจน์” (tropic movement) อันเป็นประเด็นปัญหาสำคัญที่แดร์ริดากำลังถกเถียงในบทความนี้.

2.2 หลักการและภาพพจน์รากฐานของอุปลักษณ์ในตวับทปรัชญาตะวันตก

“สิ่งต่างๆ ที่มีอยู่เป็นอยู่อาจถูกเรียกได้ในหลายลักษณะการ”⁸ หากหลักการนี้เป็นจริง อุปลักษณ์อาศัยเงื่อนไขนี้เป็นหลักการพื้นฐานหนึ่งในการมีอยู่และเป็นไปของตนเอง อย่างไรก็ตาม ตามทัศนะของอริสโตเติล แม้ว่าสิ่งต่างๆ อาจถูกเรียกได้ในหลายลักษณะการ แต่การเรียกได้ในหลายลักษณะการของสิ่งต่างๆ เป็นไป “ภายใต้การยึดโยงกับสิ่งเฉพาะหนึ่งและธรรมชาติเฉพาะหนึ่ง อันหมายถึงไม่ได้เป็นไปในแบบคำพ้องรูปพ้องเสียง”⁹

ในตอนต้นของ Categories อริสโตเติลกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่าง สิ่ง และการเรียก ไว้ว่า เป็นไปได้ (อย่างน้อย) ในสามรูปแบบคือ การเรียกโดยคำพ้องเสียง (homonym), คำพ้องความหมาย (synonym) และพารอนีม (paronym) กล่าวคือ ในแบบแรก ภายใต้คำเรียกหรือรูปคำเดียวกันแต่นิยามและสิ่งที่ถูกอ้างอิงต่างกัน, ในแบบที่สอง คำเรียกต่างกับที่รูปคำ แต่ยังยึดโยงอยู่กับสิ่งอ้างอิงเดียวกัน (แต่ต่างกันที่สื่อแสดงแทน)¹⁰ และสุดท้ายรูปคำถูกใช้ตัดทอนหรือเพิ่มเติมเพื่อสื่อความถึงกลุ่มประเภทที่มีลักษณะยึดโยงกันทางใดทางหนึ่ง ยกตัวอย่างเช่น คำว่า “นักปรัชญา” ได้ชื่อหรือคำเรียกขานจาก “ปรัชญา” หรือ “คนล้มเหลว” ได้ชื่อหรือคำเรียกจากการเป็นคนที่มีลักษณะพ้องตรงกับคุณลักษณะ “ความล้มเหลว” เป็นต้น

ตามทัศนะของอริสโตเติล การสื่อแสดงได้ในหลายลักษณะคือการมีหลายคุณลักษณะ ตามทัศนะเช่นนี้ คุณลักษณะเฉพาะ (propriety, idiom, kurion) เป็นส่วนหนึ่งของสารัตถะ (essence, substance, ousia) กล่าวเช่นนี้หมายถึงว่า คุณลักษณะอันหลายหลากหากถูกเรียกขานได้เนื่องในองค์ประธานหนึ่งและไม่ขัดแย้งกับสารัตถะแท้ขององค์ประธานนั้น การสื่อแสดงหรือการสื่อความดังกล่าว สมเหตุสมผล และถือเป็น ชุตวาทกรรม (logos) หนึ่งขององค์ประธาน (Mar 247/295, 249/297)

ยกตัวอย่างเช่นถ้าเราบอกว่า “ความเป็นพืช” คือสารัตถะของ ต้นกุหลาบ การพูดว่า “ต้นกุหลาบเป็นสิ่งที่ผลิดอกออกผลได้” การพูดหรือการเอื้อนเอ่ยเช่นนี้สมเหตุสมผลหรือเป็นที่เข้าใจได้ เพราะ “ความเป็นสิ่งที่ผลิดอกออกผล” ไม่ได้ขัดแย้งกับ “ความเป็นพืช” อย่างไรก็ตาม ตามทัศนะของอริสโตเติลมีนัยคุณค่าที่ต่างกันระหว่างภาคแสดงทั้งสอง “ความเป็นพืช” ถือเป็นสารัตถะของต้นกุหลาบ (เช่นเดียวกับ “ความเป็นมนุษย์” เป็นสารัตถะแท้ของ โสกราตีส) ส่วน “การเป็นสิ่งที่ผลิดอก

⁸ “that which is may be so called in many ways” – (Aristotle, *Metaphysics*. Trans. Reeve, 1003a33).

⁹ “with reference to one thing and one nature - that is, not homonymously” (*Met.* 1003a33-34).

¹⁰ Aristotle. *Categories and De Interpretatione*. Translated with notes and glossary by J. L. Ackrill. New York: Oxford University Press, 1994[1963]: chap. 1, 1a1-16.

ออกผล” เป็นคุณลักษณะเฉพาะอย่างหนึ่งของต้นกุหลาบ แต่ต้นกุหลาบยังมีคุณลักษณะอื่นๆ อีก เช่น “การเป็นสิ่งกินที่” “การเป็นสิ่งที่ให้ออกซิเจน” “การเป็นสิ่งที่สังเคราะห์แสง” หรือแม้แต่ “การเป็นสิ่งที่ให้ดอกและเมล็ดจากการเติบโตภายใต้แสงอาทิตย์” ฯลฯ

อนึ่ง เราเรียกเปรียบเทียบต่างๆ ได้เป็นเพราะสิ่งต่างๆ ถูกเรียกได้ในหลายลักษณะการ การเรียกได้ในหลายลักษณะการทำให้อุปลักษณ์เป็นไปได้ แดร์ริดาให้ความสนใจกับการอ่านนิยามอุปลักษณ์ของอริสโตเติลเพราะนิยามดังกล่าวเชื่อมโยงไม่เฉพาะกับคุณลักษณะเฉพาะของอุปลักษณ์ แต่ยังเชื่อมโยงกับขนบความเชื่อในการเชื่อมโยง ภาษากับสิ่งเฉพาะบนฐานของการเป็นสิ่งเดียว สิ่งหนึ่ง ฐานความเชื่อนี้ แดร์ริดาอ้างว่าเป็นฐานความเชื่อของอภิปรัชญาทั้งหมด

แดร์ริดาอ่านอริสโตเติล โดยถามคำถามที่ว่า อุปลักษณ์มีตำแหน่งแห่งที่อย่างไร? คุณลักษณะของอุปลักษณ์ถูกให้อรรถาธิบายในโครงสร้างของอรรถาธิบายใด? (Mar 231/275)

ในหัวข้อนี้ผู้วิจัยพยายามทำความเข้าใจกับคุณลักษณะและกระบวนการต่างๆ ตามนิยามอุปลักษณ์ของอริสโตเติลซึ่งปรากฏเป็นประเด็นปัญหาในงานเขียน *ปรั่มปราลีชาว* ของแดร์ริดาโดยแบ่งหัวเรื่องอภิปรายออกเป็น 3 หัวเรื่องหลักคือ **หนึ่ง** การแลกเปลี่ยนแทนที่ได้บนฐานของคำนามและการโยกกลับไปที่ยยะเฉพาะหนึ่งเดียว **สอง** อุปลักษณ์ภายใต้หลักการเทียบเคียงหรืออนาโลจี และ **สาม** อุปลักษณ์ “แสงสว่าง” และ “ดวงอาทิตย์” ในฐานะที่เป็นภาพพจน์พื้นฐานของขนบปรัชญาตะวันตกตามที่ศนะของแดร์ริดา

อุปลักษณ์ในฐานะของคำนาม และการมีนัยยะเฉพาะหนึ่งเดียว

อริสโตเติลให้อรรถาธิบายอุปลักษณ์ไว้ใน *Poetics* 1457b ว่า

“อุปลักษณ์คือการนำพาเอา [*epiphora*]¹¹ ชื่อ-คำ-คำนาม [*onomatos*] ซึ่งใช้บ่งถึงสิ่งอื่น [*allotriou*] มาใช้เรียกสิ่งหนึ่ง, นำพา(คำ)ของ *genus* [*genos*] ไปใช้กับ

¹¹ คำว่า “*epiphora*” นี้ในภาษากรีกแปลตรงตัวได้ว่า “transport” หรือ การย้าย-การพาไป-นำเอาไป หากคำนึงถึงรากศัพท์กรีกคำว่า “*pherein*” ที่หมายถึง การพกพาไป, ยกไป, นำไป (*porter, carry*) ซึ่งฉบับแปลภาษาฝรั่งเศสที่อ้างในบทความ “*La mythologie blanche*” (ต้นฉบับ) ของแดร์ริดาแปลได้ตรงกว่า คือ « *transporter* » ส่วนในฉบับแปลภาษาอังกฤษให้ไว้เป็นคำว่า “*giving*” อนึ่ง รากของ “*epi-phora*” มีร่วมกับ “*meta-phora*” ที่รากศัพท์ “*pherein*” (ดูคำอธิบายในเชิงอรรถที่ 36 ท้ายหน้า 231 ของผู้แปลบทความ “*White Mythology*”).

species [eidos], จาก species ไป genus, จาก species ไปยัง species, หรือใช้ (คำอุปลักษณ์)บนพื้นฐานของการเปรียบเทียบ [analogon]¹²

หากยึดจากนิยามดังกล่าวคุณลักษณะของอุปลักษณ์เป็นไปในลักษณะการต่างๆ มีอาทิ การเป็นประเภทหนึ่งของค่านาม, การเป็นภาคหนึ่งในคูปฏิภาคพื้นฐานในระหว่าง ชื่อ/สิ่ง, ของสิ่งนั่นเอง/ของสิ่งอื่น ฯลฯ และการเป็นกระบวนการโยกย้ายนำพาระหว่างขอบเขตหรือความสัมพันธ์ระหว่างชื่อและสิ่งเฉพาะหนึ่ง (การนำคำที่ปกติไม่ได้เป็นของสิ่งหนึ่งมาเรียกสิ่งหนึ่งนั่นเอง) อันเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายใต้หลักการแทนที่ และหลักการเทียบเคียงความสัมพันธ์ (analogy)

อย่างไรก็ดี ในการกล่าวถึงความเป็นไปในฐานที่เป็นความเป็นไปนั่นเอง (being qua being) แม้ว่าการบอกกล่าว หรือการให้อธิบาย ที่หมายถึงการมี logos หรือการกล่าวถึงคุณลักษณะเฉพาะหรือสาระสำคัญของสิ่งเฉพาะหนึ่งๆ ทั้งที่เป็นกายภาพและที่เป็นนามธรรม จะเป็นไปได้หลากหลาย แต่ในท้ายที่สุด ในเป้าประสงค์ของ logos ที่แท้ คือการบอกกล่าวที่ยึดโยงกลับไปยังสาระสำคัญ (ousia) ที่เป็นหนึ่งเดียว หรือที่เป็นศูนย์รวมเดียวของการเทียบเคียงความเป็นไป (analogy of being)

สำหรับอริสโตเติล “ศูนย์รวมของการเทียบเคียง” (analogical unity) เป็น “หนึ่ง” (pros hen) (*Metaphysics* IV) กล่าวเช่นนี้หมายถึงว่าสภาวะอันหลากหลายเนื่องในสิ่งเฉพาะปรากฏเป็นไปโดยเหตุตรงตัวเองไว้ที่ศูนย์รวมเดียวของอัตลักษณ์แท้ของความเป็นสิ่งดังกล่าว (Mar 244n.45/291n.31) หลักการรวมศูนย์อัตลักษณ์แท้ที่ว่านี้ยังหมายถึง หลักการของการเทียบเคียงเอกลักษณ์ หรือ กฎเกณฑ์ของการเป็นสิ่งเดียวกัน (law of the same) ด้วย (Mar 270/323)

“...for not to have one meaning is to have no meaning (*to gar me hen sēmainein oulfzen sēmainein estin*), and if words have no meaning, reasoning (*dialegesthai*) with other people, and indeed with oneself, has been annihilated; for it is impossible to think anything if we do not think one thing (*outhen gar endekhetai noein me noounta hen*); but if this is possible, one name might be assigned to this thing. Let it be

¹² "Metaphor (*metaphora*) consists in giving (*epiphora*) the thing a name (*onomatos*) that belongs to something else (*allogriou*), the transference being either from genus to species (*apo tou genous epi eidos*), or from species to genus (*apo tou eidous epi to genos*), or from species to species (*apo tou eidous epi eidos*), or on the grounds of analogy (*ê kata to analogon*)" (1457b6-9). อ้างใน "White Mythology" ฉบับภาษาอังกฤษ หน้า 231

assumed then, as was said at the beginning, that the name has a meaning, and has one meaning (*semainon ti to onoma kai semainon hen*)" (Met 1006)¹³

ตามทัศนะของอริสโตเติล การที่ชื่อหรือคำมีนัยความหมายหมายถึงการมีนัยยะเดียว (*semainon hen*) และการยึดโยงกลับไปสิ่งเดียวของชื่อหรือคำนี้เองที่ทำให้การสื่อสารเป็นไปได้ รวมทั้งทำให้ความคิด (การพูดคุยกับตัวเอง) เป็นไปได้ ตามทัศนะดังกล่าว คำหรือภาษาคือการสื่อแสดงของความคิด (*manifestation*) และถ้าคำไม่สื่อแสดงถึงสิ่งเดียว ความหมายเดียว สิ่งอ้างอิงเดียว ความสัมพันธ์ระหว่างคำต่อความคิดและคำต่อสิ่งอ้างอิงไม่อาจดำรงอยู่ได้ ทั้งการคิดและทั้งความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ไม่อาจเป็นไปได้

ในการอ่านนิยามอุปลักษณ์ที่ให้ไว้โดยอริสโตเติลดังกล่าวนี้ แดร์ริดาเพิ่งความสนใจไปที่บริบทหรือตำแหน่งแห่งที่ของการให้นิยามดังกล่าวว่าเป็นการอธิบายอุปลักษณ์ในระดับของคำศัพท์ (*lexis*) และเป็นการอธิบายภายใต้การทำความเข้าใจกับการลอกแบบ (*mimesis*) ในฐานะที่เป็นเงื่อนไขความเป็นไปได้ของบทกวี (Mar 237/282)

ในระดับของคำศัพท์ อุปลักษณ์เป็นส่วนหนึ่งของชื่อหรือคำนาม (*onoma*) ซึ่งชื่อหรือคำนี้ถูกอธิบายอีกทอดหนึ่งในฐานะที่เป็นการสื่อแสดงของความคิด (*dianoia*) กล่าวเช่นนี้หมายถึงว่าความคิดคือต้นเหตุ คือสิ่งที่ให้กำเนิด หรือคือเนื้อหาของภาษา การกล่าวเช่นนี้ยังหมายถึงด้วยว่าอธิบายอุปลักษณ์บนฐานของคำนามที่สื่อความหรือเป็นภาคแสดงของความคิด วาทกรรมว่าด้วยอุปลักษณ์คือวาทกรรมหรือทฤษฎีว่าด้วยนัยความหมาย อนึ่ง การที่อริสโตเติลกล่าวไว้ว่าชื่อหรือคำสื่อเฉพาะถึงบางสิ่งบางอย่างที่เป็นเอกเทศและเป็นเอกลักษณ์ในตัวเองนี้ (*Rhetoric* III, 10, 1410b11) แดร์ริดาเห็นว่าเป็นการทำให้ทฤษฎีว่าด้วยความหมาย ทฤษฎีภาษา กลับไปผูกพันอยู่กับภววิทยา ทำให้อุปลักษณ์พันผูกอยู่กับอภิปรัชญา และทำให้ทฤษฎีว่าด้วยคุณค่าของอุปลักษณ์กลับไปสัมพันธ์กับภววิทยาของความเป็นมนุษย์ หรือในกรณีนี้คือภายใต้ “การเป็นสิ่งมีชีวิตที่มีศักยภาพเฉพาะในการใช้ภาษา” (*zōon logon ekhon*) (Mar 237/282)

อย่างไรก็ดี ตามทฤษฎีความหมายและตามภววิทยาว่าด้วยการผูกโยงระหว่างภาษากับหน่วยอ้างอิงที่เป็นหนึ่งเดียวนี้ หากคำสื่อแสดงถึงสิ่งเดียว หากคำสื่อความหมายเดียว เราจะอธิบายนัยความหมายของนิยามอุปลักษณ์ที่ให้ไว้โดยอริสโตเติล (อุปลักษณ์คือการใช้คำที่เรียกสิ่งหนึ่งมาเรียกสิ่ง

¹³ อ้างใน MAR 248/295-296.

อื่น) ได้อย่างไร? อุปลักษณ์มีตำแหน่งแห่งที่และบทบาทอย่างไรในทฤษฎีความหมายในลักษณะดังกล่าว? อะไรคือเหตุผลในการมีอยู่ของอุปลักษณ์?

ตัวบทของแคร์ริตาคลีคลายประเด็นปัญหาว่าด้วยเหตุผลในการมีอยู่ของอุปลักษณ์ผ่านการทำความเข้าใจเหตุผลในการมีอยู่ของการลอกแบบ กล่าวคือ เขาไล่เรียงชุดอรรถาธิบายของอริสโตเติลโดยชี้ให้เห็นว่าหลักในการทำความเข้าใจอุปลักษณ์คือการสังเกตเห็นความคล้ายในความแตกต่าง (*Poetics* 1459a) และความเหมือนหรือความคล้าย (*homoiosis*) คือหลักการหนึ่งของการลอกแบบ “อุปลักษณ์ที่ดี อาศัยการรับรู้ได้ถึงความเหมือน”¹⁴ ทั้งอุปลักษณ์และการลอกแบบจึงมีเงื่อนไขในการมีอยู่เดียวกัน

ในลำดับแรก แคร์ริตาชี้ให้เห็นว่า ความคล้ายซึ่งเป็นเงื่อนไขร่วมกันของทั้งอุปลักษณ์และการลอกแบบนั้น คือเงื่อนไขของความจริงในฐานะของการเปิดเผยตัวเอง (*alêtheia*) ด้วยเช่นเดียวกัน กล่าวจากมุมของการลอกแบบ การลอกแบบของมนุษย์คือเงื่อนไขเบื้องต้นของการได้มาซึ่งความรู้ “มนุษย์เรียนรู้ที่จะลอกแบบตั้งแต่วัยเยาว์ มนุษย์ต่างจากสัตว์ตรงที่มีพรสวรรค์ในการลอกแบบ การทำเช่นนี้ทำให้มนุษย์เรียนรู้” และ “มนุษย์แสวงหาความสุขจากการลอกแบบ” (*Poetics* 1448b)

ในลำดับต่อมา การลอกแบบถูกอธิบายภายใต้การเป็นคุณลักษณะหนึ่งของการพูดและการใช้เหตุผล (*logos*) หลักการของภาษาคือการสื่อแสดงแทนในระหว่างหน่วยภาษาและนัยความหมายหรือระหว่างหน่วยภาษากับสิ่งอ้างอิง (ทั้งในเชิงกายภาพและนามธรรม) การใช้เหตุผลและความสุขจากการใช้เหตุผลเกิดขึ้นภายใต้การทำความเข้าใจในการสื่อแสดงแทน กล่าวอีกนัยหนึ่ง การใช้เหตุผลเกิดขึ้นได้จากการสังเกตเห็นเหตุผลหรือคุณลักษณะร่วมในระหว่างข้ออ้างและข้อสรุปหรือการระบุเอกลักษณ์ได้ในระหว่างต้นแบบและตัวลอกแบบ การสังเกตเห็นเช่นนี้ทำให้เกิดความสุขอันยิ่งยวดสำหรับมนุษย์ การลอกแบบคือคุณลักษณะเฉพาะของมนุษย์ การลอกแบบคือศักยภาพที่เป็นไปเองโดยธรรมชาติของมนุษย์ เนื่องมาจากนัยความสำคัญของความเป็นมนุษย์คือการเป็นไปตามเป้าประสงค์ในการมีอยู่ของมนุษย์เอง *telos* ของมนุษย์คือการเข้าใจตนเองและการเข้าใจสิ่งอื่น การเข้าใจหรือการได้มาซึ่งความรู้เนื่องในตนเองและสิ่งอื่นจึงเป็นความสุขอันยิ่งยวด การลอกแบบเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การพัฒนาตนเองไปสู่เป้าประสงค์ในการมีอยู่ของมนุษย์เป็นไปได้ คุณลักษณะของการเป็นสิ่งสร้างความสุขคือลักษณะเฉพาะหนึ่งของอุปลักษณ์เช่นเดียวกัน แคร์ริตาเล่นกับการตีความตัว

¹⁴ 1459a5 : / « (...) bien faire les métaphores c'est bien apercevoir les ressemblances. » (J. Hardy).

บทของอริสโตเติลและกล่าวว่า “อุปลักษณ์และศัภยภาพในการใช้อุปลักษณ์คือธรรมชาติเฉพาะของมนุษย์” (Mar 249/297)

อนึ่ง คำว่า “ศัภยภาพในการใช้อุปลักษณ์” (le pouvoir métaphorique) ในบริบทนี้ หมายถึงศัภยภาพในการแทนที่หรือการโยกย้ายนำพา เอาคุณสมบัติหรือคุณลักษณะที่มีอยู่ในสิ่งหนึ่ง ไปใช้กับสิ่งอื่น หรือเอาชื่อของสิ่งหนึ่งไปใช้แทนสิ่งอื่น การแลกเปลี่ยนแทนที่ได้ระหว่างภาคแสดงหรือนัยบ่งชี้ภายใต้ชื่อของสิ่งต่างๆ นี้เป็นไปภายใต้ลักษณะที่อริสโตเติลเรียกว่า “antikatêgoreisthai” ลักษณะที่ว่านี้หมายถึง การแลกเปลี่ยนแทนกันได้ (convertibility) ในระหว่างภาคแสดงหรือคุณลักษณะเฉพาะชุดต่างๆ ของสารัตถะ “A property is something which does not show the essence of a thing, but belongs to it alone, and is predicated convertibly (antikatêgoreitai) of it” (Topics I.5, 102a อ้างใน Mar 249/297)

ภายใต้หลักการดังกล่าว การที่ความคิดสื่อแสดงภายใต้ภาษาได้ในลักษณะการที่หลากหลาย หมายถึงการสื่อแสดงคุณลักษณะ ในขณะที่สารัตถะมีเพียงหนึ่งเดียวคุณลักษณะอาจปรากฏได้หลายทาง ตามการให้เหตุผลนี้ อุปลักษณ์ไม่ได้สื่อแสดงสารัตถะของสิ่งเฉพาะหรือความคิด อุปลักษณ์สื่อแสดง หรือทำการโยกย้ายและแทนที่คุณลักษณะเฉพาะอันปรากฏได้หลากหลาย

กล่าวเช่นนี้ยังหมายถึงด้วยว่า แม้ว่าทั้งอุปลักษณ์จะมีส่วนในการทำให้มนุษย์ได้เรียนรู้และค้นพบความจริง อุปลักษณ์มีสถานภาพเป็นเพียงตัวช่วย (auxiliary) หรือสื่อกลาง-ตัวเชื่อม (intermediacy) ให้เกิดการบรรลุเป้าหมายหรือไปให้ถึงปลายทาง (Mar 226n.29/270n.19 , 238/284) กล่าวอีกนัยหนึ่งอุปลักษณ์ไม่ได้สื่อแสดงความรู้และความจริงในตัวเอง ไม่ได้สื่อแสดงความรู้และความจริงอย่างตรงตัว อุปลักษณ์เป็นเหมือน ทางไป หรือ พาหนะ ซึ่งอยู่ภายใต้กำกับ การของเป้าหมาย (telos) หรือในที่นี้คือ ความจริง ความรู้ และวาทกรรมที่บอกกล่าวอย่างตรงตัว วาทกรรมที่ครอบครองนัยความหมายอันเต็มต้น (la plénitude sémantique) ที่บอกกล่าวโดยการใช้ชื่อนามแท้ หรือที่ทำให้เกิดการเผยได้ของความจริงและสารัตถะแท้อย่างตรงตัว

ผู้วิจัยสรุปประเด็นสำคัญที่แดร์ริดาอ่านชนบความเชื่อดังกล่าวเรื่องความเป็นตัวช่วยของอุปลักษณ์ว่าเกิดขึ้นได้ใน 2 สภาวะการณ์ที่เกี่ยวข้องเนื่องกับการอภิปรายของวิทยานิพนธ์ดังต่อไปนี้ คือ

หนึ่ง เมื่อจิตนึกคิดทำการขบคิดแสวงหาคำเพื่อสื่อแสดงตนเอง แต่ไม่ปรากฏว่ามีคำที่เพียงพอ หรือที่เฉพาะเหมาะสมต่อการสื่อแสดงดังกล่าว ณ ห้วงเวลาเช่นนั้น อุปลักษณะปรากฏมีตัวตน ณ ห้วงเวลาดังกล่าว ความคิดแสวงหาอุปลักษณะ และอุปลักษณะปรากฏขึ้นในการขบคิด¹⁵

สอง ความสุขที่เกิดขึ้นจากการใช้อุปลักษณะนอกเหนือจากการเป็นผลพวงของการใช้อุปลักษณะในฐานะที่เป็นตัวช่วยให้นำไปสู่การได้มาซึ่งความจริงและความหมายที่แท้ (ความรู้) เนื่องในสิ่งหนึ่งทั้งที่เป็นไปแบบสิ่งเฉพาะและที่เป็นสากลแล้วนั้น อุปลักษณะมีลักษณะพิเศษต่างจากการลอกแบบ คือการทำให้สิ่งที่ไม่ปรากฏเหมือนมาปรากฏต่อหน้าต่อตา หรือการทำให้คุณลักษณะที่ยังไม่ถูกเปิดเผย เนื่องในสิ่งหนึ่งถูกเปิดเผยออกมาได้ราวกับเป็นจริง¹⁶ (Mar 238-239/284-285)

อุปลักษณะภายใต้หลักการเทียบเคียงหรืออนาโลจี

เมื่อกลับมาพิจารณาถึงข้อความใน *Poetics* 1457b อีกครั้ง ลักษณะในการโยกย้ายชื่อหรือคำเรียกสิ่งหนึ่งไปใช้เรียกสิ่งอื่นทั้ง 4 ประเภทของอุปลักษณะตามทัศนะของอริสโตเติล (อุปลักษณะคือการนำพาเอาชื่อ-คำซึ่งใช้บ่งถึงสิ่งอื่นมาใช้เรียกสิ่งหนึ่ง, นำคำเรียก genus ไปใช้แทน species, นำคำเรียก species ไปแทน genus, นำคำเรียก species ไปแทนอีก species หนึ่ง หรือใช้บนพื้นฐานของการเปรียบเทียบ) สามารถอธิบายตามตัวอย่างได้ดังนี้คือ

Genus แทนประเภทของสิ่งที่เป็นสากล ซึ่งมีกลุ่ม species สื่อแสดงกลุ่มประเภทของสิ่งที่มีลักษณะเฉพาะภายใต้ Genus ลงไปอีกทอดหนึ่ง อริสโตเติลยกตัวอย่างการใช้คำแทนลักษณะสากลเรียกลักษณะของกลุ่มสากลย่อยลงไป ดังนี้ “Here stands my ship” ซึ่งในที่นี้การหยุดตรึงสมอ (anchor) คือลักษณะหนึ่งของ การหยุด(ยืน) (stand) ในประโยคนี้ “การหยุดยืนของเรือ” เป็นภาพเปรียบเทียบให้กับ “เรือจอดทอดสมอ” ซึ่ง การทอดสมอ (species) เป็นลักษณะการเฉพาะหนึ่งของ การหยุดอยู่กับที่ (genus)

¹⁵ “There is metaphor only in the extent to which someone is supposed to make manifest, by means of statement, a given thought that of itself remains inapparent, hidden, or latent. Thought stumbles upon metaphor, or metaphor falls to thought at the moment when meaning attempts to emerge from itself in order to be stated, enunciated, brought to the light of language.” (Mar 233/277).

¹⁶ “We all naturally (*physei*) find it agreeable to get hold of new ideas easily: words (*onomata*) signify something (*sêmeinei ti*), and therefore those words are the most agreeable which bring us knowledge of something new ... From metaphor ... we can best get hold of something fresh ... The similes (*eikones*) of the poets do the same ... The simile, as has been said before, is a metaphor, differing from it only in having a prefixed word (*prothesei*), and just because it is longer it is less attractive. Besides, it does not say outright that ‘this’ is ‘that’” (*Rhetoric* III, 10, 1410b อ้างใน Mar 238-239/284-285).

ประเภทที่สอง “Truly ten thousand good deeds has Ulysses wrought.” ในประโยคนี้นี้จำนวน “หมื่น” (species) ไม่ได้สื่อถึงจำนวนที่เป็นจริง แต่สื่อแทน “การมีจำนวนมาก” (genus) ในประโยคนี้นี้ “จำนวนหมื่น” แทน “ปริมาณมาก”

ประเภทที่สาม “Drawing the life with the bronze” ในประโยคนี้นี้ “การเลื่อยตัด-ดึงออก” (draw) แทน “การลดทอน-ทำลาย-ทำให้สูญไป” (sever) ซึ่งทั้ง “การเลื่อย(ตัด)ออก” ถือเป็นกลุ่มลักษณะสากลในระดับเดียวกับ “การลดทอน-เสื่อมสูญไป”

ประเภทที่สี่ อุปลักษณบนพื้นฐานของการเทียบเคียงอนาโลจี หมายถึงการใช้อุปลักษณภายใต้ความสัมพันธ์ในเชิงเปรียบเทียบระหว่าง 2 คู่ความสัมพันธ์ 4 หน่วยคำศัพท์หรือชุดคุณลักษณะ

“The analogical metaphor consists in this: if a second term is related to a first as a fourth term is related to a third, the poet employs the second for the fourth or the fourth for the second.” (*Poetics* XXI.11)

ในการเทียบเคียงความสัมพันธ์ระหว่าง (ก) ซึ่งมีลักษณะ (ข) และ (ค) ซึ่งมีลักษณะ (ง) การใช้อุปลักษณเทียบเคียงในเชิงอนาโลจี ทำโดยการแทนที่ (ข) ด้วย (ง) หรือแทน (ง) ด้วย (ข)

(ข) --> (ก)

(ง) --> (ค)

การที่ (ข) มีลักษณะการซึ่งสัมพันธ์กับ (ก) แบบเดียวกับที่ (ง) มีกับ (ค) ทำให้เราอาจใช้ (ง) เป็นอุปมาแทนอุปไมย (ข) หรือจะใช้ (ข) แทน (ง) ได้¹⁷ อริสโตเติลยกตัวอย่าง “โล่ของไดโอนีสุส” กล่าวคือ ในประโยคนี้นี้ *ถ้วย(ไวน์)* ซึ่งเป็นของคู่กายเทพไดโอนีสุส (เทพเจ้าแห่งไวน์) ถูกอุปมาแทนด้วย *โล่เกราะ* ซึ่งเป็นของคู่กายเทพแอเรส (เทพเจ้าแห่งการสงคราม)¹⁸

ถ้วย --> *ไดโอนีสุส*

โล่ --> *แอเรส*

¹⁷ “อุปมา” คือสิ่งที่นำมาเปรียบ ส่วน “อุปไมย” คือสิ่งที่ถูกเปรียบ.

¹⁸ “But in all cases the analogical metaphor should set up a reciprocal exchange between each of the two things of the same genus; for instance, if the cup is the shield of Dionysus, then it is fitting for the shield to be called the cup of Ares.” (*Rhetoric* III, 4, 4).

ตามตัวอย่างนี้ เราอาจเรียก “ถั่วของแอส” สื่อแทน “โล่” หรือ “โล่ของไดโอนีซุส” แทน “ถั่วไวน์” ในฐานะที่เป็นการใช้อุปสรรคภายใต้หลักการเทียบเคียงความสัมพันธ์

อุปสรรคบนพื้นของการเปรียบเทียบคู่ความสัมพันธ์สุดท้าย หรือ อุปสรรคในเชิงเทียบเคียงความสัมพันธ์ (analogical metaphor) นี้ถือเป็นตรรกะของโวหาร (rhetorical enthymeme) กล่าวคือเป็นการให้เหตุผลประเภทหนึ่งที่อาจเทียบได้กับ syllogism หรือตรรกศาสตร์ของอริสโตเติลซึ่งข้ออ้างหนึ่งหรือข้อสรุปถูกละเอาไว้ โดยผู้วิเคราะห์จำเป็นต้องขบคิดแสวงหาข้อความที่ละไว้หรือที่ไม่ได้ปรากฏในความเปรียบเพื่อเข้าใจความเปรียบนั้น

สำหรับอริสโตเติล อนุโลมคืออุปสรรคอย่างยืงยวด (*Rhetoric* III, 10, 1411 อ้างใน Mar 242/289)

“Of the four kinds of metaphor, the most taking is the metaphor by analogy (*kat' analogian*) Thus Pericles, for instance, said that the vanishing from their country of the young men who had fallen in the war was ‘as if the spring were taken out of the year.’ Leptines, speaking of the Lacedamonians, said that he would not have the Athenians let Greece ‘lose one of her two eyes’” (*Rhetoric* III, 10, 1411a)

ในตัวอย่างของอริสโตเติลนี้ เพอริเคลสกล่าวถึงการสูญเสียคนหนุ่มไปเป็นจำนวนมากในสงครามว่า “เหมือนกับฤดูใบไม้ผลิได้ขาดหายไปในปีดังกล่าว” ตามความเปรียบนี้ “ฤดูใบไม้ผลิ” เป็นอุปสรรคของ “คนหนุ่ม” บนฐานของการมีช่วงวัยหรือเป็นช่วงเวลาที่กำลังเติบโตหรือเบ่งบาน คล้ายคลึงกัน และ “ความตายในการสงคราม” ถูกแทนด้วย “การถูกทำให้ขาดหายไป” หรือแม้แต่คำว่า “ปี” ที่อาจตีความต่อไปได้ถึง “วัฏจักรชีวิต” เป็นต้น

แต่รริตาซีให้เห็นว่าในการใช้อุปสรรคภายใต้หลักอนุโลม หากเราสามารถเข้าใจความได้ว่า ศัพท์หรือคุณลักษณะทั้งสี่ในคู่ความสัมพันธ์คืออะไร หากศัพท์หรือคุณลักษณะที่ละไว้เป็นที่รู้จักกันดี คุณลักษณะทั้งหมด (รวมถึงคุณลักษณะที่ถูกละไว้) ปรากฏอยู่แล้วหรือเป็นที่ปรากฏได้ ไม่มีอะไรเป็นความลับหรือไม่ได้มีอะไรที่ขาดหายไปในการแลกเปลี่ยนแทนที่ระหว่างคำอุปมาและอุปไมย อย่างไรก็ตาม การใช้อุปสรรคภายใต้หลักอนุโลมบ้างครั้งเป็นไปในเชิงประดิษฐ์สร้าง (inventive) ได้ กรณีนี้เกิดขึ้นเมื่อคำบางคำขาดหายไป

“Now, Aristotle remarks, there are cases in which one of the terms is missing. The term has to be invented then. More surprisingly, in these cases the impression is stronger and occasionally also truer, more poetic: the turn of speech is more generous, more generative, more ingenious” (Mar 242/289)

กรณีที่สองนี้นำไปสู่การวิเคราะห์ตัวอย่างอุปลักษณ์ “แสงอาทิตย์” โดยแดร์ริดาต่อไป ซึ่งจากข้อความที่ยกมาข้างบนนี้ ศัพท์ในตระกูล “วงศ์-กำเนิด” (*genos*) ที่ปรากฏในคำคุณลักษณะอธิบายการประดิษฐ์สร้างคำอุปลักษณ์เพื่อใช้แทนคำที่ขาดหายไปนั้น จะมีนัยสำคัญต่อการรื้อสร้างตัวอย่างอุปลักษณ์รากฐานดังกล่าว

มโนทัศน์ฐานรากของอุปลักษณ์ในตัวบทวรรณกรรมปรัชญา

“...il s'agit des tropes « archaïques » qui ont donné aux concepts « fondateurs » (*theoria, eidos, logos, etc.*) les déterminations d'une langue « naturelle ». Et déjà les signes (mots/concepts) dont est faite cette proposition, à commencer par ceux de trope et d'*arkhè*, ont leur charge métaphorique. Sont métaphoriques, résistent à toute méta-métaphorique, les valeurs de concept, de fondation, de théorie. N'insistons pas sur la métaphore optique ouvrant sous le soleil tout point de vue théorique. Le fondamental répond au désir du sol ferme et ultime, du terrain de construction, de la terre comme soutien d'une structure artificielle.”(MB 267)

ในตัวบท *ปรมปราสีชว* แดร์ริดาอ้างว่าภาพพจน์ “แสง” และ “ดวงอาทิตย์” คืออุปลักษณ์พื้นฐานสำคัญของแนวความคิดอภิปรัชญาตะวันตก อุปลักษณ์ทั้งสองสื่อแทน “สารัตถะ” ที่เป็นทั้งจุดกำเนิดและเป็นศูนย์กลางยึดโยงการรับรู้ความจริงและความหมายไปด้วยในขณะเดียวกัน โดยแดร์ริดา วิพากษ์อุปลักษณ์ “แสง” และ “ดวงอาทิตย์” จากสองตัวอย่างดังต่อไปนี้

ตัวอย่างที่หนึ่ง เนื่องด้วยไม่ปรากฏมีคำว่า “ส่องแสง” ในภาษากรีก อริสโตเติลเห็นว่า คุณลักษณะที่ไร้ชื่อนานี้สามารถรับรู้ได้ผ่านการใช้อุปมา “หว่านโปรย” (sowing) เมล็ดพันธุ์ ซึ่งให้ภาพพจน์กับการเข้าใจอาการที่ไร้ชื่อเฉพาะ (nameless act) ของ “การส่องแสง” ของดวงอาทิตย์ ได้ การใช้อุปมาลักษณะเช่นนี้ปรากฏในบทกวีกรีกที่ว่า “หว่านโปรยไปทั่วลำเพลิงแห่งเทพสรรคส์สร้าง” (sowing around a god-created flame.) แดร์ริดาวิพากษ์ว่า การที่ไม่มีชื่อเฉพาะหรือคำเฉพาะในการสื่อแสดงถึงสิ่งหนึ่งหรือคุณลักษณะหนึ่งและการที่เราสามารถใช้อุปมาเข้ามาเปรียบเทียบได้นั้น การทำเช่นนี้ได้สื่อให้เห็นว่าชื่อเฉพาะและคำเฉพาะไม่ได้ยึดโยงกับความหมายและตัวอ้างอิงหนึ่งๆ ในแบบตายตัว ความหมายและสิ่งที่ถูกบ่งชี้เกิดขึ้นภายใต้การยึดโยงของความคิด โดยเป็นไปภายใต้หลักการของการเทียบเคียงความสัมพันธ์ กล่าวอีกนัยหนึ่ง การบ่งชี้ความหมายเป็นไปภายใต้ “การเสริมแทน” (be supplemented) ซึ่งไม่ได้ “แทน” ในลักษณะที่ชื่อคำหนึ่งถูกใช้แทนที่ชื่อคำอื่น เพราะไม่มีชื่อคำปรากฏ “การเสริมแทน” จึงหมายถึง “เสริมเติมต่อ” โดยเป็นการเสริมต่อจากรูปคำที่มีอยู่เดิม หรือในกรณีนี้คือคำว่า “หว่านโปรย” ของการหว่านโปรยเมล็ดพันธุ์ โดยถูกนำมาเทียบเคียงหรือถูกโยกย้ายนำมาสื่อแสดงแทนอาการ “ส่องแสง” ซึ่งไม่มีรูปคำปรากฏในภาษากรีก รูปคำนี้จึงกลายเป็นนัยความหมายเสียเอง (Mar 242/289)

ตัวอย่างที่สองนำมาจากบทอภิปรายคำว่า “proper” ใน *Topics* เล่มที่ 5 หัวข้อที่ 3 ของ อริสโตเติล โดยอริสโตเติลถกเถียงว่าการรับรู้คุณลักษณะเฉพาะของสิ่งหนึ่งถูกยืนยันได้จากการพิจารณาว่าคุณลักษณะนั้นปรากฏอยู่ตลอดหรือไม่ เงื่อนไขนี้คือเงื่อนไขจำเป็นของการเป็นคุณลักษณะเฉพาะเนื่องในสิ่งหนึ่ง หากข้อกล่าวอ้างของเราสามารถนำเสนอคุณลักษณะเนื่องในสิ่งหนึ่ง โดยคุณลักษณะนั้นปรากฏอยู่เสมอในความเป็นสิ่งดังกล่าว ถือว่าการกล่าวอ้างว่าสิ่งหนึ่งมีคุณลักษณะเฉพาะดังกล่าวถูกต้องเป็นจริง ประเด็นปัญหา ณ ที่นี้ก็คือ ในการปรากฏจริง (actual) ของ “การเป็นดาวที่ส่องแสงเจิดจรัสที่สุดในหมู่ดวงดาว” ของดวงอาทิตย์ ไม่ได้ปรากฏจริงตลอดเวลา การขึ้นและการตกของดวงอาทิตย์ทำให้ดวงอาทิตย์ไม่อาจถูกพิจารณาได้ว่าดวงอาทิตย์ถือครองคุณลักษณะเฉพาะของ “การเป็นสิ่งส่องแสงเจิดจรัสที่สุดในหมู่ดวงดาว” ตลอดเวลาหรือไม่ เพราะเมื่ออาทิตย์ลับฟ้าไปแล้ว เพราะเมื่อดวงอาทิตย์โคจรไปได้โลก ตามผัสสะรับรู้ที่เป็นจริง การกล่าวว่า “การเป็นสิ่งส่องแสงเจิดจรัสที่สุดในหมู่ดวงดาว” เป็นคุณลักษณะเฉพาะของดวงอาทิตย์ไม่อาจเป็นการกล่าวอ้างที่ถูกต้อง (*Topics* V, 3, 131b1-132a1)

ในหัวข้อที่ 4 ของตัวบท *ปรัมปราสีขาว* ชื่อ *การอ้อมเลี้ยวของดวงอาทิตย์* (*Heliotrope*) แดร์ริดาวิพากษ์ว่าการรับรู้ในเชิงผัสสะ หรือ *aistheton* ไม่อาจถูกกำกับควบคุมได้ตั้งใจ หรือไม่อาจถูก

กำกับได้โดยการนึกคิด ความเป็นจริง (energeia: actuality) ของการรับรู้ที่สามารถที่จะหลบซ่อนตัวเอง ไม่ปรากฏตัวเอง และหลุดหนีจากการควบคุมของการนึกคิด แดร์ริดาให้ภาพเปรียบเทียบเพิ่มเติมต่อจากตัวอย่างดวงอาทิตย์ของอริสโตเติลว่า meta-physics ไม่สามารถควบคุม physis หรือ ความคิดในเชิงอภิปรัชญาไม่สามารถกำหนดควบคุมธรรมชาติได้ กระบวนทัศน์ของการรับรู้ซึ่งถูกนำมาใช้เทียบเคียงกับความคิดเป็นไปในแบบของ “การอ้อมเลี้ยวของดวงอาทิตย์” กล่าวคือ การไม่ปรากฏได้ตามการกำกับควบคุม การมีปัจจัยเสี่ยงหรือการมีความเป็นไปได้ของการไม่ปรากฏ การปกปิดตัวเอง และถอยหายไป กระบวนทัศน์ดังกล่าวยังเป็นกระบวนทัศน์หรือคุณลักษณะสำคัญชุดหนึ่งของอุปลักษณ์ด้วย (Mar 250/299)

ใน “*Ousia and Grammé*”¹⁹ แดร์ริดาอธิบายไว้ว่า “aisthesis” ตามทัศนะของอริสโตเติลไม่ได้หมายถึงผัสสะภายนอก แต่หมายถึงผัสสะภายใน กล่าวอีกนัยหนึ่ง การรับรู้ที่ถูกกำหนดหรือตรึงไว้ที่ชั่วเดียวของจิตนึกคิดหรือปัญญาญาณหมายถึงการสะท้อนคิดภายใน หมายถึงการกำหนดรู้ในตัวเอง (auto-affection) แดร์ริดาถกเถียงประเด็นนี้จากการกลับไปตีความ “ปริศนาของความเป็นปัจจุบัน” (“enigma of the now”) ใน *Physics* เล่มที่ 4 ซึ่งอริสโตเติลพยายามคลี่คลายปฏิทรรศน์ของความเป็นปัจจุบัน กล่าวคือ ปัจจุบันขณะเกิดเป็นปัจจุบันนี้ ปัจจุบันที่ผ่านไปแล้ว ปัจจุบันก่อนหน้า ปัจจุบันที่กำลังจะเกิด ทำให้ปัจจุบันเป็นสิ่งที่ “เป็นอื่นและเป็นอื่น” (other and other) ต่อไปได้ไม่รู้จบ แต่ในขณะที่เดียว ความเป็นปัจจุบันขณะหนึ่งๆ เป็น “ปัจจุบันเดิมปัจจุบันเดียว” (same and same) (218a9-11)

ต่อลักษณะการที่ปรากฏแปลกแยกหลากหลายในตัวเองนี้ อริสโตเติลเห็นว่า ในส่วนแรก ของปฏิทัศน์ที่เวลาตัดตอนตัวเองออกเป็นส่วนย่อยต่างๆ คือ ช่วงขณะก่อนหน้า และ ช่วงขณะหลัง การรับรู้เวลาในลักษณะนี้คือการรับรู้ รูปลักษณะที่ปรากฏชั่วคราว (accident) ซึ่งไม่ได้เป็นสารัตถะแท้ของเวลาเอง เพราะทำให้เกิดความขัดแย้งในระหว่างเวลาตอนนี้ เวลาก่อนหน้า เวลาหลังจากนี้ (temporality) คุณลักษณะที่เป็นแก่นแท้ของเวลาไม่ได้แบ่งแยกตัดตอนช่วงขณะออกจากกัน แต่คือเส้นสายต่อเนื่องหนึ่งเดียวของการดำเนินไปอันเป็นนิรันดร์ (eternity) (Mar 61/70-71)

แดร์ริดาให้ภาพพจน์ต่ออรรถาธิบายเวลาในลักษณะนี้ของอริสโตเติลว่า เวลาในฐานะที่เป็น “จุด-ขณะ” เป็นเพียงการรับรู้ในเชิงผัสสะ ซึ่งจะต้องถูกปรับเปลี่ยนให้เห็นเป็นการรับรู้ภายในของจิตในการเพ่งเล็งเนื้อหาหรือคุณลักษณะแก่นแกนของเวลาที่แบ่งแยกและเป็นหนึ่งเดียว กล่าวคือ ความเป็นเส้นสายต่อเนื่องหนึ่งเดียวที่หักเลี้ยวกลับมาต่อหัวต่อท้ายเป็นวงกลม อนึ่ง ภายใต้ความเป็นหนึ่ง

¹⁹ Derrida. (1972). *Marges de la philosophie*. Paris : Editions de Minuit, pp. 31-78.

เดียวของเวลา คือการที่จุดซึ่งตัดตอนตัวเองออกเป็นช่วงๆ สลายไปในเส้นสายและเส้นขอบรอบ บวงดั่งกล่าว โดยแดร์ริดาอธิบายว่า การต่อจุดเป็นเส้น ต่อเส้นเป็นวงกลมนี้คือการทำให้ศักยภาพ (dynamis: potentiality) ปรากฏเป็นจริง (emergeia: actuality หรือ actualized potentiality) (Mar 52/59)

การหลอมรวมเป็นหนึ่งในเวลานี้ แดร์ริดากล่าวว่า คือการเสริมเติมช่องว่างระหว่างจุดขณะ ของเวลา (Mar 56/65) กล่าวเช่นนี้หมายถึงว่า การรับรู้ในเชิงผัสสะที่ถูกรับรู้ในลักษณะแบ่งแยก (division) ถูกผนวกรวม (synthesis) ภายใต้การรับรู้ภายในของจิต

การพิจารณาคุณลักษณะเฉพาะของสิ่งๆ หนึ่ง เช่นดวงอาทิตย์ ซึ่งหลบซ่อนตัวเองและหนีหาย จากไปได้นั้น แดร์ริดากล่าวว่าลักษณะเช่นนี้คือกรอบการทำความเข้าใจอุปลักษณ์ ด้วยเหตุผลที่ว่า ความเข้าใจหรือว่าความจริงว่าด้วยสิ่งหนึ่งหรือคุณลักษณะของสิ่งหนึ่งปรากฏในแบบขาดๆ เกินๆ ใน ตัวเอง แบบเดียวกับที่ซูดอรรถาธิบายที่ว่า “การเป็นดาวที่ส่องแสงเจิดจรัสที่สุดในหมู่ดวงดาว” ของ ดวงอาทิตย์ ไม่สามารถทำได้จากการพิจารณาการปรากฏจริงของดวงอาทิตย์ได้ เมื่อดวงอาทิตย์ลับฟ้า ไป เราต้องการส่วนเสริมของความคิด เพื่อมาเติมให้กับการไม่ปรากฏ การขาดหายไปดังกล่าว อนึ่ง การเสริมเติมในส่วนที่ขาด และการขาดเพื่อให้มีส่วนเสริมนี้คือข้อถกเถียงเรื่อง “กฎเกณฑ์แห่งการ เสริมเติมต่อ” ที่แดร์ริดาได้เสนอไว้ในข้อเขียนปรัมปราลีขานนี้ (อภิปรายในหัวข้อถัดไป) รวมทั้งข้อ ถกเถียงเรื่อง “การสร้างรอยตาม” (re-trait) ซึ่งเขาจะได้นำเสนอในข้อเขียนว่าด้วยความเป็นไปของ อุปลักษณ์อีกชั้นหนึ่ง คือ “การถอดถอนอุปลักษณ์” (อภิปรายในบทที่ 4)

2.3 ปัญหาทางกึ่งทางของมโนทัศน์อุปลักษณ์ และ ข้อถกเถียงเรื่อง “กฎเกณฑ์แห่งการเสริมต่อ”

ในหัวเรื่อง *ยังมีอุปลักษณ์อีก (Plus de métaphore)* แดร์ริดาเสนอข้อถกเถียงเรื่อง “กฎเกณฑ์แห่งการเสริมต่อ” อันหมายถึงเงื่อนไขความเป็นไปไม่ได้ของการกำหนดจัดการสิ่งที่เป็นไป ในเชิงอุปลักษณ์ (metaphorics) ในตัวบทปรัชญาเองได้โดยสมบูรณ์ โดยแดร์ริดาถกเถียงว่า

“...metaphor remains, in all its essential characteristics, a classical philosopheme²⁰, a metaphysical concept [D1a]. It is therefore

²⁰ แดร์ริดาใช้คำ “philosopheme” เพื่อสื่อถึง “มโนทัศน์” (metaphysical concept) ภายใต้สมมุติฐานในเชิงอภิปรัชญา ที่เชื่อว่า *นัยความหมาย แก่นแกนเนื้อหา หรือ อรรถาธิบาย* สามารถอ้างความจริงในตัวเองหรือยืนยัน-เป็นเหตุผลการมีอยู่ในตนเอง (self-evidence) ภายใต้ “รูปคำ” หนึ่งๆ ได้ การใช้คำ “philosopheme” ในบริบทนี้ผู้วิจัยเข้าใจว่าเพื่อทำการสั่นคลอน (dismantling) ซึ่งก็คือกลวิธีหนึ่งที่แดร์ริดาใช้กับการเขียนของตนเพื่อทำให้ผู้อ่าน(-ผู้ฟัง) ผูกคิด ยิ่งการผ่านเลย หรือตั้งคำถามต่อความเคยชิน (the ‘usual’) ของการใช้คำต่างๆ โดย “รูปคำใหม่” ที่ว่านี้ทำหน้าที่ในการเข้าไปกวนการยึดโยงอย่างเคยชินดังกล่าว อนึ่ง การถกเถียงถึง

enveloped in the field that a general metaphorology of philosophy would seek to dominate. Metaphor has been issued from a network of philosophemes [D1b] which themselves correspond to tropes or to figures, and these philosophemes are contemporaneous to or in systematic solidarity with these tropes or figures [D2]. This stratum of “tutelary” tropes [tropes “instituteurs”], the layer of “primary” philosophemes (assuming that the quotation marks will serve as a sufficient precaution here), cannot be dominated. [D3]” (ชี้ให้เห็นได้และให้คำกำกับในวงเล็บสี่เหลี่ยมโดยผู้วิจัย) (Mar 219-220/261)

จากข้อความดังกล่าว ผู้วิจัยปรับแปลเป็นข้ออ้างหลัก 2 ข้อ (D1, D2) (ปัจจัย a หรือ b ที่ให้ต่อท้ายหมายถึงชุดข้อความต่างๆ ของข้อถกเถียงเดียวกัน) ซึ่งเสนอหลักการความเป็นไปของภาษาและความคิดภายใต้ชื่อ “กฎเกณฑ์แห่งการเสริมเติมต่อ” และอีก 1 ผลพวง (D3) โดยทั้งหมดสามารถสรุปออกมาได้เป็นชุดข้อความดังต่อไปนี้

(D1a) อุปลักษณะคือวาทกรรมปรัชญาหรือมโนทัศน์อภิปรัชญา ; (D1b) อุปลักษณะเกิดขึ้นในระบบโครงสร้างของมโนทัศน์ปรัชญา

(D2) มโนทัศน์ปรัชญาเป็นไปในเชิงอุปลักษณะ

(D3a) ปรัชญาไม่สามารถกำหนดนิยามมโนทัศน์อุปลักษณะ หรือ ควบคุมความเป็นไปในเชิงอุปลักษณะของมโนทัศน์ปรัชญาได้โดยสมบูรณ์ ; (D3b) กระบวนการกำหนดนิยามมโนทัศน์อุปลักษณะขาดชุดนิยามมโนทัศน์หนึ่งไปเสมอ

(D1a) “อุปลักษณะคือมโนทัศน์ปรัชญา-อภิปรัชญา” และ (D1b) “อุปลักษณะเกิดขึ้นในระบบโครงสร้างของมโนทัศน์ปรัชญา” ซึ่งเป็นชุดข้ออ้างที่ปรากฏเป็นเหตุเป็นผลรวมกันไป ข้อความทั้งสอง

“ความเป็นไปไม่ได้ของมโนทัศน์อุปลักษณะ” นี้เป็นการถกเถียงไปพร้อมๆ กันถึงประเด็นปัญหาว่าด้วย “การปิดตัวเองของอภิปรัชญา” (closure of metaphysics) หรือแรงปรารถนาเรื่อง “ความบริบูรณ์ของความคิด” ในเชิงอภิปรัชญา (desire for ‘totality’) ไปด้วยในขณะเดียวกัน (ดูบทที่ 1 “Limit, the closure of metaphysics, the economy of writing: On the shore of deconstruction” ใน Kasem Phenpinant, *The Seduction of Jacques Derrida : Deconstruction and the Ethicalization of the Political*. pp. 18-38.).

นี้หมายถึงว่า ในการที่วาทกรรมปรัชญาให้อธิบายอุปลักษณ์ อุปลักษณ์ที่ถูกให้อธิบายปรากฏมีสภาพเป็นวาทกรรมปรัชญา

อนึ่ง การกลายสภาพไปที่วาทกรรมนี้คือกระบวนการที่เรียกว่า “metaphorization” ซึ่งแดร์ริดาอธิบายจากตัวอย่างแนวคิดเรื่อง “idealization / spiritualization” และลักษณะวิธี Aufhebung ของเฮเกล (ดังที่ได้กล่าวไปบ้างแล้วในหัวข้อ 2.1) (Mar 225-26 / 267-69)

“The movement of metaphorization (the origin and then the effacing of the metaphor, the passing from a proper sensible meaning to a proper spiritual meaning through a figurative detour) is nothing but a movement of idealization. Which is included under the master category of dialectical idealism, to wit, the *relève* (*Aufhebung*), that is, the memory (*Erinnerung*) that produces signs, interiorizes them in elevating, suppressing, and conserving the sensory exterior.” (Mar 226/269)

กระบวนการ idealization ที่แดร์ริดาถือว่าเป็นกระบวนการเดียวกับ metaphorization ซึ่งมีการกระทำการภายใต้ลักษณะวิธีที่เรียกว่า Aufhebung ที่วาทกรรมนี้คือการที่คำถูกใช้ไปในลักษณะที่ไม่ตรงตัว หรือถูกใช้ไปในลักษณะที่อ้อมค้อม (*détour*) ถูกใช้ในเชิงภาพพจน์ (*trope*) เพื่อนำพาเอา “นัยยะตรงที่เป็นไปในเชิงผัสสะ” แปรเปลี่ยนไปสู่ “นัยยะตรงที่เป็นไปในเชิงจิต-ปัญญาญาณ” ผ่าน “นัยยะในเชิงภาพพจน์” ที่เป็นเพียงแค่ทางผ่าน

ตามการอธิบายของเฮเกล กระบวนการทำให้เป็นอุปลักษณ์มีที่มาจากการใช้ (*‘Abnutzung’*: *usure, usage*) กล่าวคือ คำซึ่งบ่งนัยที่เป็นไปในเชิงผัสสะมาก่อนถูกนำมาใช้ในลักษณะที่เป็นไปในเชิงแบบคดีหรือในเชิงนามธรรม ยกตัวอย่างเช่นคำว่า “*begreifen*” (ความเข้าใจ, *apprehending*) เฮเกลอธิบายว่ามีที่มาจาก “การจับคว้ามานำมา (ด้วยมือ)” (*greifen*) คำในลักษณะนี้มีเนื้อหาที่ปรากฏใน นัยยะตรงตัวซึ่งเป็นไปในเชิงผัสสะ มาก่อน แต่ต่อมาถูกใช้เทียบเคียงในเชิงอุปลักษณ์ ทำให้เกิดมี นัยยะในเชิงจิต-ปัญญาญาณ (*spiritual, ideal*) ขึ้นแทน

อนึ่ง นัยยะเดิมที่เป็นไปในเชิงผัสสะคือนัยยะตรงตัวของคำดังกล่าว ต่อเมื่อถูกใช้ในเชิงอุปลักษณ์ นัยยะตรง ที่มีอยู่เดิมนั้นถูกแทนที่ด้วย นัยยะในเชิงอุปลักษณ์ และในท้ายที่สุดเมื่อคำๆ นี้ถูกใช้ภายใต้ นัยยะภาพพจน์จนเคยชิน นัยยะในเชิงภาพพจน์หรือในเชิงอุปลักษณ์ดังกล่าวกลับกลายเป็นนัยยะตรงชุดใหม่ขึ้นมาแทนที่ นัยยะตรงใหม่ที่เกิดขึ้นแทนที่ทั้งนัยยะตรงแรก (1) และนัยยะอุปลักษณ์ (2)

คือ มโนทัศน์ (นัยยะตรงชุดใหม่) (3) ซึ่งเกิดจากการเลื่อนหายหรือการถูกใช้จนหมดสภาพไปของการรับรู้ (1) และ (2)

“...metaphor seems to involve the usage of philosophical language in its entirety, nothing less than the usage of so-called natural language in philosophical discourse, that is, the usage of natural language as philosophical language.

...of philosophy, of the *usage* or of the good usage of philosophy. And it is in our interest that the involvement promises more than it gives. [*Il y a intérêt à ce que l'engagement promette plus qu'il ne donne.*] Thus we will content ourselves with a chapter, and for usage we will substitute – subtitle – *usure*. And first we will be interested in a certain *usure* of metaphorical force in philosophical exchange. *Usure* does not overtake a tropic energy otherwise destined to remain intact; on the contrary, it constitutes the very history and structure of the philosophical metaphor.” (ขีดเส้นใต้และเติมข้อความภาษาฝรั่งเศสโดยผู้วิจัย)
(Mar 209/249)

ข้อความข้างต้นคือข้อความจากหน้าแรกของตัวบท “ปรัมปราสีขาว” โดยแดร์ริดากล่าวไว้ว่า ความพัวพัน ที่ภาษาปรัชญามีต่อภาษาธรรมชาตินั้น “สัญญาไว้มากกว่าที่ทำ” เมื่อเปรียบเทียบกับข้อถกเถียงเรื่องการเกิดขึ้นของภาษาปรัชญาภายใต้การชำระสติหรือของภาษาภาพพจน์ การกล่าวเช่นนี้หมายถึงว่า “การใช้ภาษาธรรมชาติ ในฐานะที่เป็นภาษาปรัชญา” นั้น ต้นทุนเดิมและผลลัพธ์ที่ได้มีลักษณะที่เป็นไปในเชิงขาดทุน การขาดทุนที่ว่านี้ คือการเกิดผลลัพธ์หรือ “การทำปรัชญา” ที่เป็นการพร่องลงไปหรือเป็นการเกิดดอกผลน้อยกว่าต้นทุนเดิมหรือ “ความเป็นภาษาธรรมชาติ” ที่ปรัชญาหวังและสัญญาไว้ว่าจะทำให้เกิดดอกผล

ในบริบทนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าแดร์ริดาเปรียบคำว่า “การใช้” ในฐานะของ “การทำปรัชญา” ภายใต้ขอบเฉพาะแบบหนึ่ง การทำปรัชญาในขอบที่ว่านี้ คือการทำปรัชญาหรือการประกอบสร้างมโนทัศน์ และวาทกรรมปรัชญาบนฐานความเชื่อหรือปรัมปราคติที่ว่า ภายหลังจากการปลดปล่อย เปลือกและรูปลักษณ์ ของภาษาธรรมชาติไปแล้ว วาทกรรมปรัชญาเสนอความจริงและชุดนัยความหมาย ที่มี

คุณค่าเหนือกว่า-มากกว่าภาพลวงของเปลือกนอก ที่กำลังปกปิดเนื้อในที่แท้ ซึ่งก็คือความจริงและ สวรรค์ (ousia) ภายใน

การขาดดุลบัญญัติอุปลักษณ์

อนึ่ง แดร์ริดาอธิบายความคำว่า “usage” ที่หมายถึงการใช้ ด้วยนัยยะเสริมเติมต่ออีก 2 ชุด ด้วยกัน กล่าวคือนัยยะเสริมเติมภายใต้รูปศัพท์คำว่า “usure” ที่หมายถึงการใช้น้ำชำระดอกเบี้ย และ “usury” ที่หมายถึง ผลกำไรในเชิงภาษา หรือการที่จะได้มาซึ่งกำไรล้นเกินขึ้นไปจากต้นทุนที่ลงไป ซึ่งเป็นกลวิธีในการผูกโยงภาพพจน์เพื่อนำกลับมาอธิบายข้อถกเถียงเรื่อง “ความขาดเกินอุปลักษณ์” (*plus de métaphore*)

“ความขาดเกินอุปลักษณ์” ที่แดร์ริดาเสนออยู่นี้ หมายถึงความไม่สมดุลของการทบเทียบ เอกลักษณ์หรือทบเทียบความเหมือนที่มีอยู่ในระหว่างภาษากับโลก ในระหว่างภาษาธรรมชาติและ ภาษาปรัชญา ในระหว่างนัยยะตรงและนัยยะในเชิงภาพพจน์ และรวมทั้งในระหว่างอุปลักษณ์และ มโนทัศน์ โดยแดร์ริดาถกเถียงว่า “พลาณภาพในเชิงอุปลักษณ์” (metaphorical force) และ/หรือ “พลังอำนาจในเชิงภาพพจน์” (tropic energy) ที่ถูกใช้เงินทุนในการแลกเปลี่ยนนั้น ไม่สามารถถูกใช้ ให้หมดไปได้ กล่าวอีกนัยหนึ่ง “ปรัชญาไม่สามารถควบคุมความเป็นไปในเชิงอุปลักษณ์ของมโนทัศน์ ปรัชญาได้โดยสมบูรณ์” (ข้อถกเถียง D3-a)

“Abstract notions always hide a sensory figure. And the history of metaphysical language is said to be confused with the erasure of the efficacy of the sensory figure and of its effigy. The word itself is not pronounced, but one may decipher the double import of usure: erasure by rubbing, exhaustion, crumbling away, certainly; but also the supplementary product of a capital, the exchange which far from losing the original investment would fructify its initial wealth, would increase its return in the form of revenue, additional interest, linguistic surplus value, the two histories of the meaning of the word remaining indistinguishable.” (ขีดเส้นใต้โดยผู้วิจัย) (Mar 210/250)

ในวลีสุดท้ายของข้อความอ้างอิงข้างบนนี้ แดร์ริดากำลังให้ภาพเปรียบเทียบตั้งแต่ในหัวข้อแรกของบทความ (“การลบล้างหน้าเหรียญ”) ถึงข้อถกเถียงที่จะนำเสนอในภายหลังในหัวข้อที่สอง “ยังมีอุปสรรคอีก” กล่าวคือเขากำลังอธิบายถึงความพัวพันระหว่าง (D1) และ (D2) ภายใต้ภาพเปรียบเทียบในเชิงอีโคโนมี²¹ หรือการแลกเปลี่ยนแทนที่ระหว่าง นัยยะ และ คุณค่า ที่มีใน รูปสัญลักษณ์ ซึ่งด้านหนึ่งคือเรื่องราวความเปลี่ยนแปลงของอุปสรรคที่ถูกขัดเกลาเอาผิวเปลือกด้านนอกที่เป็นไปเองโดยธรรมชาติให้หายไปจนกลายเป็นมโนทัศน์ (อุปสรรคคือมโนทัศน์อภิปราย) และในอีกเรื่องราวหนึ่ง การปรากฏขึ้นใหม่ของมโนทัศน์เป็นการเกิดขึ้นภายใต้การใช้นัยยะความหมายที่เป็นไปเองโดยธรรมชาติบิดพลิ้วให้ไม่เป็นธรรมชาติเพื่อสร้างกรอบหรือมุมมองใหม่กล่าวคือใช้ความเป็นอุปสรรคเพื่อให้ได้มาซึ่งผลกำไรในเชิงอภิปราย อนึ่ง ต้นทุนทางภาษาที่ถูกที่ว่านี้ คือ “ความเป็นอุปสรรค” ในฐานะที่เป็นเงื่อนไขความเป็นไปได้ของภาษาธรรมชาติก่อนหน้าการเกิดขึ้นของมโนทัศน์และภาษาปรัชญา

ความตายที่อุปสรรคนำพาไปกับตัวเอง และผลกำไรทางภาษา

ความเปลี่ยนแปลงหรือการเปลี่ยนผ่านจากนัยยะอุปสรรคไปสู่มโนทัศน์นี้คือแนวคิดเรื่องความเป็น “อุปสรรคตาย” ของมโนทัศน์ อย่างไรก็ตาม ในบทความนี้แดร์ริดาใช้คำคุณศัพท์ “สึกหรอ” (worn-out) กับ “ถูกใช้หมดไป” (used) เพื่อเน้นย้ำกระบวนการเปลี่ยนแปลงของการทำให้เป็นอุปสรรคหรือการทำให้เป็นแบบคติมามากกว่า ส่วนคำคุณศัพท์ “ตาย” (dead, morte) ที่ว่านี้ไม่ได้เป็นคำที่แดร์ริดาเน้นเรียก อุปสรรคที่ถูกชำระสภาพดั้งเดิมของตนเองในฐานะที่มีความพิเศษกว่า คำคุณศัพท์ หรือ คุณสมบัติอื่น (propriety) ที่ปรากฏในระบบคู่ตรงข้ามต่างๆ ในโครงสร้างการตัดแบ่งคู่ต่างในภาษา เช่น dead/alive, ineffective/effective, ฯลฯ²²

อย่างไรก็ดี แดร์ริดากล่าวถึงคำคุณสมบัตินี้ “ตาย” และคำว่า “ความตาย” เพื่อใช้เป็นภาพพจน์ให้กับประเด็นอภิปรายปัจจุบันดังต่อไปนี้คือ หนึ่ง ความตายของปรัชญา และ สอง ความตายที่อุปสรรคนำพาไปกับตัวเอง

²¹ คำว่า “economy” ที่ปรับแปลใช้ในภาษาไทยภายใต้คำว่า “เศรษฐศาสตร์” ซึ่งเป็นการสมาคำว่า “เศรษฐ” ที่หมายถึง ความมั่นคง มั่งคั่ง (ซึ่งกำลังถูกใช้โดยแดร์ริดาภายใต้ภาพพจน์ของ “การแลกเปลี่ยน” ภายใต้การเสริมต่อความหมายของคำว่า “usage”) กับคำว่า “ศาสตร์” หรือองค์ความรู้หรือหลักการและเหตุผล (nomos, logos) นั้นสูญเสียนัยยะบางประการที่แดร์ริดาจะกลับมามีความใหม่ในบทความว่าด้วยอุปสรรคขึ้นที่สอง กล่าวคือการสูญเสียนัยยะในเชิงอุปสรรคของความเป็น “บ้าน” (จากศัพท์กรีก ‘oikos’ ที่มีอยู่ใน ‘oiko-nomos’) (ดูบทที่ 4 ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้).

²² อันที่จริงแล้วแดร์ริดาใช้คำดังกล่าวเพียงครั้งเดียว โดยอธิบายว่าแนวคิดเรื่อง “อุปสรรคตาย” เป็นแนวคิดที่เป็นรู้จักกันดีอยู่แล้ว แนวคิดหนึ่ง (Mar 225/269).

“Metaphor, then, always carries its death within itself. And this death, surely, is also the death of philosophy. But the genitive is double. It is sometimes the death of philosophy, death of a genre belonging to philosophy which is thought and summarized within it, recognizing and fulfilling itself within philosophy; and sometimes the death of a philosophy which does not see itself die and is no longer to be refound within philosophy.” (Mar 271/323)

“อุปลักษณ้นำพาเอาความตายไปกับตัวเอง และความตายนำพาไปนั้นเป็นของปรัชญาด้วย” ประเด็นที่แดร์ริดากำลังกล่าวถึงในบริบทนี้ ถูกอธิบายภายใต้การทำความเข้าใจชุดภาพพจน์ที่เกี่ยวข้องเนื่องกันคือ

“This self-destruction always will have been able to take *two* courses which are almost tangent, and yet different, repeating, miming, and separating from each other according to certain laws. One of these courses follows the line of a resistance to the dissemination of the metaphorical in a syntactics that somewhere, and initially, carries within itself an irreducible loss of meaning: this is the metaphysical *relève* of metaphor in the proper meaning of Being. The generalization of metaphor can signify this *parousia*. Metaphor then is included by metaphysics as that which must be carried off to a horizon or a proper ground, and which must finish by rediscovering the origin of its truth. The turn of the sun is interpreted then as a specular circle, a return to itself without loss of meaning, without irreversible expenditure.” (Mar 268/320) (ขีดเส้นใต้โดยผู้ทำวิจัย)

อนึ่ง “การทำลายตัวเอง” (auto-destruction) ของอุปลักษณที่ว่านี้หมายถึงได้ใน 2 รูปแบบ และเส้นทาง ล้อไปกับความตาย “ของ” ปรัชญาในข้อความอ้างอิงแรก กล่าวคือ

ใน **เส้นทางที่หนึ่ง** คือการต้านทานกระแสการหว่านโปรยความหมาย (dissemination) อันหมายถึง การหมุดตรึงนัยยะในเชิงเสริมเติมต่อของอุปลักษณไว้ที่ศูนย์กลางของการมีนัยยะเดียว (univocity) หรือก็คือกระบวนการผลัดเปลี่ยนอุปลักษณไปเป็นมโนทัศน์อภิปรัชญา

ความตายที่อุปลักษณนำพาไปกับตัวเอง ทำให้เกิดการทำลายตัวเอง และยังเป็น “ความตายของปรัชญา” ด้วยตามเส้นทางที่หนึ่งนี้ หมายถึง การเป็น “ศาสตร์แห่งการลบทำลาย”²³ ของชนบปรัชญาตะวันตก ซึ่งความตายหรือการลบทำลายโดยปรัชญาที่ว่านี้คือ ความตายของสิ่งที่เป็นอื่นไปจากปรัชญา ในการเข้าไปทำการครอบครองหรือไปรวบรวมเข้ามาไว้ในชุดอรรถาธิบายของตนเอง เช่นเดียวกับการกลายสภาพอุปลักษณให้เป็นมโนทัศน์ หรือการแทนที่ ชุดอรรถาธิบายว่าด้วยสิ่งหนึ่ง ในฐานะที่เป็น สิ่งหนึ่งนั่นเอง อันหมายถึง การลบสิ่งต่างๆ ในสภาพที่เป็นไปเองของสิ่งนั้นซึ่งปรัชญาเห็นว่าเป็นภาพลวงออกไปเสีย แทนที่ด้วยสิ่งที่ปรัชญาเชื่อว่าเป็นแก่นแกนกว่าคือ philosopheme ที่ประกอบสร้างใหม่โดยวาทกรรมปรัชญา

แดร์ริดาอธิบายไว้ว่า ภายใต้อกระบวนการ ผลัดเปลี่ยน อุปลักษณไปเป็นมโนทัศน์อภิปรัชญา นั้น ชุดความหมายที่เป็นไปได้อย่างหลากหลายกลับมาตกอยู่ภายใต้การกำหนดควบคุมของกรอบความหมายเฉพาะหนึ่งๆ ของความเป็น (the proper meaning of Being) มโนทัศน์ซึ่งเชื่อว่าควบคุมตัวเองได้พยายามหมุดตรึงตัวเองเอาไว้กับ นัยยะเฉพาะ การทำเช่นนี้คือการเหมารวมความเป็นอุปลักษณไว้ภายใต้ภาพลวงของการมีนัยยะเดียว

อนึ่ง คำว่า “loss of meaning” ที่อุปลักษณพกพาไปกับตัวเองในที่นี้ ไม่ได้หมายถึงเพียงแค่ “การสูญเสียนัยความหมาย” บนฐานของการหลากหลายความหมายของอุปลักษณสูญเสี ขำรุค หรือถูกลดทอนให้ร่อยหรอลงไปสู่การมีความหมายเดียวเท่านั้น แต่แดร์ริดายังใช้คำว่า “loss of meaning” เพื่ออธิบายคุณลักษณะของภาษาที่เป็นไปในเชิงอุปลักษณ หรือการที่กระบวนการบ่งชี้ความหมายดำเนินไปแบบ “สูญญะ” หรือ “การขาด” (lack) อันเป็นคุณลักษณะของสูญญะภาษา ที่มีปัจจัยและเหตุผลในการมีอยู่ในตัวเองอยู่ที่การเข้ามาเป็นตัวเสริมแทนใน สิ่งที่ไม่ปรากฏอยู่แล้ว สิ่งที่ขาดไปแล้วเสมอ

กล่าวเช่นนี้หมายถึงว่า แดร์ริดากำลังถกเถียงว่าปรากฏการณ์การมีนัยความหมายของภาษา ไม่ได้หมายถึงการมีความสัมพันธ์ระหว่างคำและนัยบ่งชี้เฉพาะตายตัวได้เช่นเดียวกับในทัศนะของอริสโตเติล ในทางกลับ ความเป็นอุปลักษณเข้าไปรบกวนการมีนัยความหมายอย่างเต็มต้นสมบูรณ์

²³ “Philosophy would be this process of metaphorization which gets carried away in and of itself. Constitutionally, philosophical culture will always have been an obliterating one.” (Mar 211).

(นัยยะที่หนึ่ง) และรวมทั้งอุปลักษณ์ยังเสนอให้เห็นถึงกระบวนการที่มีความหมายที่ไม่ปรากฏมีความหมาย (นัยยะหลัง) ในฐานะที่เป็นกระบวนการที่ยังไม่อาจจบสิ้นลงไปในกาลและเทศะเดียว แต่ยังเปิดทางให้การผลัดหลง (lost) และการดำเนินไปแบบไร้ตัวเหนี่ยวรั้งหรือจุดรวมศูนย์ของความหมาย²⁴ (logocentrism) ในเส้นทางเสริมต่อที่เกิดขึ้นได้เสมอและได้อย่างไม่สิ้นสุด

เส้นทางในการทำลายตัวเองของอุปลักษณ์เส้นทางที่สอง อยู่ในร่องรอยทางเดียวกับเส้นทางผลัดเปลี่ยนอุปลักษณ์ไปเป็นมโนทัศน์ แต่สวนกลับกันไปยังทิศทางของการทำลายตัวเองอีกทิศทางหนึ่ง โดยแดร์ริดาใช้คำอธิบายว่า “doubling, doublant” และ “supplement” ซึ่งกระบวนการเคลื่อนไหวในการทำลายตัวเองในชุดที่ว่านี้ หมายถึง “การหว่านโปรยนัยยะของความเป็นไปในเชิงอุปลักษณ์ในวากยสัมพันธ์ซึ่งเก็บงำเอาการสูญความที่ลัดทอนไม่ได้ไว้กับตัวเองเสมอ” (ข้อความที่ขีดเส้นใต้ที่อ้างแล้วข้างต้น Mar 268/320) โดยผู้วิจัยสังเขปข้อสังเกตจากการอ่านตีความลักษณะของการทำลายตัวเองในรูปแบบที่สองดังนี้

ข้อสังเกตแรก แดร์ริดาใช้คำเปรียบคู่ต่าง 2 ลักษณะ คือ ความเคลื่อนไหว(ที่ยังดำเนินต่อไป) กับการหยุดนิ่ง ในฝ่ายแรกคือคำอย่างเช่น กระแสการดำเนินไป (course), แรงต้าน (resistance) และในฝ่ายหลังเช่น พื้น-ฐาน (ground), จุดกำเนิด (origin), ปลายทาง (end) หรือแม้แต่คำว่า ร่องรอย (trace) โดยเขากำลึงให้ภาพของความเป็นไปของภาษาในฐานะที่ให้น้ำหนักกับฝ่ายแรก คือการมองภาษาในฐานะที่เป็น กระบวนการที่ยังดำเนินต่อไปได้อีก ยังดำเนินอยู่ และจะดำเนินต่อไปภายใต้การหว่านโปรยและการเสริมต่อความหมาย

ตามทัศนะของผู้วิจัย กระบวนการในลักษณะนี้คือคำอธิบายการทำลายวงล้อมหรือกรอบที่วางไว้ล่วงหน้าภายใต้สมมติฐานตายตัวชุดหนึ่งๆ การปลดปล่อยหรือปลดแอกนัยความหมายจากศูนย์รวมของโลกอส ในการรื้อสร้างของแดร์ริดานี้ เท่ากับกำลังสลายเส้นตัดแบ่งชั่วแตกต่าง (พร้อมทั้งคุณค่าสูงต่ำ) เช่นที่มีอยู่ในระหว่าง อรรถศาสตร์ และวากยสัมพันธ์ หรือในระหว่าง ความเป็นไปในเชิงอุปลักษณ์ กับ ความเป็นไปที่เป็นของสิ่งนั่นเอง (proper) ฯลฯ ผ่าน การทำลาย ที่ก่อให้เกิด การเกิด

²⁴ “Since this entire theory of the semantic, of *lexis*, and of the noun is implicated in metaphor, it is to be expected that the definition of metaphor would follow its exposition. (...) Metaphor does not just illustrate the general possibilities thus described. It risks disrupting the semantic plenitude to which it should belong. Marking the moment of the turn or of the detour [*du tour ou du detour*] during which meaning might seem to venture forth alone, unloosed from the very thing it aims at however, from the truth which attunes it to its referent, metaphor also opens the wandering of the semantic.” (ขีดเส้นใต้โดยผู้วิจัย) (Mar 241/287).

อีก อันเป็นลักษณะการทั้งบวกและลบของกระบวนการวิธ “รื้อสร้าง” (de-construct) ที่ถูกนำมาใช้ในการเปิดให้เห็นความพันผูกที่จะหมุนวนต่อไปในระหว่างอุปลักษณ์กับมโนทัศน์

อนึ่ง ผลพวงที่เกิดขึ้นจากการทำลายตัวเองของเส้นทางที่สองนี้ แดร์ตากล่าวไว้อย่างน่าสนใจว่า

“This self-destruction still has the form of a generalization, but this time it is no longer a question of extending and confirming a philosopheme, but rather, of unfolding it without limit, and wresting its borders of propriety from it. And consequently to explode the reassuring opposition of the metaphoric and the proper, the opposition in which the one and the other have never done anything but reflect and refer to each other in their radiance.” (ขีดเส้นใต้โดยผู้วิจัยเอง) (Mar 270-71/323)

ข้อความที่ขีดเส้นใต้นี้ หมายถึง กระบวนการเทียบเคียงระหว่างปริมณฑลโดยยังดำรงเส้นตัดแบ่งอันตายตัวไว้อยู่ หลักการเทียบเคียงในความหมายกว้าง (general analogy) ที่ว่านี้หมายถึง หลักความเป็นไปได้ของภาษาภายใต้การแลกเปลี่ยนระหว่างสองปริมณฑล (“the exchanges between “two regions”) หรือในที่นี้คือ การเทียบเคียงหรือแลกเปลี่ยนระหว่างภาษาและสิ่งที่เป็นอื่นไปจากภาษา (something other than itself) (Mar 216/256-257) ส่วนกระบวนการรื้อสร้างของแดร์ริดาตามข้ออ้างนี้ คือการพยายามเข้าไประเบิดเส้นแบ่งแยกดังกล่าว เพื่อเปิดทางให้สิ่งต่างๆ หวนโพรยตัวเองต่อไปได้อีก ให้ความคิด และปรัชญาไม่ถูกปิดตัว หรือจบลงไปในความเต็มตื่นบริบูรณ์

เส้นทางทั้งสองของการทำลายตัวเองที่ว่านี้จริงๆ แล้วก็คือชุดข้ออ้าง (D1) และ (D2) ที่ก่อรูปเป็นปฏิทัศน์เรื่อง “ความเป็นไปไม่ได้ในการนิยามมโนทัศน์อุปลักษณ์”

ในภาพรวม (D1) และ (D2) คือด้านกลับของ “แรงดำเนิน” (force) ในรอยทางเดียวกัน

อนึ่ง ข้อถกเถียง (D2) “มโนทัศน์ปรัชญาเป็นไปในลักษณะการเดียวกับอุปลักษณ์” คือชุดสมมุติฐานในเชิงกลับของกระบวนการทำให้เป็นไปในเชิงอุปลักษณ์ของเฮเกล (reverse metaphorization) ซึ่งแดร์ริดาให้ภาพพจน์ผ่านบทสนทนาเรื่อง *Ariste et Polyphile, ou le langage métaphysique* (อริสต์และโพลีฟิล หรือว่าด้วยภาษาอภิปรัชญา) ของอโนโตล ฟร็องซ์ (Anatole France) ตั้งแต่ในหัวเรื่องแรก (*Exergue*) ของบทความ

ข้อถกเถียงนี้มีทิศทางเดียวกับทิศทางของการทำลายตัวเองของอุปลักษณ์ชุดที่สอง กล่าวคือ สวนกระแสการทำให้เป็นแบบคติ อย่างไรก็ตาม แม้มีทิศทางเดียวกัน แต่เป้าหมายต่างกัน กล่าวคือในทัศนะของแดร์ริดา กระบวนการทำให้เป็นอุปลักษณ์ในเชิงย้อนกลับ หรือการสวนกระแสการทำให้เป็นแบบคตินี้ยังมี “เป้าหมาย” ที่หมายถึง “telos” ในฐานะของที่กลับกลายเป็น “รากกำเนิด” (archè) ไปด้วยในขณะเดียวกัน เพราะเป็นกระบวนการที่เชื่อถือในการมีอยู่ของ ราก อันหมายถึง รากคำที่เป็นไปในเชิงผัสสะทั้งหลาย โดยมองว่า รากความหมาย ของศัพท์พื้นฐานนั้น คือสารัตถะแท้ของทั้งคำอุปลักษณ์และมโนทัศน์

สมมุติฐานเช่นนี้วางอยู่บนกรอบเดียวกันกับแนวคิดในทิศทางตรงข้าม หรือกระบวนการทำให้เป็นแบบคติ-กระบวนการทำให้เป็นอุปลักษณ์ กล่าวคือ สมมุติฐานเรื่องการมีสิ่งที่เป็นที่สุด มีสิ่งที่เปื้อนปลายน ab-solute ซึ่งไม่ใช่แนวทางที่แดร์ริดาสนับสนุน กล่าวคือแดร์ริไม่ได้ถกเถียงให้ทั้ง etymologism และ idealism

อย่างไรก็ดี แนวทางของแดร์ริดาต่างออกไปจากการหมุนวนกลับไปมาระหว่าง etymologism และ idealism สำหรับแดร์ริดา “ความเป็นอุปลักษณ์” (metaphoricity) เป็นหลักการของภาษาและการมีประสบการณ์รับรู้ถึงความเป็นไปต่างๆ ที่ไม่อาจหมุนวนหรือฟื้นคืนกลับมาได้ การหมุนกลับมาได้ของสิ่งหนึ่งในตัวเอง (thing-in-itself) เป็นไปไม่ได้ ภาษาซึ่งตกอยู่ภายใต้หลักการของการเทียบเคียง (analogy) ระหว่างสิ่งหนึ่งกับภาษา ระหว่างภาษากับภาษา การเทียบเคียงที่ว่านี้ทำได้มากที่สุดแค่สร้าง สิ่งเปรียบ ขึ้นมาเทียบวัดกับ สิ่งที่พูดถึง

การกล่าวเช่นนี้หมายถึงว่า การสื่อความของภาษาไม่สามารถที่จะหลุดพ้นจากการสื่อแทนไปได้ อย่างไรก็ตาม การสื่อแทนที่ว่านี้ไม่ได้แทนอะไรอื่น (represent) สิ่งสื่อแทนสื่อแทนตนเอง (present) ดังเช่นที่ได้อภิปรายไปแล้วเรื่องของสัญลักษณ์ในฐานะสิ่งเสริมแทนภายใต้ลักษณะที่ภาษาถือครองเอา “การสูญเสียความ” ไว้กับตัวเอง แต่นัยยะที่เสริมเติมขึ้นไปอีก ณ ที่นี้ก็คือกระบวนการสะท้อนคิดถึงสิ่งต่างๆ และถึงการคิดในตัวเองนั้น ไม่ได้เป็นความสัมพันธ์อย่างตรงตัวด้วย แต่ทำได้ในลักษณะการเดียวกับความเป็นไปในเชิงอุปลักษณ์ กล่าวคือใช้ สิ่งอื่น-สิ่งเปรียบ เข้ามาช่วยในการนำพาไป (epiphora) หาสิ่งหนึ่งนั้นที่ไม่ปรากฏอีกต่อไป

“การยังมีอุปลักษณ์อีก” ภายใต้กระบวนการทำลายตัวเองทั้งในเส้นทางที่หนึ่ง (ที่กระบวนการทำให้เป็นแบบคติพยายามขจัดแต่ขจัดได้ไม่หมด) และกระบวนการทำลายตัวเองในเส้นทางที่สอง (ที่เปิดรับความตายของตัวเองที่จะนำมาซึ่งสิ่งใหม่-สิ่งอื่น-ที่ยังมาไม่ถึง) ทั้งหมดนี้ เป็นการกล่าวในเชิงภาพพจน์ เป็นการกล่าวในเชิงอุปลักษณ์เพื่อเทียบเคียงถึง สิ่งที่ไม่ปรากฏหรือสิ่งที่ไม่

ปรากฏอีกต่อไปแล้ว ด้วย “การเสริมเติม (ใหม่)” ซึ่งเป็นลักษณะการเดียวที่เราทำได้ เพื่อไม่ให้ติดอยู่กรอบหรือหลงวนในกับดักของ “ปรัมปราสีขาว” หรือภายใต้แรงปรารถนาในการพยายามตรึงรั้งความหมายไว้ ณ ศูนย์กลางหนึ่งเดียวอีกต่อไป

สรุปประเด็นถกเถียงของแดร์ริดา

“...this vigil [cet veille] of philosophy, one would have to posit that the sense aimed at through these figures is an essence rigorously independent of that which transports it, which is an already philosophical thesis, one might even say philosophy's unique thesis, the thesis which constitutes the concept of metaphor, the opposition of the proper and the nonproper, of essence and accident, of intuition and discourse, of thought and language, of the intelligible and the sensible.” (Mar 229/273) (ขีดเส้นใต้โดยผู้วิจัย)

แดร์ริดาอ้างว่าสมมุติฐานหนึ่งเดียวของปรัชญา คือความเชื่อที่ว่า มีสารัตถะแท้ที่เป็นเอกเทศจากสื่อกลางอย่างเช่นความคิดหรือภาษาได้ และปรัชญาสามารถควบคุมสื่อกลางหรือสามารถทะลุทะลวงข้อจำกัดเหล่านี้ไปได้สมมุติฐานและแรงปรารถนาในการมุ่งกำจัดหรือลบลอยคู่ต่างที่ว่าเป็นนี้ แดร์ริดาเห็นว่าเป็นเพียง “ปรัมปราคติ” ที่ถอดรื้อได้ไปพร้อมๆกับการสร้างใหม่ (รื้อ-สร้าง) โดยสิ่งที่ถอดรื้อคือการมองไม่เห็นความจริงของปรัชญาเอง หรือการไม่ทบทวนตัวเองของปรัชญาว่ามีอยู่และเป็นอยู่ภายใต้เงื่อนไขของสิ่งอื่นในเนื้อในของตน สิ่งอื่นใน “ปรัมปราสีขาว” นี้คืออุปลักษณ์

สำหรับแดร์ริดา “อุปลักษณ์เป็นวาทกรรมปรัชญา” (D1) หมายถึงการที่ทั้งอุปลักษณ์และมโนทัศน์คือส่วนประกอบสร้างภายใต้โครงสร้างของการจัดวางความแตกต่างในระหว่างหน่วยย่อยต่างๆ ภายใน และในการเป็นอยู่ในโครงสร้างนี้ อุปลักษณ์อาจถูกจัดวางให้อยู่ในชั่วตรงข้ามกับมโนทัศน์อย่างไรก็ดี การกำหนดตำแหน่งที่ตั้งกล่าว หรือการตรึงรั้งความสัมพันธ์ภายในเครือข่ายเกิดขึ้นได้ในฐานะที่ไม่ได้เป็นไปเองโดยธรรมชาติ ศูนย์กลางและแหล่งที่มาของความคิด หรือ แสงสว่างทางปัญญาของดวงอาทิตย์มีหัวเวลาที่ต้องโคจรลึกลับฟ้าลับแผ่นดินไป (heliotrope) ในช่วงเวลาดังกล่าว ในช่วงรัตติกาลอันมืดมิด การขบคิดในเชิงปรัชญาจำต้องเสริมแทนส่วนที่ขาดไปนั้นเสีย การขบคิดทางปรัชญาจำต้องหาคำมาแทนสิ่งที่ไม่ปรากฏแต่ความคิดพยายามจะสื่อแสดง และจำต้องขบคิดถึงคู่

เปรียบที่ขาดหายไปหรือที่ถูกละไว้ซึ่งอาจไม่เป็นที่ประสบพบเจอหรือเผยตัว กล่าวอีกนัยหนึ่ง ความคิดหยิบไข่อุปลักษณะเสริมต่ออุปลักษณะที่ต้องการชดเชอรธาธิบาย (D2) แต่ทุกครั้งที่ทำให้รธาธิบายไปแล้วชดเชอรธาธิบายยังไม่ถูกให้รธาธิบายอีก ยังมีอุปลักษณะที่ขาดไปอีก ยังต้องเสริมอุปลักษณะให้มันโนทัศน์อีก

การจับไม่ได้ไล่ไม่ทันนี้ ไม่ใช่อาการ “งูกินหาง” (circularity) ที่สมบูรณ์ตายตัว แต่ไม่มีหัวไม่มีหาง จับต้นชนปลายไม่ได้ เพราะเส้นของและหรือเส้นสายทางไป ถูกระเบิดออก “faire sauter l'opposition rassurante” (Mar 323) การพยายามแสวงหากรอบหรือขอบเขตจึงทำไม่ได้อีกต่อไป เพราะกรอบถูกทำลายลงทุกครั้งที่มีความคิดพยายามเพ่งเล็ง ทุกครั้งที่ความคิดตามรอยทางไปใกล้จุดหมายปลายทาง ตามรอยไปถึงขอบเขต ขอบเขตถอยหายไป การเป็นไปเช่นนี้ทำให้การล้อรับในระหว่างชดเชอรธาธิบายและสิ่งที่ถูกอธิบาย เป็นไปแบบที่ไม่เคยเป็นเอกลักษณ์ต่อกันได้ และทำให้การสื่อความและการแลกเปลี่ยนความคิดเป็นไปได้ตามที่ได้กล่าวไว้เมื่อสองพันปีก่อนหน้าโดย อริสโตเติล ซึ่งในช่วงเวลาที่ผ่านมา การขบคิดและปรัชญายังดำเนินต่อ และแดร์ริดาเป็นอีกคนหนึ่งที่ทำเช่นนั้น แต่ภายใต้การชี้ชวนให้กลับมามองกรอบคิดของตัวเองซ้ำอีก และชี้ให้เห็นว่าไม่มีสารัตถะแท้ที่ปรากฏเป็นนิรันดร์²⁵ (presence) มีแต่ “ร่องรอยที่ปราศจากที่มา” (trace without origin) ซึ่งความคิดขบคิดถึงร่องรอยดังกล่าวได้ด้วยการสร้างร่องรอยใหม่ เสริมแทนร่องรอยดังกล่าว ได้เพียงอย่างเดียว เพราะทั้งสิ่งที่สร้างรอยและร่องรอยนั้นชำรุดสูญหายไปภายใต้กระแสความเป็นไปของเวลา (temporality) ในทุกขณะ ...ไม่มีอุปลักษณะอีก ยังมีอุปลักษณะอีก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

²⁵ ผู้วิจัยเลือกแปลคำนี้ว่า “การปรากฏนิรันดร์” เพื่อสื่อถึงนัยความหมายในเชิงเวลาตามความคิดในเชิงอภิปรัชญาเช่นของอริสโตเติลที่หมายถึง “ความเป็นนิรันดร์” (eternity) ซึ่งเป็นชดเชอรธิบายที่อาจารย์เกษม เพ็ญภินันท์ชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของนัยยะในเชิงเวลาที่จะยึดโยงกรอบทัศน์ดังกล่าว อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยยังคงคำว่า “ปรากฏ” ไว้ด้วย เพื่อชี้ให้เห็นนัยยะที่เป็นไปในเชิงผัสสะและกายภาพของ การปรากฏมีตัวตนให้รับรู้และ มองเห็น ได้ ทั้งนี้เพื่อสื่อในลักษณะเดียวกับที่แนวคิด “différance” ของแดร์ริดาอ้างอิงนัยยะ 2 แบบพร้อมๆ กัน คือความต่าง (differ) และคลาดคลา (defer) ซึ่งส่วนแรกคือความแตกต่างที่ยังยึดโยงในเชิงพื้นที่หรือการคลาดที่ (displacement) และส่วนที่สองคือการมาไม่เคยทันต่อปัจจุบันขณะ.

บทที่ 3

อุปลักษณ์เป็นอุปลักษณ์ตาย

3.1 ข้อถกเถียงของริเกอร์

สังเขปความคิดและประเด็นปัญหาของตัวบทอุปลักษณ์เป็น

“The first reason concerns the functioning of the signification in works of literature as opposed to scientific works, whose significations are to be taken literally. The question here is whether the surplus of meaning characteristic of literary works is a part of their signification or if it must be understood as an external factor, which is noncognitive and simply emotional. I will consider metaphor as the touchstone of the cognitive value of literary works in the remarks which follow. If we can incorporate the surplus of meaning of metaphors into the domain of semantics, then we will be able to give the theory of verbal signification its greatest possible extension.” (Ricœur, *Interpretation Theory*, 45)

ตามทัศนะของ ปอล ริเกอร์ อุปลักษณ์เป็นส่วนสำคัญหนึ่งต่อการอธิบายความเนื่องในศาสตร์แห่งการตีความ²⁶ อย่างไรก็ดี ตามข้อความอ้างอิงข้างต้น จะเห็นได้ว่าในขณะที่อุปลักษณ์มีส่วนสำคัญในการเสนอชุดความหมายเสริมเกินให้กับความเข้าใจนัยยะความหมายแบบตรงตัว อย่างเช่นในการเพ่งเล็งความหมายของวาทกรรมในเชิงทฤษฎี แต่อุปลักษณ์ (ที่ยังคงมีความเป็นอุปลักษณ์ ที่ยังคงมีพลังในเชิงอุปลักษณ์ หรือ “อุปลักษณ์เป็น”) ตามทัศนะของริเกอร์มีที่ทางเฉพาะของตนเอง กล่าวคือ ในวาทกรรมวรรณศิลป์ หรือวาทกรรมกวี ประเด็นนี้คือข้อถกเถียงหลักของริเกอร์ กล่าวคือ ชี้ให้เห็นบทบาทของอุปลักษณ์ที่มีพื้นที่เฉพาะในวาทกรรมกวี แต่มีคุณูปการต่อการเข้าใจความจริงในระดับวาทกรรมในเชิงทฤษฎีหรือในเชิงปรัชญา ประเด็นปัญหาที่ว่านี้รวบยอดอยู่ในบทศึกษาที่ 8 ของ *อุปลักษณ์เป็น: บทศึกษาศาสตร์วิทยาการว่าด้วยกระบวนการสร้างสรรค์นัยความหมายในภาษา (La*

²⁶ ดู Ricœur, Paul. “La métaphore et le problème central de l’herméneutique”. In: *Revue Philosophique de Louvain*. Quatrième série, tome 70, n°5, 1972, pp. 93-112.

métaphore vive (1975) / *The Rule of Metaphor: Multi-Disciplinary Studies of the Creation of Meaning in Language* (1977))

ในอุปลักษณ์เป็น: บทศึกษาศาสตร์วิทยาการว่าด้วยกระบวนการสร้างสรรค์นัยความหมายในภาษาริเกอร์เสนอบทตีความวาทกรรมว่าด้วยอุปลักษณ์บนฐานคิดที่ต่างกันตามลำดับคือในระดับคำ ประโยค และวาทกรรม เพื่อผลในท้ายที่สุดชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของอุปลักษณ์ที่มีส่วนในการกลับไปอธิบายความเป็นจริง²⁷ และในการเสริมสร้างความเป็นจริงร่วมกัน (interanimation²⁸) ของวาทกรรม 2 ชุดที่เป็นเอกเทศในตนเอง คือในระหว่างวาทกรรมปรัชญาและวาทกรรมในเชิงกวี

ประเด็นสำคัญของผลงานเล่มดังกล่าวอาจสังเขปได้ดังต่อไปนี้

พลังของอุปลักษณ์หรือผลพวงของสิ่งที่เรียกว่า “อุปลักษณ์เป็น” (*métaphore vive* / living metaphor) ไม่ได้เกิดขึ้นบนการให้อรรถาธิบายอุปลักษณ์บนฐานที่เป็นคำนาม ดังเช่นที่ปรากฏเน้นใน *Poetics* และ *Rhetoric* ของอริสโตเติล ซึ่งหลักการหรือกระบวนการในเชิงอุปลักษณ์ทำบนฐานของการเคลื่อนย้าย การแทนที่ และการใช้ชื่อหรือคำนามที่ผิดไปจากการใช้ตามนัยยะเฉพาะที่ชื่อหรือคำถูกใช้โดยปกติ (บทศึกษาที่ 1–3) แต่เกิดขึ้นในระดับของประโยค อันหมายถึงการเป็นที่เข้าใจความได้ของภาษาไม่ใช่บนฐานของสัญศาสตร์ที่เพ่งเล็งนัยยะความหมายบนความเชื่อมโยงในระหว่างคำ และนัยยะ โดยริเกอร์เสนอนัยความหมายของภาษาเกิดขึ้นในระดับของอรรถศาสตร์ ผ่านการทำความเข้าใจภาคแสดงในระดับประโยค ภายใต้การเปลี่ยนฐานของการเข้าใจภาษาเช่นนี้ กระบวนการของความเป็นอุปลักษณ์ถูกอธิบายว่าเป็นความไม่เป็นปกติในระดับอรรถศาสตร์ มากกว่าในระดับของชื่อหรือคำ²⁹

²⁷ “...metaphor is the rhetorical process by which discourse unleashes the power that certain fictions have to redescribe reality. By linking fiction and redescription in this way, we restore the full depth of meaning to Aristotle’s discovery in the *Poetics*, which was that the *poiēsis* of language arises out of the connection between *muthos* and *mimēsis*.” (Ricoeur, Paul. *The Rule of Metaphor: The creation of meaning in language*. London: Routledge Classics, 2003, pp. 5-6.) และดูเพิ่มในบทศึกษาที่ 7 หัวข้อที่ 5.

²⁸ “It is only on the basis of this difference in discourse, established by the philosophical act as such, that we can elaborate the modalities of interaction or, more precisely, of interanimation between modes of discourse required for the task of making explicit the ontology that underlies our investigation.” (*Ibid*, 304).

²⁹ “‘Figurative meaning’ is then not a deviant meaning of words, but that meaning of a statement as a whole that arises from the attribution of connotative values of the modifier to the principal subject.” (*Ibid*, 112).

ตามทัศนะของริเกอร์นั้นเราแยกแยะวาทกรรมชุดต่างๆ ออกได้จากการพิจารณาให้เห็นถึง “เป้าหมายในเชิงอรรถศาสตร์” (visée sémantique³⁰) อันหมายถึงการเพ่งเล็งสิ่งอ้างอิงที่วาทกรรม แต่ละชุดเล็งผลต่างกัน ซึ่งเป็นข้ออภิปรายในบทศึกษาที่ 7 *อุปลักษณ์และการอ้างอิง* ต่อเนื่องมายังบท ศึกษาที่ 8 *อุปลักษณ์และวาทกรรมปรัชญา* (MV 306-322)

ภายใต้การทำความเข้าใจอุปลักษณ์บนฐานของวาทกรรมต่างๆ นี้ ริเกอร์ถกเถียงว่าพลังของ อุปลักษณ์ หรือสิ่งที่เกิดจากการมีอุปลักษณ์เป็นในตัวบทวาทกรรม คือ 1. การมี “การอ้างอิงแบบ แบ่งตัว” (split reference) หรือการปรากฏควบกันของการอิงในระดับของความเป็นจริงและการ อ้างอิงในเชิงกวี และ 2. นำไปสู่การเกิดความจริงในเชิงอุปลักษณ์หรือ “ความจริงในเชิงซับซ้อน”³¹ (tensional truth)³²

ความจริงในเชิงซับซ้อนนี้ แม้ว่าจะจะเป็นผลพวงจากการมีอยู่ของการอ้างอิงแบบแบ่งตัวหรือ การมีหน่วยอ้างอิงควบ (double referent) ตั้งแต่ในระดับวาทกรรมกวีแล้วก็ตาม ความจริงในเชิงซับซ้อนซึ่งทำให้เกิดการเข้าไปให้รรถธิบายกับความเป็นจริงใหม่ๆ เป็นการเพ่งเล็งในเชิงอรรถศาสตร์ ของกรอบวาทกรรมปรัชญาเอง อนึ่ง วาทกรรมปรัชญาแสวงหาความจริงที่เกิดขึ้นภายใต้การล่อลวงใน ระหว่างศักยภาพ-ความเป็นไปได้ (potentiality) และการกลายเป็นจริง (actuality) หรือขบคิดถึงสิ่ง อ้างอิงคู่ควบของอุปลักษณ์บนฐานของวาทกรรมปรัชญาเพื่อให้สิ่งที่ยังไม่ถูกขบคิดหรือความจริงเนื่อง ในสิ่งหนึ่งซึ่งตัวบทปรัชญานำเสนอปรากฏออกมา

อนึ่ง “วาทกรรม” ตามทัศนะของริเกอร์ไม่ได้หมายถึงหน่วยทางภาษาในระดับ ประโยค อัน ประกอบไปด้วยภาคประธานและภาคแสดง แต่หมายถึงองค์รวมของตัวบท ส่วน “สิ่งอ้างอิง” ในที่นี้ ไม่ได้หมายถึงแต่เพียงสิ่งต่างๆ ที่เป็นจริงในโลกกายภาพเท่านั้น แต่หมายรวมถึงสิ่งต่างๆ ในเชิง ความคิดหรือนามธรรมต่างๆ ที่ตัวบทหรือวาทกรรมเพ่งเล็งทั้งหมด (ดูบทศึกษาที่ 7 *อุปลักษณ์และการ อ้างอิง*)

ในบทศึกษาที่ 8 *อุปลักษณ์และวาทกรรมปรัชญา* (*Metaphor and Philosophical Discourse*) ซึ่งเป็นบทสุดท้ายของอุปลักษณ์เป็น ริเกอร์กล่าวสรุปประเด็นศึกษาของผลงานทั้งเล่มอีกครั้งว่ามีการอภิปรายที่ดำเนินเป็นคู่ขนานกันไปใน 2 มิติ กล่าวคือในมิติหนึ่งเป็นการอธิบายจาก

³⁰ “As Plato remarks in the *Philebus* – it is bad to arrive too quickly at the one or at the many. Philosophy’s eminence lies in the art of arranging ordered manifolds. A general theory of interferences based on the phenomenology of the semantic aims of each discourse ought to be elaborated in this spirit.” (*Ibid*, 349).

³¹ ผู้วิจัยต้องขอขอบคุณคณะกรรมการสอบและที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ที่เสนอคำแปลนี้.

³² ดู ตอนที่ 5 “สู่มนต์เรื่อง ‘ความจริงในเชิงอุปลักษณ์’” ในบทศึกษาที่ 7 ของ *อุปลักษณ์เป็น*.

การศึกษาอุปลักษณะภายใต้ปริณทล โวหาร มุ่งสู่ อรรถศาสตร์ กับในอีกมิติหนึ่งคือการตีความอุปลักษณะภายใต้การเพ่งเล็ง ความหมาย เปลี่ยนผ่านไปสู่การเพ่งเล็ง ตัวอ้างอิง (MV 303/323) การเปลี่ยนผ่านเป็นลำดับขั้นและการเป็นคู่ขนานของกระบวนการทัศนในสองระดับนี้มีเป้าประสงค์ในท้ายที่สุดเพื่อเปิดให้เห็นคุณลักษณะสำคัญของอุปลักษณะที่มีต่อความเข้าใจใหม่หรือการให้ อรรถาธิบายความเป็นจริงในเชิงภววิทยาใหม่ต่อตัวบทหนึ่งๆ ภายใต้กรอบศาสตร์แห่งการตีความอัน เป็นกรอบหรือปริณทลทางความคิดขั้นสุดที่รีเกอร์เพ่งเล็ง

คำถามนำของบทศึกษาที่ 8 นี้รีเกอร์ระบุไว้อย่างชัดเจนตั้งแต่ตอนต้นของบทดังต่อไปนี้

คำถามแรก เนื่องด้วยรีเกอร์สรุปข้อสมมุติฐานพื้นฐานของเขาว่าวาทกรรมมีอยู่ด้วยกันหลายประเภท และวาทกรรมแต่ละประเภทมีหลักการพื้นฐานหรือสมมุติฐานรองรับคุณลักษณะและความ เป็นไปของตัวเองด้วยกันทั้งสิ้น (MV 303/323) ภายใต้สมมุติฐานดังกล่าว รีเกอร์ถามว่า “ปรัชญา หรือภววิทยา แบบใด ที่เป็น เจื่อนไขปัจจัยเบื้องหลัง ที่ทำให้การครุ่นคิดตั้งคำถามสามารถเคลื่อนย้าย ได้จากปริณทลวาทกรรมเนื่องในโวหารไปสู่อรรถศาสตร์ และจากการเพ่งเล็งแสวงหานัยความหมาย ไปสู่การระบุชี้ตัวอ้างอิง?”³³

กล่าวอีกนัยหนึ่งรีเกอร์ถามหาภววิทยาและปัจจัยบ่งชี้ของหลักการภววิทยาที่เป็นฐานของการ เปลี่ยนผ่านระหว่างรูปแบบวาทกรรมที่แตกต่างหรือแยกขาดจากกัน ซึ่งในบริบทเฉพาะนี้คือใน ระหว่างวาทกรรมปรัชญาและวาทกรรมในเชิงกวี

สมมุติฐานพื้นฐานที่ทำให้เกิดประเด็นคำถามแรกนำไปสู่ **คำถามที่สอง** กล่าวคือ “อะไรคือ ตัวกำหนดตัดสินหลักการร่วมหนึ่งเดียวของรูปแบบวาทกรรมที่มีอยู่หลายหลาก?”³⁴

ในประเด็นปัญหาที่สองนี้ เดิมพันของรีเกอร์คือการไม่ตกไปในทางสุดโต่งของความแตกต่าง อย่างสุดขั้ว ระหว่างเกมภาษาต่างๆ ซึ่งในบริบทนี้เขายกให้วิทท์เกินชไตน์เป็นตัวแทน สำหรับรีเกอร์ เองนั้นในขณะที่เขาต้องการถกเถียงเรื่องการมีความเป็นเอกเทศระหว่างแบบวาทกรรมแต่ละประเภท เขายังพยายามชี้ให้เห็นด้วยว่ามี ปฏิสัมพันธ์ร่วมกันได้ในระหว่างแบบวาทกรรมต่างๆ รีเกอร์กล่าวว่า

³³ “The question, therefore, is this: *what philosophy is implied* in the movement that carries the investigation from rhetoric to semantics and from sense towards reference? The question appears simple; actually it is twofold. We are asking, in fact, both whether a philosophy is *implied* – and *which one*. (...) The question of the *ontology* to be made explicit will accompany the question of the *implication* at work in the interplay of implicit and explicit.” (MV 303-304/323).

³⁴ “The second question, more deeply hidden from us, requires a global decision concerning the collective unity of modes of discourse as modes of use, such as poetic discourse, scientific discourse, religious discourse, speculative discourse, and so on.” (MV 304/323-324).

เขากำลังถกเถียงให้กับแนวคิด “พหุนิยมในเชิงสัมพัทธ์” ของการมีแบบและลำดับชั้นที่ทั้งต่างแต่ยังสัมพันธ์กันได้ระหว่างแบบวาทกรรมที่ต่างกัน³⁵

“In concluding, I should like to retain only this excellent statement from the later works of Heidegger: ‘Between these two [thinking and poetry] there exists a secret kinship because in the service of language both intercede on behalf of language and give lavishly of themselves. Between both there is, however, at the same time an abyss for they “dwell on the most widely separated mountains.”’”

“What is described here is the very dialectic between the modes of discourse in their proximity and in their difference. (...)

“What is given to thought in this way by the ‘tensional’ truth of poetry is the most primordial, most hidden dialectic – the dialectic that reigns between the experience of belonging as a whole and the power of distancing that opens up the space of speculative thought.” (MV 370-371)

ริเกอร์ไล่เรียงบทสรุปความคิดของเขาใน 2 หน้าสุดท้ายโดยใช้ภาพพจน์ “หุบเหว” และ “ความใกล้กัน” ที่ให้ไว้โดยไฮเดกเกอร์ข้างต้น ซึ่งให้ภาพได้ดีถึงการแก้ปัญหาในเชิงปฏิบัติของบทศึกษาที่ 8 กล่าวคือ ในด้านหนึ่ง เขาต้องถกเถียงให้กับความเป็นเอกเทศในตนเองของชุดวาทกรรมต่างๆ ในอีกด้าน ถกเถียงเรื่องการมีจุดตัดหรือการมีปฏิสัมพันธ์ร่วมได้ โดยการแก้ปัญหานี้เกิดขึ้นในกรอบเฉพาะของความสัมพันธ์ระหว่างอุปลักษณ์และวาทกรรมปรัชญาและคำตอบของคำถามเกี่ยวกับอยู่กับทั้งแนวคิดเรื่องการอ้างอิงแบบแบ่งตัว ความจริงในเชิงซับซ้อน และข้อเสนอของริเกอร์เรื่องการจัดวางระยะห่าง

³⁵ “Taking the notion of discursiveness as such as our theme, I should like to plead for a relative pluralism of forms and levels of discourse. Without going as far as the notion, suggested by Wittgenstein, of a radical heterogeneity of language games – which would exclude the very cases of interaction with which the closing part of this Study will be concerned – it is important to recognize in principle the *discontinuity* that assures the autonomy of speculative discourse.” (MV 304/323-324).

แนวคิดเรื่องการสร้างระยะห่าง

ทฤษฎีการตีความและศาสตร์แห่งการตีความของริเกอร์วางพื้นฐานอยู่บนแนวคิดเรื่อง “การสร้างระยะห่าง” (distanciation) ซึ่งจัดวางความสัมพันธ์และตำแหน่งแห่งที่ในระหว่างความเข้าใจกับตัวบทใหม่บนฐานของความสัมพันธ์ที่ผู้ตีความหรือมนุษย์เป็นอยู่ในโลกร่วมกันกับสิ่งอื่นและคนอื่น (being in the world) ที่ทั้งมีสิ่งร่วมและสิ่งต่างหรือระยะห่างจากกันออกไป เป้าหมายในการนำเสนอแนวคิดดังกล่าวคือการกลับไปตีความประเด็นปัญหาที่มีในระหว่าง “การเปิดเผยตัวเอง” (disclosure) และ “การเก็บงำตัวเอง” (concealment) ของความหมายและความจริงซึ่งได้เสนอไว้ก่อนแล้วโดยไฮเดกเกอร์และที่ได้เปิดทางให้กับแนวคิดเรื่องศาสตร์แห่งการตีความของ กาดาเมอร์และของริเกอร์เอง

ในทฤษฎีการวิจารณ์: วาทกรรมและนัยความหมายเสริมเติมต่อ ริเกอร์อธิบายว่าแนวคิดเรื่องการสร้างระยะห่างคือแนวคิดที่ช่วยอธิบายภาษาในฐานะของตัวบทหรือการเขียน³⁶ ซึ่งประเด็นปัญหาในการมองภาษาบนฐานของตัวบทที่วาทกรรมคือการที่ตัวบทมีระยะห่างออกจากทั้งปรากฏการณ์ของการสนทนาหรือการพูด จากบริบทเฉพาะของต้นกำเนิดวาทกรรมและตัวบท จากโลกแห่งความเป็นจริง และจากตัวตนของผู้อ่านและ/หรือผู้ให้กำเนิดวาทกรรม ความคิดดังกล่าวเกิดขึ้นใน 4 ระดับดังต่อไปนี้³⁷

1. ระยะห่างของตัวบทจากวาทกรรมการพูด

ตามทัศนะของริเกอร์และศาสตร์แห่งการตีความ วาทกรรมถูกเข้าใจได้บนพื้นฐานของการพูด วาทกรรมไม่ได้ปรากฏในลักษณะเดียวกับระบบหรือโครงสร้างปิดของสัญญาณ หรือโครงสร้างของคำอึง สัญญาณที่ถูกพูดและเป็นที่เข้าใจความเกิดขึ้นในอรรถศาสตร์ของประโยคและภาพรวมของตัวบทหรือการเล่าเรื่อง การเข้าใจความได้ของวาทกรรมคือปฏิบัติการทางภาษา

สำหรับริเกอร์ วาทกรรมเป็นทั้งปฏิบัติการและการบ่งชี้ความหมาย แต่การมีนัยความหมายหรือการบ่งชี้ความหมายของวาทกรรมในฐานะของตัวบทหรือเรื่องราวที่ถูกถ่ายทอดโดยการเขียนนั้น นัยความหมายมีระยะห่างออกได้จากปฏิบัติการของการสื่อความ กล่าวเช่นนี้หมายถึงว่า การพูดหรือปฏิบัติการของการพูดในที่นี้หมายถึงปฏิบัติการของการพูด ส่วนนัยความหมายหมายถึงสิ่งที่ถูก

³⁶ คุบท์ที่ 4 “การพูดและการเขียน” โดยเฉพาะในหัวข้อสุดท้าย “การจดจารึกและการสร้างระยะห่างที่มีผลผลิต” (“Inscription and Productive Distanciation”) ใน Ricœur, Paul. (1976). *Interpretation Theory: Discourse and the Surplus of Meaning*. Texas: Texas Christian University Press, pp. 25-44.

³⁷ สรุปความจาก *Interpretation Theory* และบทที่ 4 “การกระทำการในเชิงศาสตร์แห่งการตีความของการสร้างระยะห่าง” (The hermeneutical function of distanciation) ใน Ricœur, Paul. (2016). *Hermeneutics and the Human Sciences: Essays on Language, Action and Interpretation* (edited, translated and introduced by John B. Thompson). Cambridge: Cambridge University Press, pp. 93-106.

ถ่ายทอดตามทัศนะของริเกอร์นัยความหมายที่ถูกถ่ายทอดในตัวบทเขียนแม้แยกขาดจากการพูดแต่นัยความหมายที่ถูกถ่ายทอดไม่ได้ถูกกลทอนหรือสูญเสียไปแต่เพียงอย่างเดียว แต่นัยยะความหมายสามารถเป็นที่เข้าใจได้ผ่านตัวบทในตนเอง ระยะห่างระหว่างอุปติการณ์ของการพูดและนัยความหมายที่กำลังถูกตีความยังยึดโยงผ่านตัวบท

2. ระยะห่างระหว่างตัวบทและบริบทของอุปติการณ์ของการพูด

แม้การปรากฏมีตัวบทเขียนในฐานะของผลงานหนึ่งๆ หมายถึงการทำให้อุปติการณ์ของการพูดถูกแยกขาดออกได้จากบริบทดั้งเดิมของอุปติการณ์ดังกล่าว ริเกอร์ถกเถียงว่าการฉีกขาดของตัวบทเขียนออกจากอุปติการณ์ดั้งเดิมนี้เป็นปรากฏการณ์ที่ให้ผลผลิตมากกว่าเป็นการลดทอนความเข้าใจ เพราะระยะห่างจากอุปติการณ์แรกเริ่มนี้ทำให้เกิดการทำความเข้าใจกับวาทกรรมที่ถูกถ่ายทอดในงานเขียนในระดับของความเป็นแบบคดีและการมีจิตวิญญูณ ได้บนฐานของตัวบทหรืองานเขียนนั่นเอง เพราะได้ปลดปล่อยการตีความตัวบทจากบริบทเฉพาะในเชิงกายภาพออกไป การทำเช่นนี้ทำให้เกิดการเปิดตัวออกของปฏิสัมพันธ์ในระหว่างวาทกรรมของงานเขียนกับบริบทที่เป็นไปไม่ได้จำกัดบริบทที่เป็นไปไม่ได้ อย่างจำกัดที่มีระยะห่างออกจากอุปติการณ์เฉพาะหน้านี้เองที่อาจทำให้การตีความใหม่เข้าใจตัวบทและผู้แต่งมากกว่านัยยะจงใจที่ผู้แต่งมีแต่ดั้งเดิม ชุดความหมายจากการตีความใหม่นี้หลุดพ้นจากขอบฟ้าเดิมที่อาจพันนาการหรือบดบังชุดความหมายที่เก็บงำไว้อยู่แล้วในตัวบท³⁸

3. ระยะห่างของตัวบทวรรณกรรมจากโลกแห่งความเป็นจริง

ตัวบทเขียน “ยั้ง” (suspend) ความสัมพันธ์แบบตรงตัวระหว่างชุดความหมายกับการอ้างอิงโลกแห่งความเป็นจริง ระยะห่างนี้เกิดจากการที่ตัวบทเสนอความเป็นไปได้ของโลกในเชิงจินตนา (imaginary) ตัวบทวรรณกรรมเป็นเสมือนคู่ช้อนของโลกที่เราเป็นอยู่ ตัวบทสร้างภาพและ/หรือสร้างคู่ช้อนภายใต้กระบวนการลอกแบบ³⁹ ทำให้เกิดการแสวงหาความจริงในเชิงซับซ้อนเดียวจากการที่ตัวบทวรรณกรรมเสนอภาพเปรียบซ้อนซ้ำหรือสร้างรอยแยก (*écart*) ให้เกิดขึ้นในระหว่างภาคแสดงทางภาษาและการอ้างอิงความเป็นจริง และรวมทั้งทำให้เกิดการแสวงชุดอรรถาธิบายและความเข้าใจใหม่ให้กับความคลุมเครือในการสื่อแสดงว่า *เป็น* และ *ไม่เป็น* (*is and is not*) หรือภายใต้การกระทำการ

³⁸ *Interpretation Theory*, p. 27-31, 42, 92-93.

³⁹ ดูบทอภิปรายแนวคิดเรื่องการสร้างโลกซ้อนของการลอกแบบในตอนต้นที่ 5 จากบทศึกษาที่ 1 ใน Ricoeur, Paul. (1975). *La métaphore vive*, Paris: Editions du Seuil, pp. 51-61.

ในเชิงอุปลักษณ์หรือ *การเปรียบเทียบ* (is as) ของตัวบทวรรณกรรม⁴⁰ ผลพวงจากการระยะห่างในลักษณะนี้คือการให้อรรถาธิบายใหม่ต่อความเป็นจริง

4. ระยะห่างระหว่างตัวบทกับอรรถา

ตัวบทสร้างตัวตนใหม่ให้กับผู้อ่าน ตัวบทสร้างความเป็นอัตวิสัยใหม่เพื่อขับเคลื่อนความเข้าใจความเป็นอัตวิสัยในตนเองของผู้อ่าน “โลกของงานเขียน” (“the world of the work”) เสนอโลกที่เสนออรรถาธิบายที่ขยายออก (an enlarged self) ของผู้อ่านภายใต้กระบวนการทำความเข้าใจตนเองผ่านการสลายตนเองลงไปในตัวบท⁴¹ ในการทำเช่นนี้ ตัวบทเสนอความเข้าใจตนเองในระดับของการเป็นอยู่ในโลก ซึ่งการสลายความเข้าใจที่มีอยู่เดิมของอรรถาธิบายในโลกแห่งความเป็นจริงขับเคลื่อนอยู่กับอรรถาธิบายใหม่ ผู้อ่านสูญเสียตัวเองเพื่อให้ได้มาซึ่งความเข้าใจในตัวเองในระดับที่ลึกซึ้ง และในการค้นพบตัวเองหรือการเข้าใจตัวเองที่ว่านี้ ตัวบทเผยตัวเองขึ้นควบคู่กับความเข้าใจตัวเองที่เกิดขึ้นดังกล่าว การมีระยะห่างในมิตินี้เกิดขึ้นภายใต้การอภิปรายประเด็นปัญหาเรื่องความพัวพันระหว่าง “การได้มา” (appropriation) และ “การสูญเสีย” (dispossession) ความเข้าใจในตนเองและตัวบทหรือโลกที่เราเผชิญอยู่ตรงหน้า⁴²

แนวคิดเรื่อง “อุปลักษณ์เป็น” และปฏิสัมพันธ์ระหว่างปรัชญาและความเป็นกวี

ในปี 1993 ริเคอร์อภิปรายความสัมพันธ์ระหว่าง ปรัชญา บทกวี และ การเมือง ผ่านการตีความภาพเขียนของเรมбранด์ท์ *อริสโตเติลพิจารณารูปปั้นโฮเมอร์* (Aristotele contemplant un buste d'Homère) ในรายการโทรทัศน์รายการหนึ่ง (สัมภาษณ์โดย Edmond Blattchen)⁴³ โดยความสัมพันธ์ระหว่างศาสตร์ทั้ง 3 นี้สื่อแสดงแทนโดยภาพบุคคลในรูปแบบที่ต่างกันเรียงตามลำดับคือ อริสโตเติลที่เป็นบุคคลจริงในภาพ โฮเมอร์ในรูปประติมากรรมเหมือนส่วนบน และอเล็กซานเดอร์มหาราชที่ปรากฏบนหน้าเหรียญตราประดับที่สายสะพายของอริสโตเติล (หน้าอเล็กซานเดอร์หันหน้ามองไปยังโฮเมอร์)

ริเคอร์กล่าวว่าในภาพเขียน การที่อริสโตเติลกำลังสัมผัสรูปปั้น สื่อถึงการมีปฏิสัมพันธ์กันหรือความใกล้ชิดกันระหว่างปรัชญาและกวี โดยคำว่า “กวี” หรือ “poétique” ในที่นี้ไม่ได้มีความหมาย

⁴⁰ ดูบทศึกษาที่ 5 *อุปลักษณ์และโวหารใหม่* (La métaphore et la nouvelle rhétorique) ใน *La métaphore vive*, pp. 173-219.

⁴¹ ดูตอนที่ 5 *ความเข้าใจตนเองต่อหน้างานเขียน* (Self-understanding in front of the work) ในบทที่ 4 ของ *Hermeneutics and the Human Sciences*, pp. 105-106.

⁴² *Interpretation Theory*, 93-95.

⁴³ Ricœur, Paul. (1999) [1993]. « Le philosophe, le poète et le politique, » entretien avec Edmond Blattchen, dans l'émission « Noms de dieux – Le Symbole, » In *L'unique et le singulier*. Bruxelles : Alice Éditions, pp. 53-60.

จำกัดแค่ “บทกวี” ในฐานะของวรรณกรรมรูปแบบเฉพาะหนึ่งๆ แต่หมายถึงตัวบทที่ผลิตสร้างนัย ความหมาย หรือพลังในการผลิตสร้างที่อาจแสดงออกมาได้ในรูปแบบต่างๆ อนึ่ง ตัวบทที่เป็นไปในเชิง กวีคือตัวอย่างชั้นยอดของตัวบทที่มีพลังรังสรรค์นวัตกรรม และผลิตผลของการรังสรรค์สิ่งใหม่หรือสิ่ง ที่ยังไม่เคยมีหรือที่เป็นที่รู้จักมาก่อนนี้อาจส่งต่อให้กับตัวบทหรือวาทกรรมในรูปแบบอื่นๆ ได้

ตามทัศนะของริเกอร์ปรัชญาคือชุดวาทกรรมในอีกระดับชั้นหนึ่ง ในอีกพื้นที่หนึ่ง ที่เพิ่ง พิจารณากลับเข้ามาถึงวาทกรรมกวี เขากล่าวว่า กระบวนการขบคิดและทบทวนพิจารณาของปรัชญา ซึ่งเกิดขึ้นภายหลังจากพลังแห่งการรังสรรค์ของบทกวีได้ผลิตสร้างนัยยะความหมายใหม่ขึ้นมาแล้วนั้น ปรัชญาไม่ได้เข้ามาแทนที่กวีแต่สะท้อนคิดในสิ่งที่บทกวีได้ทำให้ปรากฏ⁴⁴ ลักษณะเช่นนี้ คือการ ทบทวนทัศนภาพในเชิงผัสสะหรือภาพเขียนของเรมбранด์ท์ และผลิตสร้างภาพคิดในพื้นที่ของวาท กรรมปรัชญาหรือการขบคิดในเชิงทฤษฎีเอง

อนึ่ง ทฤษฎีหรือแนวคิดเรื่อง “อุปลักษณ์เป็น” (“*métaphore vive*”) ของริเกอร์เป็นไปใน ลักษณะเดียวกันนี้ กล่าวคือ แม้ว่าอุปลักษณ์เป็นหรือ “อุปลักษณ์ที่ยังคงพลังในการเสนอความจริงใน เชิงซับซ้อน” จะไม่ได้อยู่ในพื้นที่ของวาทกรรมหรือตัวบทปรัชญา แต่อุปลักษณ์เป็นในตัวบทกวีส่อง ทางให้การประกอบสร้างภาพทางความคิดในเชิงทฤษฎีให้กับตัวบทปรัชญาได้⁴⁵

แนวคิดเรื่องการสะท้อนคิด (reflection) นี้คือการกลับไปทบทวนหลักการพื้นฐานที่ก่อให้เกิด อุปลักษณ์ กล่าวคือการเล็งเห็นความเหมือนในความต่าง (*Poetics* 1459a5) และการเปรียบเทียบ ภาพจินตนาภายใต้หลักการตัดสินในเชิงสะท้อน (reflexive judgement) ที่เสนอไว้โดยเอ็มมานูเอล ค้านท์ หรือคือการที่มาน (intuition) สามารถถูกพิจารณาแยกแยะลงภายใต้กรอบประเภทต่างๆ (categories) และการที่ความคิดหรือความเข้าใจตีกรอบรอบรูป (schematize)⁴⁶

⁴⁴ « Je ne mets pas la philosophie à la place du poétique : elle est réflexive. C'est toujours un travail de second degré, d'ailleurs, pas uniquement sur la poésie, mais sur le langage ordinaire, sur le langage des sciences, sur le langage de la psychanalyse, et sur le discours poétique. » « Par conséquent, ce caractère second, réflexif, de la philosophie et ce caractère primitif, originel, originaire, et créateur de la poésie, constituent le cadre fondamental... » (*Ibid*).

⁴⁵ “It is to this interanimation of philosophical and poetic discourse that I should like to contribute in the two final stages of this investigation. Taking first the perspective of the phenomenology of semantic aims, I shall attempt to show that the possibility of speculative discourse lies in the semantic dynamism of metaphorical expression, and yet that speculative discourse can respond to the semantic potentialities of metaphor only by providing it with the resources of a domain of articulation that properly belongs to speculative discourse by reason of its very constitution.” (MV 306/325).

⁴⁶ จากคำกรีก “*schemata*” ที่หมายถึง form, shape, figure.

“The ‘similar’ is not the ‘same.’ To see the similar, in Aristotle’s words, is to apprehend the ‘same’ within and in spite of ‘difference.’ This is why we were able to refer this schematization of a new sense back to productive imagination. The gain in meaning is thus inseparable from the predicative assimilation through which it is schematized. This is another way of saying that the gain in meaning is not carried to the concept, to the extent that it remains caught in the conflict of ‘same’ and ‘different,’ although it constitutes the rough outline and the demand for an instruction through the concept.” (MV 350-351/376)

อนึ่ง ภาพประทับที่ได้มาจากประสบการณ์ในเชิงผัสสะ โดยการประกอบสร้างความเข้าใจที่มีกรอบคิดในเชิงเหตุผลตามที่ตระหนักขึ้นในระดับของความคิดในเชิงเปรียบเทียบหรือในเชิงสะท้อนซึ่งหมายความเช่นเดียวกับที่ริเกอร์นำมาปรับใช้คือ ในขณะที่อุปลักษณ์เป็นเป็นสิ่งที่ปรากฏในพื้นที่ของวาทกรรมกวี แต่การเสนอเสนอความเป็นไปได้ใหม่ สามารถถูกพิจารณาตัดสินในเชิงสะท้อนกลับมาที่การจัดวางกรอบรูปของความเข้าใจในตัวบทของปรัชญาได้โดยไม่ได้สลายการมีเอกเทศของพื้นที่ทั้งสองลงไป ประเด็นปัญหานี้นำไปสู่ข้อถกเถียงกับแดร์ริดาในประเด็น D2 และ D3

ในหัวเรื่องถัดไปนี้ ผู้วิจัยเสนอภาพสังเขปของข้อถกเถียงหลักที่ริเกอร์มีต่อแนวคิดที่แดร์ริดาได้เสนอไว้ในบทความ *ปรัมปราสีขาว* ก่อนที่จะทำการตอบแก้ปัญหามาจากมุมมองของแดร์ริดาต่อไป

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข้อถกเถียงของริเกอร์ต่อแนวคิดใน “ปรัมปราสีขาว” ของแดร์ริดา

ในหัวเรื่องที่ 3 *อุปลักษณ์และอภิปรัชญา (Méta-phorique et méta-physique)* จากประเด็นศึกษาที่ 8 *อุปลักษณ์และวาทกรรมปรัชญา (Métaphore et discours philosophique)* ใน *อุปลักษณ์เป็นริเกอร์ถกเถียงว่าบทความปรัมปราสีขาวของแดร์ริดา มีข้ออ้างสำคัญด้วยกันสองข้อซึ่งเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน :*

“Two assertions can be discerned in the tight fabric of Derrida’s demonstration. The first has to do with the efficacy of worn-out metaphor [métaphore usée] in philosophical discourse, and the second

with the deep-seated unity of metaphorical and analogical transfer of visible being to intelligible being.” (MV 336/362) (ขีดเส้นใต้โดยผู้วิจัย)

ข้ออ้างที่หนึ่ง (R1): ตามทัศนะของริเกอร์ แดร์ริดาอ้างว่า “อุปลักษณ์ตาย” (worn-out metaphor) หรืออุปลักษณ์ที่ถูกใช้ในตัวบทปรัชญาในฐานะ “มโนทัศน์” ยังคงมีความเป็นไปได้ในเชิงอุปลักษณ์ที่เป็นไปได้อย่างไม่จำกัด (limitless metaphoricity) หลงเหลืออยู่

ภายใต้ข้อถกเถียงนี้ ริเกอร์มีความสนใจในการวิพากษ์ไปพร้อมๆ กันถึงแนวคิดเรื่องการหว่านโปรยความหมาย (dissemination) ภายใต้แนวคิดเรื่องการรื้อสร้างที่ไร้ขอบเขต (unbounded deconstruction) ซึ่งริเกอร์เห็นว่าเป็นปัญหาต่อการอ้างไว้ซึ่งการมีเอกเทศระหว่างชุดวาทกรรมต่างๆ โดยเฉพาะต่อการอ้างไว้ซึ่งเอกเทศของวาทกรรมปรัชญาที่หยิบใช้พลังอุปลักษณ์เป็นเข้ามาเป็นส่วนในการเสนอชุดตีความและความเข้าใจใหม่เนื่องในตัวบทและความเป็นไปได้ของสิ่งต่างๆ (MV 336)

“The concept of wearing away [*usure*] implies something completely different from the concept of abuse that English-language authors oppose (as we have seen) to use. This concept carries its own sort of metaphoricity with it, which is not surprising in a conception that aims precisely at demonstrating the limitless metaphoricity of metaphor.” (MV 336-337/362-363) (ขีดเส้นใต้โดยผู้วิจัย)

สำหรับริเกอร์ “อุปลักษณ์ตาย” ไม่เป็นอุปลักษณ์ กล่าวอีกนัยหนึ่ง “อุปลักษณ์ตาย” ของแดร์ริดาตามทัศนะของริเกอร์คือ “มโนทัศน์” ที่สูญเสียพลังอุปลักษณ์ไปแล้วเมื่อถูกให้อรรถาธิบายใหม่ในพื้นที่ของวาทกรรมปรัชญา ประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากข้อถกเถียงเช่นนี้คือ หากความเป็นอุปลักษณ์เป็นไปได้อย่างไม่จำกัด หรือหากวาทกรรมปรัชญายังเป็นไปได้ในเชิงอุปลักษณ์ การเป็นไปได้เช่นนี้หมายถึงว่าวาทกรรมปรัชญาไม่มีความเป็นเอกเทศในตนเอง และ/หรือวาทกรรมปรัชญาไม่สามารถกำหนดกะเกณฑ์ความเข้าใจเนื่องในสิ่งต่างๆ ในฐานะที่เป็นสิ่งนั้นเองได้ แต่ต้องเสนอในลักษณะที่สิ่งหนึ่งเป็นทั้งสิ่งนั้นเองและเป็นสิ่งอื่นไปด้วยในขณะเดียวกัน (*is and is not*) กล่าวคือวาทกรรมปรัชญาจำต้องกล่าวถึงสิ่งหนึ่งๆ รวมถึงทั้งตัวปรัชญาเอง ในเชิงอุปลักษณ์

ข้อถกเถียง D2 ของแดร์ริดา ขัดแย้งกับสมมุติฐานทางความคิดของริเกอร์ ที่ต้องการอ้างไว้ซึ่งความเป็นเอกเทศของวาทกรรมอันหลากหลาย (discursive pluralism) และในขณะเดียวกันมีการสื่อสะท้อนในระหว่างวาทกรรมรูปแบบต่างๆ ส่องสว่างเพื่อเพิ่มเติมนัยความหมายและคุณค่าแก่กัน

ข้ออ้างที่สอง (R2): ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในระหว่างการโยกย้ายในเชิงอุปลักษณ์ (metaphorical transfer) และการโยกย้ายในเชิงการเทียบเคียง (analogical transfer)

ตามทัศนะของริเกอร์ แดร์ริดามีความเห็นว่ากระบวนการโอนถ่ายอุปลักษณ์จากปริณทลที่เป็นไปในเชิงผัสสะไปยังปริณทลที่เป็นไปในเชิงจิต-ปัญญาญาณ อันมีตัวอย่างอุปลักษณ์พื้นฐาน อย่างเช่นการมองเห็นได้ (ผัสสะ) และมองเห็นไม่ได้ (เหนือ-พ้นไปจากการรับรู้ในเชิงผัสสะ) ซึ่งเทียบเคียงระหว่างกันโดยผ่านหลักการโอนถ่ายโดยเทียบเคียง (analogical transfer) ที่นี้คือการโอนถ่ายในเชิงอภิปรัชญา (metaphysical transfer) เพราะวางพื้นฐานอยู่บนสมมุติฐานในเชิงอภิปรัชญา เรื่องการแยกแยะได้ระหว่างพื้นที่ในเชิงผัสสะและเหนือผัสสะของจิต กระบวนการแรก (T1) นี้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกับ (T2) หรือกระบวนการเปลี่ยนผ่านระหว่างนัยยะแท้ กับนัยยะในเชิงภาพพจน์หรือนัยยะในเชิงอุปลักษณ์ ซึ่งถูกเรียกในที่นี่ว่าการยกระดับในเชิงอุปลักษณ์หรือการโยกย้าย-เปลี่ยนผ่านในเชิงอุปลักษณ์ที่ริเกอร์ถกเถียงว่าเป็นข้ออ้างที่สองของแดร์ริดา

“We have thus returned, by way of an internal critique of worn-out metaphor, to the level on which Heidegger’s declaration was located: ‘The metaphorical exists only within the metaphysical.’ Indeed, the movement of elevation and absorption or ‘raising’ by which worn-out metaphor is concealed in the figure of the concept is not just some fact of language. It is the pre-eminent philosophical gesture that, in a ‘metaphysical’ orientation, sights the invisible beyond the visible, the intelligible beyond the sensible, after having first separated them. There is thus only one such movement: the metaphorical ‘raising’ is also the metaphysical ‘raising.’” (MV 339-340/365)

ข้ออ้าง (R2) ต่อแดร์ริดา นี้ มาพร้อมกันกับข้ออ้างอีกชุดหนึ่ง ในที่นี้ให้เป็น (R3) หรือข้อถกเถียงที่ว่า แดร์ริดา กับ ไฮเด็กเกอร์ เห็นไปในทางเดียวกันต่อประเด็น (R2) และต่อประเด็นที่ว่า “The metaphorical exists only within metaphysics.” (Heidegger, *The Principle of Reason*, p. 48) ดังปรากฏอ้างอิงในตัวบทของริเกอร์ตามข้อความข้างบนนี้

ความเห็น (R2) ที่มีต่อแดร์ริดา หมายถึงความเห็นต่อความคิดของไฮเด็กเกอร์ที่นำมาก่อน ซึ่งริเกอร์อธิบาย (R2) ของไฮเด็กเกอร์ไว้ดังนี้

“Heidegger’s celebrated saying: ‘The metaphorical exists only within the metaphysical.’ This saying suggests that the trans-gression of metaphor and that of meta-physics are but one and the same transfer. Several things are implied here: first, that the ontology implicit in the entire rhetorical tradition is that of Western ‘metaphysics’ of the Platonic or neo-Platonic type, where the soul is transported from the visible world to the invisible world; second, that meta-phorical means transfer from the proper sense to the figurative sense; finally, that both transfers constitute one and the same *Über-tragung*.” (MV 331/357)

“As soon as we call thought a listening and a seeing, we do not mean this only as (*nur als*) metaphorical transposition, ‘but rather as (*nämlich als*) a transposition of the allegedly (*vermeintlich*) sensible into the non-sensible’ (88).

“It is in this twofold context that the equivalence of the two transfers is asserted: metaphysical transfer of the sensible to the non-sensible, metaphorical transfer of the literal to the figurative. The first transfer is determinative (*massgebend*) for Western thought, the second ‘gives the standard for our representation of the nature of language’ (89).” (MV 332/358)⁴⁷

ประเด็นสำคัญจากข้อความอ้างอิงทั้งสองที่ช่วยอธิบาย (R2) เพิ่มเติมมีดังต่อไปนี้

- a) การข้ามผ่าน-ละเมิดเขตแดน (trans-gression) ของจิต-วิญญาณจากดินแดนในเชิงผัสสะ-ทัศน์ะ ไปสู่โลกที่ไม่เป็นไปในเชิงผัสสะ-ทัศน์ะ ถูกอ้างว่าหมายถึงชุดความคิดในเชิงอภิปรัชญากลุ่มพลาโตนิซึมและนีโอ-พลาโตนิซึม
- b) (T1) หรือ “การยกระดับในเชิงอภิปรัชญา” คือภาพเหมารวม (ที่ไฮเด็กเกอร์กับแดร์ริดา มีต่อ) ปรัชญาความคิดของโลกตะวันตก

⁴⁷ ตัวเลขอ้างอิงในข้อความอ้างอิงคือเลขหน้าของ Heidegger, *Der Satz vom Grund*. Pfullingen, Neske 1957.

c) (T2) หรือ “การเปลี่ยนผ่านในเชิงอุปลักษณ์” ถูกมองว่าเป็นภาพแทนของลักษณะ
ธรรมชาติของภาษา

อนึ่ง ในการตีความ (R1) ริเกอร์มุ่งความสนใจไปที่ประเด็นปัญหาเรื่อง “การใช้จนชำรุดสึก
หรือ” (*usura*) ที่แดร์ริดาอ้างอิงอยู่กับแนวคิดเรื่อง “*Aufhebung*” ของเฮเกิล (ดังที่ได้อภิปรายไป
แล้วในบทที่สอง) ภายใต้กระบวนการดังกล่าวริเกอร์เห็นว่าการมีพลังอุปลักษณ์คือการเปิดโปงให้เห็น
ถึงที่มาของการถูกใช้จนลบลบไปของความเป็นไปในเชิงอุปลักษณ์ภายใต้กระบวนการปรับแปรอุป
ลักษณ์ให้เป็นมโนทัศน์

“The efficacy of dead metaphor takes on its full meaning, however, only when one establishes the connection between the *wearing away* that affects metaphor and the ascending movement that constitutes the formation of the concept. The wearing away of metaphor is dissimulated in the ‘raising’ of the concept. (*Relève*, raising, is Derrida’s very apt translation of the Hegelian *Aufhebung* [sublation, a transformation that partially cancels, a reinterpretation to a higher level].) Henceforth, to revive metaphor is to unmask the concept. [*raviver la métaphore, c’est démasquer le concept*]” (ขีดเส้นใต้เองโดย
ผู้วิจัย; คำในวงเล็บสี่เหลี่ยมเติมเพิ่มจากคำในต้นฉบับ) (MV 337/363)

ทำไมการเปิดโปงมโนทัศน์จึงหมายถึงการฟื้นชีพ-ฟื้นพลังให้กับอุปลักษณ์?

ทั้งนี้เป็นเพราะตามทัศนะของริเกอร์ แดร์ริดาองกระบวนการทำให้เป็นอุปลักษณ์ (T1+) และกระบวนการในเชิงย้อนกลับ (T1-) หรือการกลับไปหารากที่มาของมโนทัศน์ (ภาพแทนโดยโพลีฟิล) แสดงให้เห็นถึงว่า ไม่มีมโนทัศน์ที่ไม่เป็นไปในเชิงอุปลักษณ์ อันเป็นปฏิกิริยาที่ริเกอร์ให้ชื่อว่าปฏิกิริยา “การบ่งนัยในตัวเองของอุปลักษณ์” (“paradox of the auto-implication of metaphor”) (MV 339-340/364-365)

“The paradox is this: there is no discourse on metaphor that is not stated within a metaphorically engendered conceptual network. There

is no non-metaphorical standpoint from which to perceive the order and the demarcation of the metaphorical field. Metaphor is metaphorically stated.” (ขีดเส้นใต้โดยผู้วิจัยเอง) (MV 338-339/364)

ปฏิบัติศันดังกล่าวคือข้อถกเถียงของแดร์ริดาเรื่องการขาดเกินอุปลักษณ์หรือกฎของการเสริมเติมต่อ ซึ่งทั้ง (R1) และ (R2) วางพื้นอยู่ร่วมกัน เหตุผลสำคัญที่ริเกอร์มองว่าข้อถกเถียงของแดร์ริดาเรื่องการขาดเกินอุปลักษณ์ เป็นไปตาม (R1) และ (R2) นั้น เป็นเพราะริเกอร์เห็นว่า:

หนึ่ง แดร์ริดาตีความอุปลักษณ์บนฐานทฤษฎีการแทนที่ (substitution theory) และให้ความสำคัญกับการตีความนัยยะอุปลักษณ์เฉพาะในระดับของคำ (primacy of denomination)

“The effectiveness of dead metaphor can be inflated, it seems to me, only in semiotic conceptions that impose the primacy of denomination, and hence of substitution of meaning. These conceptions thereby condemn the analysis to overlook the real problems of metaphoricity, which, as we know, are related to the play of semantic pertinence and impertinence.” (MV 343/373)

การตีความอุปลักษณ์บนฐานทฤษฎีการแทนที่ และการให้ความสำคัญกับการตีความนัยยะอุปลักษณ์เฉพาะในระดับของคำที่ว่านี้ขัดแย้งและเป็นปัญหาต่อแนวคิดเรื่องความจริงในเชิงข้อเท็จจริงหรือความซับซ้อนของความเป็นไปได้ในภาคแสดงของอุปลักษณ์ที่เสนอเป็นเหมือนภาพร่างให้กับภาษาปรัชญาหรือภาษาในเชิงทฤษฎีจัดวางกรอบการมองความเป็นจริงใหม่

บนฐานคิดของการแทนที่เดียวกันนี้ อุปลักษณ์ยังถูกมองภายใต้ระดับความสัมพันธ์ของคำหนึ่งกับคำอื่นในระดับกระบวนทัศน์ซึ่งหมายถึงการเลือกระหว่างคำหนึ่งหรือคำอื่นในการใช้-การเลือกมาแทนที่ มากกว่าความสัมพันธ์ของคำในระดับประโยค และคำในตัวบท-วาทกรรม โดยในแบบหลังจะเกิดได้เฉพาะบนฐานทฤษฎีวาทกรรมซึ่งริเกอร์ให้ความสำคัญเท่านั้น

สอง ริเกอร์วิจารณ์ว่าแดร์ริดาถกเถียงให้กับประสิทธิภาพของอุปลักษณ์ตายบนฐาน “อภิปรัชญาว่าด้วยความเป็นของแท้” (metaphysics of the proper) ซึ่งเชื่อว่า “คำมีนัยความหมายที่แท้ที่เฉพาะของตัวเอง อันหมายถึง มีนัยยะพื้นฐาน เป็นไปโดยธรรมชาติ หรือเป็นไปโดยรากกำเนิด

(*etymon*) ในตัวของมันเอง”⁴⁸ โดยริเกอร์อธิบายว่า ฐานคิดนี้เป็นไปในเชิงอภิปรัชญาในลักษณะเดียวกับพลาโตนิซึม ซึ่งถือเอานัยยะของคำหนึ่งในฐานะที่เป็นแบบคิดที่สามารถแยกเป็นเอกเทศได้จากบริบทของประโยคและบริบทในระดับของตัวบทวาทกรรม

อนึ่ง ตามทัศนะของริเกอร์ ความเป็นไปในเชิงอุปลักษณ์หรือพลังของอุปลักษณ์ที่แห้วว้างพื้น อยู่บนฐานของการตระหนักถึงการซับซ้อนเกี่ยวพันในระหว่างนัยยะในเชิงอุปลักษณ์และนัยยะแท้ไปพร้อมๆ กัน การแทนที่ระหว่างนัยยะอุปลักษณ์กับนัยยะแท้ เช่นในกรณีที่อุปลักษณ์ถูกใช้จนกลายเป็นสภาพเป็นมโนทัศน์ และนัยยะในเชิงอุปลักษณ์ที่มีอยู่ในมโนทัศน์ถูกปรับแปรไปเป็นนัยยะแท้ของมโนทัศน์นั่นเอง การแทนที่หรือลึ้มเลื่อนนัยยะอุปลักษณ์ และรับรู้เพียงแค่นัยยะแท้ชุดใดชุดหนึ่ง การรับรู้เช่นนี้หมายถึงความตายของอุปลักษณ์ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง “ไม่มีอุปลักษณ์อีก” หรือมีเพียงแต่อุปลักษณ์ตายเพียงอย่างเดียว

ความเป็นไปในเชิงอุปลักษณ์ของอุปลักษณ์ตายตามที่ริเกอร์อ้างว่าแคร์ริดาเชื่อถือไม่ใช่ความเป็นไปในเชิงอุปลักษณ์อย่างแท้จริง และอุปลักษณ์ตายตามลักษณะที่กล่าวมาทั้งหมดนี้ก็ไม่อาจถือได้ว่าเป็นอุปลักษณ์อีกต่อไปได้ด้วย เพราะได้กลับกลายเป็นไปแล้ว

ตามเหตุผลดังกล่าวปฐกฤษณ์เรื่องการบังนัยตัวเองของอุปลักษณ์ หรือข้อถกเถียงเรื่องอุปลักษณ์ขาด-เกินที่เสนอว่ามีปัญหาทางกิงหนางในการนิยามมโนทัศน์อุปลักษณ์จึงไม่สมเหตุสมผล

“Applying these remarks on the formation of the concept in its schema to the concept of metaphor is enough to dispel the paradox of the metaphoricity of all definitions of metaphor. Speaking metaphorically of metaphor is not at all circular, since the act of positing the concept proceeds dialectically from metaphor itself. Thus, when Aristotle defines metaphor as the *epiphora* of the word, the expression *epiphora* is qualified conceptually by its insertion in a network of intersignifications, where the notion of *epiphora* is bounded by the primary concepts *phusis*, *logos*, *onoma*, *sêmeinein*, etc. Epiphora is thus separated from its metaphorical status and constituted as a proper

⁴⁸ “(...) the illusion that words possess a proper, i.e. primitive, natural, original (*etymon*) meaning in themselves.” (MV 343/369).

meaning, although ‘the whole surface of [this discourse],’ as Derrida says, ‘is worked by metaphor’ (31). (...) It does so either by the method of differentiation, which allows one to distinguish among various strategies of *lexis*, or by exemplification, which provides an inductive basis for the concept of the operation indicated. Let us add that the conceptualization of different metaphors is aided not only by the lexicalization of the metaphors employed, as in the case of the vocable ‘transposition,’ but also by the rejuvenation of worn-out metaphor, which places the heuristic use of living metaphor in the service of conceptual formation.” (MV 346-47/372) (ขีดเส้นใต้โดยผู้วิจัย)

ในข้อความข้างต้นนี้ ริเกอร์กล่าวว่า “พูดถึงอุปลักษณ์โดยการเปรียบเทียบแบบอุปลักษณ์ ไม่ได้เป็นการพูดที่วกวนแต่อย่างใด เพราะการเสนอมโนทัศน์ทำให้เชิง *ไดอะเล็กติก* จากอุปลักษณ์เอง” การกล่าวเช่นนี้ไม่ได้หมายถึงว่าริเกอร์หมายถึงการพูดถึงอุปลักษณ์ในเชิงอุปลักษณ์ด้วยภาษาที่เพ่งเล็งชุดอรรถาธิบายในเชิงทฤษฎี หรือหมายถึงว่าชุดนิยามในเชิงทฤษฎีหนึ่งๆ ยังคงเป็นไปในเชิงอุปลักษณ์ตามข้ออ้างของแดร์ริดา คำว่า “dialectically” ในประโยคนี้ รวมทั้งวิธีการทำให้เป็นตัวอย่าง (exemplification) และการโยกย้ายตำแหน่งแห่งที่ (transposition) ทั้งหมดนี้หมายถึงว่า การนิยามมโนทัศน์ใช้ตัวอย่างที่เสนอไว้โดยความจริงในเชิงข้อเท็จจริงของอุปลักษณ์ โดยไม่ได้กลับไปถือเอาความเป็นอุปลักษณ์เข้ามารวมไว้ในชุดนิยามของตนด้วย การกล่าวว่า “พูดถึงอุปลักษณ์โดยการเปรียบเทียบแบบอุปลักษณ์” จึงหมายถึงแค่การกระทำของอุปลักษณ์เป็นในพื้นที่วาทกรรมกวีเอง แต่พลังในเชิงอุปลักษณ์ในพื้นที่วาทกรรมที่เป็นอื่นไปจากวาทกรรมปรัชญา นี้ ถูกนำมาเทียบเคียงในฐานะของแบบอย่างหรือตัวอย่างของชุดความเป็นไปได้ที่วาทกรรมปรัชญาสามารถเลือกใช้เพื่อประกอบสร้างแบบคิดว่าด้วยความจริงในพื้นที่วาทกรรมของตนเอง

แนวคิดต่างๆ ของอุปลักษณ์เป็นแนวคิดเรื่องการสร้างระยะห่างโดยเฉพาะในประเด็นที่ 2 และที่ 3 และประเด็นคำถาม 2 ข้อในบทศึกษาที่ 8 ทั้งหมดนี้มีนัยสำคัญต่อการทำความเข้าใจคำถามจุดร่วม และจุดต่างทางความคิดในระหว่างริเกอร์และแดร์ริดา ดังจะได้อภิปรายต่อไปในบทเดียวกันนี้

3.2 แย้งข้อถกเถียง

ความไม่เป็น-ไม่ตายของอุปลักษณ์

ตามข้อถกเถียง (R1) ริเกอร์เห็นแย้งกับแดร์ริดาที่เชื่อว่า “มโนทัศน์ยังคงลักษณะความเป็นไปในเชิงอุปลักษณ์อยู่” (D2) ริเกอร์ถกเถียงประเด็นนี้จากการเพ่งเล็งว่า “อุปลักษณ์ตาย” หรืออุปลักษณ์ที่ควรจะหมดสภาพหรือหมดพลาภาพในเชิงอุปลักษณ์ไปแล้ว ภายใต้การใช้งานหรือการเพ่งเล็งความหมายท่ามกลางการขับเคลื่อนระหว่างภาพเสนอความเป็นไปได้เนื่องในหน่วยอ้างอิงที่เป็นจริงและที่เป็นไปในเชิงจินตนาการในพื้นที่วาทกรรมหรือในตัวบทปรัชญา ในภาพรวมตามทัศนะของริเกอร์ อุปลักษณ์ตาย คือมโนทัศน์ที่ไม่เป็นอุปลักษณ์แล้ว

แดร์ริดากล่าวโต้ริเกอร์ไว้ในบทความการถอดถอนอุปลักษณ์ดังต่อไปนี้

“In a first movement, Ricoeur recognized that the tropical play on usure in “White Mythology” was not limited to its sense of “wear and tear,” erosion, impoverishment, or exhaustion, to the wear and tear of usage, the worn, the worn out, or used up. But then Ricoeur no longer takes into account what he himself calls a “disconcerting tactic.” This “tactic” does not correspond to some wily, manipulative, or triumphant perversity on my part, but to the intractable structure in which we are implicated and carried away in advance. So, Ricoeur does not take at all into account this twist and reduces my entire statement to the assertion that, far from assuming, I am precisely calling into question: namely, that the relation of metaphor to the concept and in general the process of metaphoricity could be understood under the concept or the scheme of *usure*, wear and tear, as a becoming-worn or becoming-worn-out, and not as *usure*, in the sense of usury, the production of surplus value according to laws other than those of a continuous and linearly accumulative capitalization.” (ขีดเส้นใต้โดยผู้วิจัย)

(RM 56/71)

ตามข้อความข้างต้น แดร์ริดาแย้งว่าริเกอร์นั้น 1. ลดทอนข้อเสนอของเขาลงไปสู่การยืนยันในสิ่งที่เขากำลังตั้งคำถาม และ 2. ริเกอร์ไม่ได้ทำความเข้าใจกับกลยุทธ์ในการก่อวน (perplexing/disconcerting tactic, *tactique déroutante*)⁴⁹, การหักมุม (twist) และ/หรือการเล่นในเชิงภาพพจน์ (tropical play) ซึ่งมีอยู่ในงานเขียนของเขาอย่างแท้จริง

อนึ่ง ข้อโต้แย้งที่สองนี้ มีประเด็นสำคัญร่วมกัน 2 ประเด็นดังต่อไปนี้คือ ในทางหนึ่ง แม้จะเป็นความจริงที่ว่า “กลยุทธ์” ที่หึงคูกำลังกล่าวอยู่นี้หมายถึงกลวิธีใน “การก่อสร้าง” อุปลักษณ์ในตัวบทปรัชญา โดยที่แดร์ริดาปล่อยให้ *อุปลักษณ์* ในตัวบทปรัชญา ทำงานจากเนื้อในของตัวบทปรัชญาเอง ประเด็นหลังนี้เองที่เป็นข้อถกเถียงสำคัญของแดร์ริดาที่ว่า สิ่งที่เราเรียกว่า *ตัวบท* ไม่จำกัดเฉพาะตัวบทปรัชญานั้นมี *โครงสร้างที่ไม่สามารถจะติดตามหรือถอดความ* (intractable structure) ได้โดยสมบูรณ์ กล่าวเช่นนี้หมายถึงว่า *เรา* ในฐานะทั้งผู้เขียนและผู้อ่านต่างถูก *นำพาไป* โดยโครงสร้างของตัวบทโดยไม่สามารถกำหนดควบคุมหรือบงการตัวบทหนึ่งๆ ได้โดยสมบูรณ์ (D3)

ในตอนต้นของบทความ “การถอดถอนอุปลักษณ์” เองนั้น แดร์ริดาใช้อุปลักษณ์ “autobus” หรือ “พาหนะที่เคลื่อนที่ได้เอง” ซึ่ง *เรา* (ผู้ใช้ภาษา, สิ่งมีชีวิตที่มีภาษา) *ถูกนำพาให้เคลื่อนไป* จากสถานีหนึ่งไปยังอีกสถานีหนึ่งภายในห้องสมุดอันโอฬารโดยไม่รู้ว่าจะขอบเขตและปลายทางอยู่ที่ใด โดยความเป็นจริงแดร์ริดาใช้อุปลักษณ์ “ออตบัส” เป็น “อุปลักษณ์ของอุปลักษณ์” ในฐานะของทั้ง “พาหนะ” (จากนัยยะของ ‘*epiphora*’) และ “ภาชนะ-ที่เก็บรวม” (จากนัยยะของ ‘*phora*’) ซึ่งเราหรือ *ผู้ผ่านทาง* (*passagers*) นี้ ถูกเก็บรวบไว้ (*compris, comprehended*) และถูกย้ายไป (*déplacés*) โดยอุปลักษณ์ที่นำพาตนเองไปโดยอัตโนมัติดังกล่าว (RM 48/63)

การเป็นไปเองโดยอัตโนมัติของอุปลักษณ์ที่ว่าเป็นนี้คือ การไม่สามารถติดตามหรือถอดรหัสโครงสร้างของตัวบทภาษาได้โดยสมบูรณ์ (D3) และความเป็นไปไม่ได้นี้เป็นเหตุผลมาจาก “ความเป็นอุปลักษณ์” (metaphoricity) ที่มีอยู่แล้วภายในหรือก่อนหน้า (in advanced) การเข้ามากำหนดกะเกณฑ์หรือใช้ภาษา (และสิ่งต่างๆ ในธรรมชาติ) โดยวาทกรรมปรัชญา (D2) ด้วยเหตุผลดังกล่าว “ความเป็นอุปลักษณ์” ตามทัศนะของแดร์ริดานั้นมีก่อนหน้าการตัดแบ่งว่ารูปแบบภาษาแบบใดเป็นหรือไม่เป็นอุปลักษณ์ รูปแบบภาษาแบบใด

⁴⁹ “This perplexing tactic has proven to be only one episode in a much vaster strategy of deconstruction that always consists in destroying metaphysical discourse by reduction to aporias.” (MV 339/365) (ขีดเส้นใต้โดยผู้วิจัย).

ต่อประเด็นตอบโต้ประเด็นแรกที่แดร์ริดาบอกว่าริเกอร์สับสนในระหว่างสิ่งที่เขากำลังเสนอ เป็นข้อถกเถียงของเขาเองกับสิ่งที่เขากำลังตั้งคำถาม ความสับสนที่วุ่นวายนี้คือการที่ริเกอร์ไม่เห็นว่าเป็น “ปริမ်ปราสีชาว” แดร์ริดาไม่ได้กำลังถกเถียงเรื่องความเป็นความตายของอุปลักษณ์ *พื้นฐานของการเลือกข้างทางใดทางหนึ่ง* เขากำลังเสนอให้เห็นถึงความเป็นไปไม่ได้ของความเป็นหรือความตาย *อันสมบูรณ์* ของทั้งอุปลักษณ์และมโนทัศน์ กล่าวอีกนัยหนึ่ง ภายใต้ข้อถกเถียงเรื่อง “อุปลักษณ์ขาดเกิน” หรือ “กฎแห่งการเสริมเติมต่อ” นั้น หากมีอุปลักษณ์แสดงว่ามีมโนทัศน์ (D1) หากมีมโนทัศน์แสดงว่ามีอุปลักษณ์ (D2) และการมีอยู่ทั้งคู่ นี้ไม่ได้หมายถึงการมีอยู่ในเชิงประวัติศาสตร์ของการแปรเปลี่ยนที่เมื่อมีมโนทัศน์แล้วอุปลักษณ์ที่เคยมีอยู่ไม่ปรากฏอีก หรือในเชิงกลับ แต่ในทัศนะของแดร์ริดา ทั้งอุปลักษณ์และมโนทัศน์นั้นมีไปพร้อมๆ กัน เป็นคู่ผูกโยงกัน (double bind)

ที่กล่าวไปแล้วคือข้อถกเถียงของแดร์ริดาเอง ส่วนสิ่งที่เขากำลังตั้งคำถามก็คือ ภายใต้ความพยายามของวาทกรรมปรัชญาในการเข้าไปควบคุมจัดการกับอุปลักษณ์ในตัวบทของตนเองนั้น วาทกรรมปรัชญาหลงลืมการตรวจสอบความเป็นวาทกรรมของตนเองว่าตนเองก็ถือครองความเป็นอุปลักษณ์ไว้อยู่แล้วตั้งแต่เนิ่นใน

ในข้อความอ้างอิงข้างต้น “การสะสมรวบรวมทุนเข้ามาได้อย่างต่อเนื่องเป็นเส้นสืบเนื่องเดียวกัน” ในตอนท้ายของข้อความ หมายถึง ชุดความคิดความเชื่อในเชิงปรัชญาอภิปรัชญาที่ว่า “ปรัชญาควบคุมอุปลักษณ์ได้” โดยความเป็นไปได้นี้ปรากฏได้ในสองทาง **หนึ่ง** การแปรทุนอุปลักษณ์ให้กลายเป็นความรู้อันเป็นที่สุด (Absolute Concept, Absolute Knowledge) (เพลโต, เฮเกล) กับ **สอง** การสืบสาวกลับไปหาต้นทุนเดิมของภาษาอภิปรัชญา กล่าวอีกนัยหนึ่งการกลับไปเปิดเผยชุดอุปลักษณ์หรือภาพพจน์พื้นฐานในฐานะที่เป็นที่สูงสุดในอีกปลายทางหนึ่งของประวัติศาสตร์แห่งการแลกเปลี่ยนแทนที่ระหว่างอุปลักษณ์และมโนทัศน์นี้ (โพลีฟิล, นีทซ์เช่)

สำหรับแดร์ริดา ความเป็นอุปลักษณ์ของภาษาเสนอชุดความเข้าใจต่อการมีนัยความหมายในอีกลักษณะการหนึ่ง กล่าวคือ นัยความหมายเกิดขึ้นภายใต้การเทียบเคียงที่ไม่เคยสมมาตรต่อกัน กล่าวคือ ในขณะที่นัยยะในเชิงอุปลักษณ์เป็น ตัวแทน ต่อชุดนัยยะหรือความเข้าใจที่มาก่อนหน้า เช่น ชุดนัยยะที่ใช้จนเคยชินทั่วไปต่อคำๆ หนึ่ง (usual meaning, literal meaning) การสื่อความที่เป็นไป ในเชิงอุปลักษณ์ตามแบบของแดร์ริดานั้น ตัวแทน คือ ส่วนเสริมเกิน ที่ไม่เท่าทุน และไม่เป็นเอกลักษณ์ หรือไม่เป็นสมมาตรกับ สิ่งที่ถูกแทน ได้โดยสมบูรณ์เสมอ ภายใต้หลักการนี้ สิ่งแทน หรือ ภาพแทน คือ ส่วนเสริมต่อ

ในขณะที่เดียวกัน กฎเกณฑ์ของการเสริมเติมตอนนี้ยังไม่เป็นไปในเชิงสืบต่อหรือต่อเนื่อง แบบเดียวกับที่แนวคิดในสองทางของเฮเกลกับของโพลิฟิลด้วย เพราะทุกครั้งที่อุปลักษณะเข้ามาแทนที่คำอื่น ทุกครั้งมีความแปลกต่างออกไปเสมอ กล่าวอีกนัยหนึ่ง ส่วนเสริมแทน หรือ ภาพแทน ไม่ต่อเนื่องกับ ส่วนที่ถูกเสริมแทน หรือ ต้นแบบ โดยคำว่า “ไม่ต่อเนื่อง” ที่ว่านี้ถูกใช้ในความหมายที่ว่า “การทบเทียบกลับ” (re-folding) ในระหว่าง ส่วนแทน-เกิน กับ ส่วนที่ถูกเสริมแทน ไม่อาจมีความเสมอหรือไม่สนิทกันเป็นเนื้อเดียวกันได้

กล่าวเช่นนี้หมายถึงว่า มี “รอยแยก” (*écart*) ในระหว่างคู่เปรียบ ไม่มาก-ก็น้อย เสมอ

การแยกแยะได้ระหว่างมโนทัศน์และอุปลักษณะ หรือการมีมโนทัศน์อุปลักษณะที่ไม่เป็นไปในเชิงอุปลักษณะเป็นไปไม่ได้ตามทัศนะของแดร์ริดา “การกำหนดนิยามมโนทัศน์” (the act of positing the concept) เกิดขึ้นภายใต้การอุปโลกน์ขึ้นมาของชุดภาษาปรัชญาหรือภาษาในเชิงทฤษฎี หรือคือการใช้ภาษา ซึ่งการกระทำของการใช้ (ภาษารัฐธรรมนูญในฐานะของภาษาปรัชญา) ที่ว่านี้ไม่ได้เป็นไปเองโดยธรรมชาติแต่เป็นการอุปโลกเส้นแบ่งแยกแยะโดยอภิปรัชญา (meta-physics) ในฐานะของแบบคิดหนึ่งเท่านั้น

เมื่อการแยกแยะได้ระหว่างมโนทัศน์และอุปลักษณะทำไม่ได้โดยเด็ดขาด ความเป็นความตายของอุปลักษณะ (หรือของมโนทัศน์) จึงเป็นสิ่งที่แยกแยะไม่ได้อย่างเด็ดขาดด้วยเช่นกัน ภายใต้ “การไม่ใช่ว่าจะเป็น ไม่ใช่ว่าจะตาย” นี้ ทำให้สัญลักษณ์ภาษากลับกลายเป็นเหมือน “สัมภเวสี” หรือลักษณะที่เป็นไปในเชิง

“ร่องรอย” (t r a c e)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ที่ทางของอุปลักษณะ: ในหรือนอกภาษา-อภิปรัชญา

“...The idea of "transposing" and of metaphor is based upon the distinguishing, if not complete separation, of the sensible and the nonsensible as two realms that subsist on their own. The setting up of this partition between the sensible and nonsensible, between the physical and nonphysical is a basic trait of what is called metaphysics and which normatively determines Western thinking.

“When one gains the insight into the limitations of metaphysics, "metaphor" as a normative conception also becomes untenable – that is to say that metaphor is the norm for our conception of the essence of language. Thus metaphor serves as a handy crutch in the interpretation of works of poetry and of artistic production in general. The metaphorical exists only within metaphysics.” (Heidegger, *The Principle of Reason*, p. 48) (ขีดเส้นใต้โดยผู้วิจัย)

ในข้ออ้างที่สอง (R2) แตรริดาตามทัศนะของริเกอร์เห็นว่าคู่แยกแยะและการเทียบเคียงในระหว่าง (T1) นัยยะภาพพจน์/นัยยะแท้ และ (T2) ผัสสะ/ไม่เป็นไปในเชิงผัสสะ เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ข้อดีความนี้มาจากการอ่านตีความตัวบทของไฮเด็กเกอร์ที่อ้างไว้ข้างบนนี้ ซึ่งอ้างว่าเนื่องด้วยหลักการพื้นฐานของความคิดในเชิงอภิปรัชญาคือการกำหนดเส้นตัดแบ่งระหว่างกายภาพ/เหนือกายภาพ หรือ ผัสสะ/ความคิด-แบบคิด และเมื่อหลักการพื้นฐานของอุปลักษณ์คือการโอนย้ายผ่านเส้นแบ่งดังกล่าว ดังนั้น “อุปลักษณ์มีที่ทางเฉพาะในกรอบความคิดอภิปรัชญา”

ตามทัศนะของไฮเด็กเกอร์ ภาษาคือปริณิถนที่ความจริงของความเป็นไปสามารถเผยตัวเองออกมาได้ โดยความเป็นไปที่ตั้งคำถามต่อการมีอยู่ของความเป็นไป ณ ที่นั้น (dasein) ปรากฏมีอยู่แล้วในภาษา ไฮเด็กเกอร์กล่าวว่าเราต้องปล่อยวางตัวเองเข้าไปในความเป็นไปของภาษา เพื่อให้ภาษาเผยความจริงเกี่ยวกับโลกออกมา (Heidegger, *On the Way to language*, 149)

ไฮเด็กเกอร์มองภาษาที่ทำให้เกิดการเผยตัวเองของความจริงภายใต้สองลักษณะ คือ 1. ภาษาในฐานะของการชี้โชว์ (showing) และ 2. ภาษาในฐานะของรวบรวม (gathering) ตามลักษณะการของการเผยตัวเองในแบบที่หนึ่ง ชี้ให้เห็นว่าทุกๆ สัญญะภาษา (Zeichen) ปรากฏภายใต้ปัจจัยความเป็นไปของภาษาเองในการ ชี้โชว์ (Zeigen) ซึ่งก็คือการเปิดให้สิ่งต่างๆ ได้เผยตัวเอง (letting appear) ในพื้นที่ของภาษา (Ibid 123)

ตามทัศนะของแตรริดาการปล่อยให้ความเป็นไปของภาษาเผยตัวนี้ได้ เป็นเพราะความเป็นไปของภาษาตามทัศนะของไฮเด็กเกอร์ดังกล่าวนี้นี้ยังมีร่องรอยของสมมุติฐานพื้นฐานเรื่องการมีประสบการณ์ได้อย่าง “ตรงตัว-ไม่มีตัวกลาง” (immediacy) กล่าวคือภายใต้การสื่อความได้ของ “การ

พูด” (speech) แดร์ริดาเรียกขานความคิดเช่นนี้ว่าเป็น “การรวมศูนย์ไปที่การพูด” (logocentrism) (Derrida, *Heidegger et la question*, pp. 202–03.)

มุมมองเช่นนี้ถูกวิพากษ์ใน « Le retrait de la métaphore » ในรูปของ “onto-encyclopedic logic” ดังข้อความต่อไปนี้

“...for me it was not a question of taking “metaphysics” [“la métaphysique”] as the homogeneous unity of an ensemble. I have never believed in the existence or the consistency of something like “the” metaphysical. I bring this up again in order to respond to another of Ricoeur’s suspicions. Although I may have had occasion, if one counts certain demonstrative sentences or a particular contextual constraint, to say “the” metaphysical or “the” closure of “the” metaphysical (a phrase that is the target of *The Rule of Metaphor*), I have also very often – elsewhere, but also in “White Mythology,” – put forward the proposition according to which there is never “the” metaphysical, the “closure” being here not a circular limit bordering a homogeneous field but a more twisted, wily structure, one that today, according to another figure, I would be tempted to call “invaginated.” Representation of a linear and circular closure surrounding a homogeneous space is, precisely—and this is the theme to which I give the greatest emphasis – a self-representation of philosophy in its onto-encyclopedic logic.” (การใส่วงเล็บสี่เหลี่ยมและการเน้นต่างๆ ยกเว้นการขีดเส้นใต้ เป็นไปตามที่ปรากฏในฉบับแปลภาษาอังกฤษไม่ได้เต็มโดยผู้วิจัย) (RM 57/72)

อนึ่ง ตามทัศนะของแดร์ริดานั้น สิ่งที่เรียกว่า “การปิดตัว” และ/หรือ “การเปิดตัว” ของสิ่งที่เรียกว่าภาษา เป็นการกล่าวที่เป็นไปในเชิงอุปลักษณ์ทั้งสิ้น กล่าวคือการมีอยู่ของภาษาและความคิดในการแยกแยะกำหนดกะเกณฑ์สิ่งต่างๆ นั้นเป็นการกระทำที่เกิดขึ้นอยู่เสมอ เพียงแต่ว่าการกำหนดกะเกณฑ์-นิยามซึ่งในที่นี้แดร์ริดาให้ภาพพจน์ว่าเป็นเหมือน “การตีกรอบ” (closure) นี้ ในประเด็นที่หนึ่ง พื้นที่ภายในกรอบดังกล่าวนี้ “แหงงเว้าภายใน” (invaginate) กับ สอง กรอบที่วาดขึ้นนั้นเป็นไป

ในลักษณะที่ไม่อาจประสานรวบยอด (harmony) และไม่อาจอ้างความคงทนเสมอต้นเสมอปลาย (consistency) ได้

การถกเถียงของเดร์ริดาที่ว่า การนำเสนอตนเองหรือการอ้างอิงตนเอง (self-representation, auto-representation) ของปรัชญานั้นเป็นไปภายใต้ “ตรรกะของภววิทยา-สารานุกรมวิทยา” (onto-encyclopedic logic) ในข้อความดังกล่าวนี้หมายถึง การเชื่อถือในการมีอยู่ของ สาระ-ความหมาย และ สวรรค์ที่ มีองค์ภาพพรบยอดเป็นหนึ่งเดียวและมีความคงทนเสมอต้นเสมอปลาย ได้

ถ้าสังเกตให้ดีในข้อความขีดเส้นใต้โดยผู้วิจัย เดร์ริดาไม่ได้ปฏิเสธอภิปรัชญา “ในตัวของอภิปรัชญาเอง” (“la” métaphysique) แต่เดร์ริดาอ้างว่าเขาเพียงแต่กำลังตั้งคำถามต่อการกล่าวอ้างถึงการประสานรวบยอด (harmony) และความคงทนเสมอต้นเสมอปลาย (consistency) ของโครงสร้างภายในกรอบที่มีอยู่ของอภิปรัชญา

ด้วยเหตุผลที่ว่า การแยกแยะว่าอะไรเป็นอภิปรัชญาหรือไม่เป็นอภิปรัชญา รวมทั้งการแยกแยะว่าอะไรเป็นนัยยะอุปลักษณ์และอะไรเป็นนัยยะตรงตัว เป็นเพียงสิ่งประกอบสร้างโดยวาทกรรมปรัชญาเอง หากเปลี่ยนกรอบทฤษฎี หากโครงสร้างเคลื่อนตัวออกไป เพราะจุดศูนย์กลางเปลี่ยน ชุดการกล่าวอ้างต่างๆ ก็จะเคลื่อนคล้อยตามไปด้วย - และโดยข้ออ้างของเดร์ริดาที่ว่า พื้นที่ภายในหรือศูนย์กลางนั้นว่างแห้ว (invaginate) ข้อดีความของริเกอร์ (R2) หรือความพิวพันของอุปลักษณ์และอภิปรัชญา ก็ล้มไปด้วยเพราะไม่มีคู่เปรียบที่ตายตัวให้การอ้างดังกล่าวมาแล้วตั้งแต่ต้น

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

3.3 สังเขปประเด็นตีความจากวรรณกรรมปริทัศน์และข้อคิดเห็น

ผู้ที่อ่านและติดตาม “การถกเถียง” (debate) ระหว่างปอล ริเกอร์ และฌาคส์ เดร์ริดา เห็นร่วมกันทุกท่านว่าการเผชิญหน้ากันนี้ดูราวกับไม่ได้เกิดขึ้นจริงและไม่ได้มีการถกเถียงแบบตรงตามตัวอักษร บนพื้นฐานที่ว่า **หนึ่ง** ทั้งคู่หลีกเลี่ยงหรือพลาดที่จะวิพากษ์หรือตรวจสอบข้อเสนอบนแนวคิดหลักของแต่ละฝ่าย ริเกอร์ หลีกเลี่ยงที่จะนำเอาแนวคิดเรื่อง “ความคลาดต่าง” (*différance*) ของเดร์ริดา เข้ามาอภิปรายร่วมกับข้อกล่าวหาของเขาต่อเดร์ริดาเรื่องการติดกรอบอภิปรัชญาของการเป็นสิ่งเฉพาะหรือการมีนัยยะเฉพาะ (metaphysics of proper⁵⁰) (R2) และการยึดติดกับ อุปลักษณ์

⁵⁰ MV 343.

ตายที่ตายตัว (R1) ส่วนแดร์ริดาเองก็ไม่ได้เขียนถึงแนวคิดเรื่อง “การจัดวางระยะห่าง” (distanciation) ที่ยังคงให้เกิดจุดทับตัดและปฏิสัมพันธ์ระหว่างชุดวาทกรรมต่างๆ ซึ่งอาจเป็นการเสนอภาพที่ไม่เป็นธรรมนักต่อการถกเถียงกับริเกอร์ และ **สอง** ไม่ได้เป็นการถกเถียงจริงตามความหมายของศัพท์คำนี้ที่คู่ถกเถียงเริ่มจากการมีข้อขัดแย้งในเชิงความคิดและถกเถียงบนความขัดแย้งนั้น จนคลี่คลายไปสู่การหาข้อคิดเห็นร่วมกันได้ในท้ายที่สุด⁵¹

ในข้อเขียนและท่ามกลางบทสนทนาหลายครั้งการถกเถียงระหว่างนักคิดทั้งสองดูราวกับจะรุ่งโรหรือรุ่งข์ข้อวิจารณ์ที่มุ่งตรงไปยังใจกลางความคิดของแต่ละฝ่าย พิจารณาเฉพาะจากอักขระตัวเขียนที่พิมพ์อยู่ในบทความ “การถอดถอนอุปลักษณ์” แดร์ริดาแค่กล่าวปฏิเสธข้อกล่าวหา แต่ไม่ได้ถกเถียงกลับบนฐานคิดที่แตกต่างกันระหว่างเขาและริเกอร์ แดร์ริดาไม่ได้เสนอบทอ่านหรือตีความแนวคิดใน อุปลักษณ์เป็น แดร์ริดาเพียงแต่หยิบใช้ประเด็นวิพากษ์จากริเกอร์เพื่อ ขบคิดต่อ ในประเด็นที่เขาอยากจะ เขียนเสริมเติม โดยเฉพาะต่อความสัมพันธ์หรือการพัวพันทางความคิดที่ริเกอร์โยงแดร์ริดาไว้ในแนวทางที่กรุยไว้แล้วโดยมาร์ติน ไฮเด็กเกอร์ ภายใต้รูปคำ “retrait” (บทวิเคราะห์ที่ 4 ของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้)

อย่างไรก็ดี ผู้วิจัยเห็นว่าแดร์ริดาถกเถียงกับริเกอร์แล้วภายใต้ตัวบท “การถอดถอนอุปลักษณ์” และภายใต้ “ปรั่มปราสีขาว” ที่ถูกโยงกลับมาให้ หว่านโปรยนัยยะใหม่ ภายใต้การตัดตอนอ้างอิงในตัวบทของแดร์ริดาเอง หรือชี้ให้เห็นถึงการอ้างอิงตัวบทนี้ในตัวบทของริเกอร์ที่ถูกโยงกลับมาซ้อนซ้ำใน “การถอดถอนอุปลักษณ์” กล่าวอีกนัยหนึ่ง แดร์ริดาถกเถียงกับแนวคิดสำคัญที่เสนอไว้ใน *อุปลักษณ์เป็น* ของริเกอร์แล้ว โดยเฉพาะในประเด็นปัญหาตั้งต้นหรือคำถามสำคัญของบทศึกษาที่ 8 เรื่อง “เงื่อนไขปัจจุบันเบื้องหลัง” ในระหว่างอุปลักษณ์และปรัชญา และรวมทั้งในระหว่างโวหารและอรรถศาสตร์ อย่างไรก็ดี แดร์ริดาไม่ได้ถกเถียงโดยตรงตามตัวอักษร แดร์ริดาถกเถียงในเชิงอุปลักษณ์หรือทำโดยอ้อมผ่านบทอ่านตีความไฮเด็กเกอร์ซึ่งเป็นทั้งจุดตั้งต้นและเป็นจุดที่แนวคิดเรื่อง “การจัดวางระยะห่าง” ของริเกอร์ต้องการจะสร้างระยะห่างด้วยในขณะเดียวกัน หากมองตามแนวคิดหลัง

⁵¹ “A debate between the two thinkers apparently did take place at the time. Considering, however, that the word *debate* implies the willingness of each partner in a conversation to resolve any initial disagreement by being open to what the other has to say, or, according to its Latin *etymon*, the reversal of an incipient discordance, it is clear that this exchange constituted, rather, a spirited altercation.” (p. 1) และ “From *dis-* (expressing reversal) and *battere* or *batuere* (to ‘fight’)” (p. 177, note 3) ใน Pirovolakis, Eftichis. (2012). *Reading Derrida and Ricœur: improbable encounters between deconstruction and hermeneutics*. New York: State University of New York.

การพาดตัดระหว่างตัวบทของแดร์ริดาและริเกอร์ก็ไม่ได้ถกเถียงกันจริง อย่างไรก็ตาม การไม่ได้เผชิญหน้าหรือถกเถียงกัน ซึ่งๆ หน้า ที่ว่านี้ทำให้เกิดบทวิเคราะห์ที่น่าสนใจขึ้นมามากมาย

อนึ่ง การตกลึกความคิดของผู้วิจัยเช่นนี้ นอกเหนือจากการอ่านงานของนักคิดทั้ง 2 ท่านแล้ว ยังได้คุณูปการจากบทศึกษาตีพิมพ์หลายเล่มซึ่งติดตามอ่านและเสนอบทวิเคราะห์ในเชิงจินตนาการถึงการถกเถียงที่เกิดขึ้นจากการตีความแต่ละตัวบทที่ถูกตั้งเป็นลายลักษณ์อักษรไว้โดยนักคิดทั้ง 2 ท่าน โดยผู้วิจัยขอสังเขปประเด็นตีความจากงานศึกษาเหล่านี้ให้เห็นถึงประเด็นตีความร่วมและจุดมุ่งเน้นหลักที่เสนอไว้ในแต่ละตัวบท (รายการตัวบทที่นำมาสรุปสังเขปข้างล่างนี้จัดเรียงตามลำดับปีที่พิมพ์)

1. Lawlor, Leonard. (1992). *Imagination and Chance: The Difference between the Thought of Ricoeur and Derrida*. New York: State University of New York Press.
2. Stellardi, Giuseppe. (2000) *Heidegger and Derrida on Philosophy and Metaphor: Imperfect Thought*. New York: Humanity Books.
3. Amalric, Jean-Luc. (2006). *Ricoeur, Derrida. L'enjeu de la métaphore*. Paris : Presses Universitaires de France.
4. Heiden, Gert-Jan van der. (2010). *The truth (and untruth) of language: Heidegger, Ricoeur, and Derrida on disclosure and displacement*. Pennsylvania: Duquesne University Press.
5. Pirovolakis, Eftichis. (2012). *Reading Derrida and Ricoeur: improbable encounters between deconstruction and hermeneutics*. New York: State University of New York.

กลุ่มตัวบทวิเคราะห์เปรียบเทียบแนวคิดว่าด้วยอุปลักษณ์และความสัมพันธ์ระหว่างอุปลักษณ์และปรัชญาของนักคิดทั้งสองท่านนี้เห็นร่วมกันว่า หนึ่ง แนวคิดพื้นฐานที่เป็นปัจจัยให้เกิดการตีความที่ต่างกันออกไปคือฐานคิดเรื่อง “distanciation” และ “différance” และ สอง ในการมีปฏิสัมพันธ์หรือความพัวพันกันระหว่างอุปลักษณ์และปรัชญา ริเกอร์พยายามอ้างความเป็นเอกเทศระหว่างพื้นที่วาทกรรมปรัชญาและวาทกรรมวรรณศิลป์หรือวาทกรรมกวีเอาไว้ แต่แดร์ริดาเห็นว่าคู่ตัดแบ่งวาท

กรรมดังกล่าวรวมทั้งการตัดแบ่งดังกล่าวมีอยู่ในรูปแบบที่ปรับเปลี่ยนตัวเองได้ตลอดเวลาจนราวกับว่าไม่มีคู่ตัดแบ่ง

อย่างไรก็ดี ผู้ตีความทั้งสองก็ปรายประเด็นขัดแย้งภายใต้กรอบการมองที่ต่างกันออกไป

ลอร์เลอและอัมลริกเปิดให้เห็นความแตกต่างทางความคิดระหว่างริเกอร์และแดร์ริดาบนฐานของ “จินตนาการ” ซึ่งทั้งริเกอร์และแดร์ริดาเห็นเช่นเดียวกันในมิติ “การรังสรรค์” หรือ “การสร้าง” (poiesis) ของอุปลักษณ์หรือของพลังในเชิงอุปลักษณ์ อย่างไรก็ตาม ในขณะที่ริเกอร์มุ่งเน้นไปที่การรังสรรค์ในเชิงอุปลักษณ์ที่กลับมาทำให้เกิดการประกอบสร้างความเข้าใจใหม่หรือความเข้าใจต่อสิ่งที่ยังไม่ถูกขบคิดบนพื้นที่ของวาทกรรมปรัชญา-ภววิทยา แดร์ริดาชี้ให้เห็นถึงการรังสรรค์ของอุปลักษณ์ในฐานะที่เป็นปัจจัยพื้นที่มีก่อนหน้าทั้งการจัดแบ่งสิ่งต่างๆ ไว้ในพื้นที่เฉพาะของแต่ละสิ่ง กล่าวเช่นนี้หมายถึงว่าแดร์ริดากำลังถกเถียงเกี่ยวกับการรังสรรค์ที่เป็นไปเองของภาษาและความคิดที่มีมาก่อนการเข้ามากำหนดขอบเขตหรือศูนย์กลางรัศมีและควบคุมการรังสรรค์ที่อาจเป็นไปได้โดยไม่จำกัดดังกล่าว ในภาพรวมนี้ ความเป็นอุปลักษณ์ ปรากฏออกมาในรูปของ การหว่านโปรย ความคิดและความหมาย

อัมลริกกลับไปตีความบทอ่านฮูซเซอร์ลซึ่งแดร์ริดาถือสร้างประเด็นปัญหาเรื่อง “จุดกำเนิด” ของประสบการณ์การรับรู้ปรากฏการณ์ เพื่อนำไปสู่การชี้ให้เห็นถึงการแยกไม่ขาดหรือการผสมปนเปกันอย่างแยกไม่ขาด (contamination) ระหว่าง การปรากฏ (presence) และ การไม่ปรากฏ (non-presence) โดยเฉพาะที่มีอยู่ในระดับ สัญญะ ก่อนที่จะกลับเข้ามาตีความ ความเป็นอุปลักษณ์ ซึ่งอัมลริกเน้นมิติในเชิงร่องรอยของความหมายและความจริงที่ถูกสร้างขึ้นโดยอุปลักษณ์ ด้วยศัพท์ของแดร์ริดาด้วยคำว่า “การรำลึกถึงความตายของรากกำเนิด” (*deuil de l'origine*) (Amalric 138-139) ซึ่งการปรากฏของ “จุดกำเนิด” และ “รากกำเนิด” ที่แท้ของความหมายและความจริงตามทัศนะของแดร์ริดา คือ “ความเป็นไปไม่ได้” โดยอัมลริกเรียกความแตกต่างในการตีความพลังอุปลักษณ์ระหว่างริเกอร์และแดร์ริดาว่า “การรังสรรค์แห่งความยากลำบาก”⁵² (poétique du difficile) และ “การรังสรรค์แห่งความเป็นไปไม่ได้” (poétique de l'impossible) ตามลำดับ (Amalric 143)

สำหรับลอร์เลอนั้น จินตนาการถูกอธิบายบนฐานะของการรังสรรค์ “ภาพ” (image) ของความคิดและความหมาย ซึ่งตามทัศนะของริเกอร์การรังสรรค์ของอุปลักษณ์นำไปสู่ “การยกเว้นในเชิง

⁵² ความคิดเช่นนี้ของริเกอร์พัฒนามาจากหมายถึงการยังให้ความสำคัญกับเจตจำนง (will) ในการก้าวข้ามประสบการณ์อันเลวร้ายและความชั่วร้าย (le mal) ในตัวเอง ซึ่งประสบการณ์ที่ว่าเป็นทั้งสิ่งที่เจตจำนงไม่สามารถจะหลีกเลี่ยงได้และเป็นสิ่งที่จะต้องพยายามก้าวข้าม ซึ่งสื่อถึง “ความยากลำบาก” (Amalric 140-142).

จินตนา” ของความเป็นจริง ที่นำไปสู่ “การให้อธิบายใหม่” ต่อความเป็นจริง (redescription of reality) ซึ่ง “ภาพ” ที่เกิดขึ้นจากการเทียบเคียงความคล้ายของอุปลักษณ์ อันหมายถึงทั้งกระบวนการมีมีลิสและอนาโลจีนั้นไม่ได้ทำการเทียบเคียงหรือลอกแบบที่มีต้นแบบในความเป็นจริง แต่เป็น “การสร้างแบบ” (figuration) จากต้นแบบที่ไม่จริง (irreal) ซึ่งเป็นเหตุผลว่าทำไมอุปลักษณ์จึงมีความสำคัญ กล่าวคือ อุปลักษณ์ร่างแบบให้กับวาทกรรมปรัชญา ทำให้เกิดการมีชุดตีความใหม่ที่เกิดจากแบบร่างที่เป็น “การสร้างสิ่งใหม่ในเชิงอุปลักษณ์” (metaphorical novelty) (Lawlor 66-70)

อนึ่ง การมีนัยความหมายตามทัศนะของริเกอร์นั้นหมายถึงการมีนัยยะความหมายในฐานะที่มี “เนื้อหาสาระ” ที่แน่ชัดบางอย่าง กระบวนการอุปลักษณ์ที่เกิดขึ้นภายใต้ปริมณฑลของความคล้าย (the similar) ต้องถูกระบุบ่งชี้ใหม่ภายใต้ความเป็นสิ่งเดียวกัน (the same) หรือตรรกะของความ เป็นเอกลักษณ์ กล่าวอีกนัยหนึ่ง อุปลักษณ์ที่รังสรรค์ภาพจินตนาถูกควบคุมในท้ายที่สุดภายในขอบฟ้าของการตีความ ส่วนแนวคิดเรื่อง “การเลื่อนต่าง” (différance) ปลดปล่อยการรังสรรค์นี้ออกจากขอบเขตเฉพาะหรือ telos ภายใต้การคลาดที่ (displacement) ที่เป็นไปเองเพราะศูนย์กลางถูกรื้อออกไป ก่อนที่จะสร้างใหม่ เลื่อนต่อ และ เสริมต่อ ไปได้อีก ลอว์เลอชี้ให้เห็นว่า ภาพ จินตภาพ และ ภาพพจน์ ของแดร์ริดาถูกเคลื่อนไปได้ ความเป็นไปได้ที่ไม่ถูกตรึงรั้ง หรือ โชค (chance) (Lawlor 126-129)

บทอ่านแดร์ริดาของลอว์เลอให้น้ำหนักไปที่การอ่านงานปรากฏการณ์วิทยาของฮูเซิร์ล นอกเหนือจากการชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างแนวคิดเรื่องกฎเกณฑ์แห่งการเสริมเติมต่อกับเรื่อง “การซ้ำต่าง” (iteration) หรือเงื่อนไขของ “การซ้ำต่างได้” (iterability) ซึ่งแดร์ริดาถอดรื้อมาจากการทำความเข้าใจเงื่อนไขในการบ่งชี้ความหมายของสัญญาภาษา ซึ่งฮูเซิร์ลเสนอว่า ภาษาสื่อความในเชิงแบบคติ (ideality) ได้จากเงื่อนไขของการทำซ้ำ (repeatability) ในประเด็นนี้แดร์ริดาชี้ให้เห็นว่า การทำซ้ำทุกครั้งมีความต่างกันออกไปเสมอ⁵³

อาจถือได้ว่าบทตีความของ Pirovolakis เป็นการต่อยอดขึ้นไปจากงานเขียนของลอว์เลอ แต่เน้นมองความเหมือนและความต่างระหว่างกรอบมุมมองของนักคิดทั้งสองคือศาสตร์แห่งการตีความ และการรื้อสร้าง และเสนอบทตีความความเชื่อมโยงของแนวคิดทั้งสองที่มีอยู่กับแนวคิดจิตวิเคราะห์

ไฮเดนและสเตลลาร์ตีตีความความคิดไฮเด็กเกอร์ในฐานะที่เป็นจุดตั้งต้นของทั้งความเหมือนและความต่างระหว่างริเกอร์และแดร์ริดา โดยไฮเดนชี้ให้เห็นถึงประเด็นคำถามที่ได้กรุยทางไว้โดยไฮ

⁵³ ดูเพิ่มใน Lawlor, Leonard. (2002). Derrida and Husserl: The Basic Problem of Phenomenology. Bloomington: Indiana University Press.

เด็กเกอร์ตั้งแต่ความสัมพันธ์ระหว่างความเป็น (being) และภาษาภายใต้ความจริงในฐานะของการไม่ปิดตัวเอง (*alétheia*) ไปสู่การให้คุณค่าที่ต่างกันระหว่างภาษาพูดและภาษาเขียน ความคิดต่อสิ่งที่เรียกว่าอุปลักษณ์และ *มิมิสิส* โดยเน้นไปที่กรอบความแตกต่างในการมองความสัมพันธ์ระหว่างภาษาและความจริง หรือในระหว่าง “การเปิดเผย” (disclosure) “การเก็บงำ” (*'pseudos'*: concealment) และ “การคลาดที่” (displacement)

ภายใต้กรอบดังกล่าวไฮเดนเห็นว่ารี้เกอร์เสนอทฤษฎีการตีความ “ตัวบท” ภายใต้การถกเถียงแนวคิดเรื่อง “การมีระยะห่าง” (distanciation) เพื่ออธิบายประเด็นปัญหาที่เกิดจากลักษณะของความจริงที่ทั้งเก็บงำตัวเองแต่มีศักยภาพพื้นฐานในการเผยตัว กล่าวอีกนัยหนึ่ง ตามทัศนะของรี้เกอร์ภาษาไม่ได้เผยความจริงโดยสมบูรณ์ ภาษาเผยความจริงของโลกและของตัวเราภายใต้การปรากฏร่วมของความบิดเบือน ภายใต้ประเด็นปัญหานี้ รี้เกอร์แสวงหาวิธีการยืนยันความจริงผ่านแนวคิดเรื่อง “การอธิบาย” (explanation) จากวิถีวิทยาในเชิงวิทยาศาสตร์ที่ทั้งไฮเด็กเกอร์และกาดามเมอร์มีมุมมองในเชิงลบต่อลักษณะวิธีดังกล่าว อย่างไรก็ตาม สำหรับรี้เกอร์ “การอธิบาย” ไม่ได้ปกปิดหรือบิดเบือนการเข้าใจความจริงแต่เป็นส่วนเสริมเติมหรือในฐานะของส่วนวิพากษ์⁵⁴ กล่าวอีกนัยหนึ่ง ฐานคิดศาสตร์แห่งการตีความของรี้เกอร์ยังวางพื้นอยู่บน “ความเป็นวิทยาศาสตร์” (scientificité)⁵⁵ คล้ายคลึงกับที่โครงการทางความคิดของฮูเซิร์ลตั้งเป้าการแสวงหาวิธียืนยันความจริงจากการอธิบาย “ประสบการณ์จริงแท้” (*Erlebnis*) ปรากฏการณ์วิทยา

ในส่วน of แดร์ริดานั้น การที่แดร์ริดาพยายามชี้ให้เห็นภาษาบนแบบของ “การเขียน” (writing, *écriture*) และ “ตัวบท” นั้นเป็นผลมาจากมิติของภาษาบนฐานของการเขียนหลุดออกจาก การตรึงรั้งของทั้งอัตตาและบริบทเฉพาะอยู่แล้วตั้งแต่ต้น ลักษณะที่แดร์ริดาชี้ให้เห็นต่อมาก็คือ ลักษณะเฉพาะที่ความหมายที่ผู้อ่านอาจทำความเข้าใจได้จากภาษาบนพื้นของการเขียนคือการที่นัย ความหมายดังกล่าวไม่ถูกตรึงรั้งกลับไปยังรากกำเนิดเดียว กล่าวคือรากของ “การเผยตัวของความจริง” ในทางกลับกันแดร์ริดาชี้ให้เห็นในด้านกลับว่า ภาษาเชื่อมโยงกลับไปยังโลกบนฐานของ “การไม่เผยตัวของความจริง” (untruth) กล่าวคือภาษาเชื่อมโยงกับโลกและสื่อแสดงความคิดในฐานะของ “ร่องรอย” (trace) และร่องรอยที่ว่าไม่ได้โยงกลับไปสู่รากกำเนิดหรือต้นแบบ สำหรับแดร์ริดา ร่องรอยโยงกลับไปยังร่องรอยก่อนหน้าและเป็นไปเช่นนี้ได้อย่างไม่สิ้นสุด

⁵⁴ *Interpretation Theory*, pp. 75-79.

⁵⁵ ดู บทที่ 7 ใน Grondin, Jean. (2008). *L'herméneutique*. Paris : Presses Universitaires de France (coll. Que Sais-Je ?).

บทที่ 4

การสร้างรอยอุปลักษณ์ใหม่

4.1 สังเขปประเด็นปัญหาของตัวบท “การถอดถอนอุปลักษณ์”

หลังจากที่แดร์ริดาได้เสนอบทสัมมนา*การถอดถอนอุปลักษณ์* (*Le retrait de la métaphore*) ในงานประชุมวิชาการภายใต้หัวข้อ*ปรัชญาและอุปลักษณ์* (*Philosophie et Métaphore*) ซึ่งจัดขึ้นที่มหาวิทยาลัยเจนีวา ในปี 1978 และตีพิมพ์บทสัมมนาดังกล่าวลงในวารสาร

Po&sie (ภาษาฝรั่งเศส) และวารสาร *Enclitic* (ภาษาอังกฤษ) ในปีเดียวกันไปแล้วนั้น⁵⁶ ต่อมาตัวบทนี้ ลงพิมพ์รวมเล่มในหนังสือชื่อ จิต: การประดิษฐ์สร้างความเป็นอื่น (*Psyché : l'invention de l'autre*) เมื่อปี 1987

หนังสือเล่มนี้รวมเล่มบทความที่แดร์ริดาเขียนในช่วงปี 1978 ถึง 1987 ตีพิมพ์เรียงตามลำดับ ปีพิมพ์ดั้งเดิม ยกเว้นบทความแรก⁵⁷ (ชื่อเดียวกับหนังสือ) ซึ่งแดร์ริดาเลือกมาใช้เป็นเหมือนบทนำหรือ บทผูกโยงบทความชิ้นต่างๆ ที่เขากล่าวว่าไม่เกี่ยวโยงและกระจัดกระจาย (*distracts*) ให้ประกอบรูป เข้ามาในขณะที่แต่ละภาคส่วนยังเคลื่อนย้ายตัวเองต่อไปเพื่อรักษาที่ว่างหรือความแตกต่างระหว่างกัน ในขณะที่ยังเคลื่อนไปด้วยกันในลักษณะที่ไม่ได้กระจัดกระจายจากกันมากจนเกินไป โดยในบริบท เฉพาะของหนังสือเล่มนี้สิ่งที่ช่วยผูกมัดตัวบทอันหลากหลายเข้าด้วยกันคือ “psyché” ในฐานะของ กระจกในเชิงจิตตนา และ “การประดิษฐ์สร้างความเป็นอื่น” (*invention of the other*) ที่ประดิษฐ์ สร้างและรวบรวมความเป็นอื่นมาไว้บนผิวหน้าของตัวเอง ในฐานะที่เป็น ภาพ และ จิตตภาพ (*phantasm*) ซึ่งแดร์ริดาเรียกลักษณะของการเก็บรวบรวมสิ่งต่างๆ หรือสิ่งที่เป็นอื่นเข้ามาไว้ภายใต้ หลักการประดิษฐ์สร้างภาพสะท้อนบนกระจกในเชิงจิตตภาพนี้ว่า “เทคนิควิธีการสร้างภาพเสมือน” (*technique of the simulacrum*)⁵⁸

หลักการที่ว่านี้คือหลักการที่ผูกมัดเอาหลักอุปลักษณ์เรื่องการเทียบเคียงความเหมือน เข้ามา ไว้ภายใต้หลักการสะท้อนและประดิษฐ์สร้างความเป็นอื่นเข้ามาเป็นภาพเสมือนภายใน (ผิวพื้นชาย ขอบ) ของ “กระจกสะท้อน” ที่เรียกว่า “จิต” ซึ่งบทความ “การถอดถอนอุปลักษณ์” ปรากฏเป็น ภาพเสมือนหนึ่ง

อนึ่ง กล่าวเฉพาะบทความ “การถอดถอนอุปลักษณ์” ที่มาสำคัญหนึ่งของบทความนี้คือการ กลับมาอภิปรายแนวคิดเรื่องคุณลักษณะ (*traits*) ของอุปลักษณ์เนื่องในข้อวิพากษ์ของ ปอล ริเกอร์ ต่อ แนวคิดและข้อถกเถียงที่เขาได้เสนอไว้ในบทความก่อนหน้า “ปริมปราสีชาว: อุปลักษณ์ในตัวบท ปรัชญา” (1971) อย่างไรก็ดี ประเด็นปัญหาสำคัญของการอภิปรายมุ่งเน้นไปที่ต้นตอที่ผูกโยงทั้ง ประเด็นนำเสนอในงานเขียนของเขาเองและประเด็นอ้างอิงในการอ่านผลงานของเขาโดยริเกอร์ กล่าวคือชุดมโนทัศน์อุปลักษณ์และการเคลือบแคลงใจต่อการยึดถือสมมุติฐานพื้นฐานที่ใช้กำหนด

⁵⁶ *Po&sie* 7 (1978): 104-126 และ *Enclitic* 2, 2 (1978): 5-33.

⁵⁷ ฉบับปี 1998 เรียบเรียงแก้ไขรายละเอียดเนื้อความใหม่ พร้อมลงพิมพ์บทความ *Mes chances : Au rendez-vous de quelques stéréophonies épiciuriennes* เพิ่มเติม (เดิมเป็นบทสัมมนานำเสนอครั้งแรกปี 1982).

⁵⁸ ดู บทนำของแดร์ริดาใน *Psyche: Inventions of the Other, Volume I* (xii-xiv) / *Psyché : l'inventions de l'autre, volume I* (9-10).

นियามมโนทัศน์ดังกล่าวในฐานะที่เป็นบรรทัดฐานทางความคิดหรือโลกทัศน์หลักของสังคมตะวันตก ซึ่งเสนอไว้โดย มาร์ติน ไฮเดกเกอร์ ในหนังสือรวมเล่มชื่อ *หลักการของเหตุผล* (*The Principle of Reason / Der Satz vom Grund*) และแตรริตาได้อ้างอิงไว้ในเชิงอรรถที่ 19 (หรือที่ 29 ในฉบับแปลภาษาอังกฤษ) ของบทความ “ปรัมปราสีชาว” ในบริบทของการอภิปราย 1. นัยคุณค่าของการใช้ ในฐานะของการถูกใช้จนสึกหรอ ซึ่งอุปลักษณ์ถูกแปรเปลี่ยนให้เป็นมโนทัศน์หรือการเปลี่ยนนัยยะในเชิงผัสสะเป็นนัยยะในเชิงจิต-ปัญญาญาณผ่านกระบวนการทำให้เป็นแบบคดี และ 2. การแปรเปลี่ยนหรือการโอนย้ายสภาพดังกล่าวเป็นไปภายใต้สมมุติฐานหรือหลักการพื้นฐานของการกำหนดสร้างเส้นตัดแบ่งระหว่างพรมแดนคู่ขนานแบบต่างๆ มีอาทิ ธรรมชาติ/จิต, ผัสสะ/ความคิด, ฯลฯ ซึ่งเป็นหลักการพื้นฐานเดียวกันกับที่กำหนดสร้างปริมณฑลเฉพาะของอภิปรัชญาเอง (Mar 226/269)

“But here, the following remark will suffice: Since our hearing and seeing are never a simple reception by the senses, it is not any longer suitable to affirm that the interpretation of thought as grasped by hearing (*als Er-hören*) and vision (*Er-blicken*) represent only a metaphor (*Übertragung*), a transposition into the non-sensory of the so-called sensory. The notion of ‘transposition’ and of metaphor (*Metapher*) rest on the distinction, not to say the separation, of the sensory and the non-sensory as two domains each subsisting for itself. This kind of separation between the sensory and the non-sensory, between the physical and the non-physical, is a fundamental characteristic [*trait fondamentale*] of what is called ‘metaphysics,’ which confers upon Western thought its essential characteristics [*traits essentiels*]. Once this distinction of the sensory and the non-sensory is recognized as insufficient, metaphysics loses its rank as authoritative thought. Once this limitation of metaphysics has been seen, the determining conception (*massgebende Vorstellung*) of ‘metaphor’ collapses by itself. It is particularly determinant for the way in which we represent the Being of language. This is why metaphor is often utilized as an auxiliary means in the interpretation of poetic, or more generally artistic,

works. The metaphorical exists only within the borders of metaphysics.”
(Mar 226n.29/269-270n.19) (เพิ่มศัพท์เดิมภาษาฝรั่งเศสในวงเล็บสี่เหลี่ยมโดย
ผู้วิจัย)

อย่างไรก็ดี ในบทความ “การถอดถอนอุปลักษณ์” แดร์ริตามุ่งเน้นประเด็นอภิปรายไปที่
แนวคิดเรื่อง “retrait” (การถอดถอน, withdrawal, Entziehung) โดยเริ่มต้นจากคำว่า “trait”
หรือ “คุณลักษณะ” (ในวงเล็บสี่เหลี่ยมของข้อความอ้างอิงข้างต้น) ภายใต้การถามคำถามนำ 2 ข้อ
กล่าวคือ “ปัจจุบันนี้เกิดอะไรขึ้นกับอุปลักษณ์?”⁵⁹, “อะไรบ้างที่เป็นไปโดยไม่มีอุปลักษณ์?”⁶⁰ และ
ข้ออ้างในย่อหน้าใหม่ต่อจากย่อหน้าคำถามซึ่งมีใจความสำคัญล่อไปกับข้อความของไฮเด็กเกอร์ที่เพิ่ง
อ้างไปข้างต้น กล่าวคือ

“It is a very old subject. It occupies the West, inhabits it or lets itself be
inhabited: representing itself there as an enormous library in which we
move about without perceiving its limits, proceeding from station to
station, going on foot, step by step, or in a bus [autobus] (with the
“bus” [autobus] I've just named, we are already circulating in
translation, and, within the element of translation, between
Übertragung and Übersetzung, given that metaphorikos is still a
designation today, in so-called modern Greek, for with concerns means
of transportation). Metaphora circulates in the city, it conveys us like its
inhabitants, along all sorts of routes, with intersections, red lights, one-
way streets, no-exits, crossroads or crossings, and speed limits. We are
in a certain way – metaphorically, of course, and as concerns the mode
of habitation – the content and tenor of this vehicle: passengers,
comprehended and displaced by metaphor.” (RM 48/63) (ขีดเส้นใต้และ
ข้อความในวงเล็บสี่เหลี่ยมโดยผู้วิจัย)

⁵⁹ “Qu'est-ce qui se passe, aujourd'hui, avec la métaphore ?” / “What is going on, today, with metaphor?” (RM 48/63).

⁶⁰ “Et de la métaphore qu'est-ce qui se passe ?” / “And what gets along without metaphor?” (Ibid)

แนวคิดที่ลึกลับกับของไฮเด็กเกอร์พิจารณาจากข้อความดังกล่าวคือ 1. การกล่าวถึงอุป
 ลักษณะในฐานะบรรทัดฐานทางความคิด ซึ่งเป็นการอ้างถึงทั้งมิติในเชิงประวัติศาสตร์ผ่านการพูดว่า
 “นี่คือประเด็นเก่าแก่” (*C'est un très vieux sujet.*) และในมิติทางสังคม (เทศะ) คือ การที่อุป
 ลักษณะยึดครองหรือเป็นที่ผู้ถือครอง “สังคมตะวันตก” หรือ “ความคิดแบบตะวันตก” และ 2. การ
 ระบุคุณลักษณะอุปลักษณะในฐานะที่เป็น “กระบวนการโอนย้าย” (*Übertragung*) ตามภาพเปรียบเทียบของ
 รถบัสที่พาเราโยกย้ายจากที่หนึ่งไปอีกที่หนึ่ง และ “กระบวนการแปล” (*Übersetzung*) ซึ่งเป็นการ
 โอนย้ายหรือถ่ายโอนหน่วยภาษาผ่านเวลา โดยแต่รริตาซ่อนนัยยะของประเด็นถกเถียงที่เราได้เสนอ
 ไปแล้วในบทความก่อนหน้านี้คือ สิ่งที่ถูกโอนย้ายของหน่วยภาษาไม่ใช่ความหมายในฐานะที่เป็น
 เนื้อใน ที่เป็นเอกเทศหรือแยกออกได้จากรูปคำในเชิงผัสสะหรือกายภาพ ซึ่งอุปลักษณะเป็นสิ่งแต่รริตา
 นำเข้ามาทำให้เกิดการตั้งคำถามกับความเชื่อมโยงที่เชื่อว่าเป็นไปตามธรรมชาตินี้ และเสนอความ
 เป็นไปได้ของความสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นในกระบวนการบ่งชี้ความหมายว่าเกิดขึ้นในระหว่าง (รูป)สัญลักษณ์
 ต่อ (รูป)สัญลักษณ์⁶¹

ในบริบทของบทความชิ้นที่สองนี้เอง การสร้างภาพพจน์ “พาหนะขนส่ง” ผูกโยงเข้ากับการ
 เปิดประเด็นว่าด้วยความสัมพันธ์แบบคู่ตรงข้ามที่อ้างอิงต่อกันและกันระหว่าง content/tenor,
 ผู้โดยสาร/พาหนะ หรือ ผู้อาศัย/ภาชนะหรือที่พำนัก และที่สำคัญการตั้งคำถามว่าด้วย *การจรจร*
 (circulation) หรือ *พลวัตร* ที่ถ่ายโอนไปมาได้ในระหว่างกระบวนการโอนย้ายและกระบวนการแปล
 ในบริบทนั้นนอกจากจะทำให้เกิดการย้อนกลับไปทำความเข้าใจปริมาตรคิดว่าด้วย “การแปลได้”
 (translatability) บนสมมุติฐานที่มีเนื้อในหรือสารัตถะที่เป็นเอกเทศแยกออกได้จากรูปคำ ซึ่งในที่นี้
 เขาทำให้เกิดความซับซ้อนในระหว่างการถ่ายโอนคำ *Metaphora* หรือคำในภาษากรีกโบราณ มา
 เป็น *Metaphorikos* กรีกปัจจุบัน ซึ่งแม้ว่ารูปศัพท์จะโยงกันโดยรากที่มาเดียวกัน แต่ *Metaphorikos*
 คือ “การขนส่ง” (ภาพแทนรถบัส) และเป็นคำที่กร่อนความ ไม่มีหรือไม่ใช่ความที่หมายถึง ภาษา
 ภาพพจน์ที่เรียกว่า “อุปลักษณะ” อีกต่อไป ผิดจากคำที่มีรากประวัติศาสตร์ร่วมกันเช่นคำว่า
Metaphor ในภาษาอังกฤษ และ *Métaphore* ในภาษาฝรั่งเศสที่ยังสื่อถึงทั้งกระบวนการขนย้าย
 กระบวนการถ่ายโอน ไปพร้อมกับการสื่อถึงภาษาภาพพจน์ที่เรียกว่า “อุปลักษณะ” อยู่ด้วย

⁶¹ “...no matter how deeply buried, the link of the signifier to the signified has had both to be and to remain a link of natural necessity, of analogical participation, of resemblance. Metaphor has always been defined as the trope of resemblance; not simply as the resemblance between a signifier and a signified but as the resemblance between two signs, one of which designates the other.” (Mar 215).

อนึ่ง ภาพพจน์ของ “พาหนะ” หลักที่แคร์ริดาใช้สื่อแทน ความเป็นอุปลักษณ์ เพื่ออภิปรายประเด็นปัญหาต่างๆ ในบทความนี้มีอีกด้วยกัน 2 ภาพพจน์คือ “เรือ” และ “ดาวเทียมสปุตนิก” (RM 62/77) เนื่องด้วยแคร์ริดาเพียงแต่อ้างถึงการเปรียบอุปลักษณ์สปุตนิกกับอภิภาษา (metalinguistic) โดยไฮเต็กเกอร์แต่ไม่ได้อภิปราย ผู้วิจัยจะขอกล่าวถึงเฉพาะภาพพจน์แรกเท่านั้น

ภาพพจน์และภาษาที่เกี่ยวข้องกับพาหนะทางน้ำเช่น เรือ (vaisseau, bateau) นั้นมีคำที่เกี่ยวข้องเนื่องกับประเด็นอภิปรายในบทความนี้หลายคำ ในที่นี้ผู้วิจัยเลือกมากล่าวโดยสรุปเพียง 3 คำคือ

1. *déravage* (skidding, sideslipping) “การไถล” หรือ “การออกนอกเรื่อง” ที่สื่อถึงการหลุดออกจากเส้นทางเดิมโดยที่เป็นไปโดยไม่ตั้งใจหรือเป็นไปโดยที่ไม่สามารถกำหนดควบคุมได้
2. *dérive* (drifting, deviation) หรือ “การผิดเส้นทาง” คำนี้มีรากละติน คำว่า *rivus* ที่แปลว่า “กระแสน้ำ” ซึ่งสื่อถึงการมีทิศทางหรือร่องธารให้กับกระแสน้ำที่ไหลไป กิริยาคำว่า *dériver* จึงหมายถึงการไม่เป็นไปตามทิศทางปกติหรือทิศทางที่ตั้งเป้าหมายไว้ อนึ่ง คำนี้มีนัยยะอื่นที่สำคัญคือสื่อถึง *derivation, derivative* หรือ การไม่ได้อยู่ ณ จุดตั้งต้น จุดกำเนิด และทำให้เกิดนัยยะของ “การเป็นส่วนผสม” หรือ “คำผสม” ซึ่งสื่อถึงภาวะที่ไม่ได้เป็นเอกเทศในตนเองจากการที่หลุดออกจากสภาวะตั้งต้นเดิมไปแล้ว และอยู่ในสภาวะที่แปรเปลี่ยนไปไม่มากนักนอกจากภาวะตั้งต้นดังกล่าว
3. *ancré* (anchored) หรือ “การตรึงสมอ” แคร์ริดาใช้คำนี้เพื่อให้ภาพพจน์ถึงการที่ภาษามีลักษณะของการหลากหลาย (polysemy, plurivocity) เป็นพื้น แต่ถูกกำหนดควบคุมความหมายในลักษณะเดียวกับภาพพจน์ของเรือทอดสมอเพื่อหยุดลอยตัวอยู่ที่จุดหนึ่ง (univocity) (RM 49-50/64-65)

ภายใต้ภาพพจน์เหล่านี้ แคร์ริดากล่าวว่า หากเปรียบเทียบการพูด (discourse) ของเราเป็นเหมือนเรือในกระแสน้ำ เขากล่าวว่าเราอาจตรึงยึดหรือหยุดพาหนะนี้ได้ แต่เรือยังอาจลอยตัวคลอนแคลนจนในท้ายที่สุดอาจหลุดไปได้อีก โดยเฉพาะหากการตรึงรั้งไม่อาจฝืนกระแสน้ำและลมไว้ได้ (RM 50/65) ในบริบทนี้ ผู้วิจัยเข้าใจว่ากระแสน้ำหรือธรรมชาติของการไหลหลุดไปได้จากเส้นทางของพาหนะ คืออุปลักษณ์ของอุปลักษณ์

หลังจากที่ให้ภาพเปรียบเทียบต่างๆ แตรร์ริดากลับมาตอบคำถามนำเรื่อง 2 ข้อ ซึ่งก็คือการให้ภาพพจน์ใหม่กับกฎเกณฑ์แห่งการเสริมเติมต่อ หรือข้อถกเถียงเรื่อง “ยังมีอุปลักษณ์อีก” (plus de métaphore) ดังนี้

ปัจจุบันนี้เกิดอะไรขึ้น กับ อุปลักษณ์ ?

ทุกอย่าง ไม่มีอะไรเลยที่ไม่เกิดขึ้นด้วยกันกับอุปลักษณ์ ไม่มีอะไรเลยที่เป็นไปโดยไม่มีอุปลักษณ์ (ข้อถกเถียง D2 และ D3) และเขากล่าวว่า “ทุกๆ วาทกรรมว่าด้วยประเด็นอะไรก็แล้วแต่ รวมถึงวาทกรรมว่าด้วยอุปลักษณ์ *ไม่อาจ* เกิดขึ้นได้ *ถ้าปราศจาก* อุปลักษณ์” และ “ไม่เคยมีวาทกรรมอุปลักษณ์ไหนเลยที่สามารถควบคุมวาทกรรมทั้งหมดของตนเองไว้ได้” (RM 50/65)

อะไรบ้างที่เป็นไปโดยไม่มีอุปลักษณ์?

ไม่มีอะไรเลย และเป็นไปในทางกลับที่ว่า “อุปลักษณ์ดำเนินไปได้เองโดยปราศจากสิ่งอื่น” กล่าวเช่นนี้หมายถึงได้ใน 2 กรณี คือ 1. ความเป็นไปในเชิงอุปลักษณ์ หรือการใช้คำที่เคยมีความหมายอย่างหนึ่งเนื่องในสิ่งหนึ่งไปใช้เรียกสิ่งอื่นและทำให้เกิดภาพเปรียบเทียบใหม่ขึ้น โดยเป็นไปตามหลัก “ยังมีอุปลักษณ์อีก” ที่ นัยความหมายเปรียบเทียบ ไม่มีจุดเทียบวัดที่ตายตัว เพราะสารัตถะไม่ปรากฏให้เทียบวัดได้ ทุกครั้งที่เปรียบเทียบยังมีลักษณะขาดเกินไปทุกครั้งเสมอ ส่งผลให้ต้องเกิดการเสริมเติมสัญญาขึ้นอีกทุกครั้ง โดยแตรร์ริดากล่าวเปรียบเทียบว่า “แม้ในช่วงขณะของการพูดที่ผู้พูดใช้อุปลักษณ์อุปลักษณ์ก็เป็นไปเองโดย หลุดลอดการควบคุม” 2. การที่ภาษามีศักยภาพที่จะสื่อได้หลากหลายความหมายนี้ ส่งผลให้กระบวนการเสริมเติมต่ออุปลักษณ์เป็นไปเอง หากปราศจากการตรึงรั้ง การเป็นไปเช่นนี้หมายถึงว่า อุปลักษณ์คุมตัวเองไว้ไม่ได้ด้วยเช่นกัน ในกรณีนี้หมายถึงว่า อุปลักษณ์ถอดถอนตัวเอง ไม่มีทั้งคำตรงและคำอุปลักษณ์ (*ibid*)

จากการอภิปรายดังกล่าว แตรร์ริดาเริ่มเข้าสู่ประเด็นปัญหาหลักของบทความนี้ กล่าวคือ ภายใต้ความคิดในเชิงอภิปรัชญาซึ่งเป็นเหมือนบรรทัดฐานทางความคิดของสังคมตะวันตก อุปลักษณ์ถูกใช้ในฐานะที่เป็นคำแทนของสิ่งที่ถูกคิดแต่ปราศจากคำอธิบาย หรือ สิ่งที่ยังไม่ถูกคิดแต่อุปลักษณ์ช่วยเปิดเผยสิ่งดังกล่าว ในกรณีนี้อุปลักษณ์จำต้องถูกกลบเลื่อนไปหลังการมาถึงหรือหลังการเปิดเผยตัวเองของความคิดและสิ่งอ้างอิงดังกล่าว กระบวนการนี้คือกระบวนการทำให้เป็นแบบคตตีที่ได้กล่าวไปแล้วในบทความ “ปรัมปราสีชาว” ในบทความนี้ การถูกใช้จนลบลเลื่อน และการทำลายตัวเองถูกอภิปรายในอีกภาพพจน์หนึ่ง กล่าวคือ “การถอดถอนตัวเอง”

อนึ่ง วิธีการอภิปรายของแดร์ริดาทำการอภิปรายความคิดของไฮเด็กเกอร์ใน 2 ประเด็นหลักดังนี้คือ 1. การตามร่องรอยการปกปิดหรือการถอดถอนตัวเอง (Entziehung) ของความเป็น (Being) เพื่อถกเถียงลักษณะความเป็นที่เผยตัวเองในลักษณะการที่ต่างกันออกไปจากข้อเสนอของไฮเด็กเกอร์ และ 2. แดร์ริดาถกเถียงประเด็นนี้ผ่านความพัวพันของความเป็นอุปลักษณ์และอภิปรัชญา ซึ่งการที่รีเกอร์เข้ามาวิพากษ์แดร์ริดาว่ามีความคิดพื้นฐานเดียวกันกับไฮเด็กเกอร์นั้น เป็นจุดตั้งต้นให้แดร์ริดาเปิดประเด็นอภิปรายว่าด้วยอุปลักษณ์ใหม่บนฐานของการเข้าไปรื้อสร้างประเด็นแนวคิดในข้อที่หนึ่งของไฮเด็กเกอร์

4.2 ร่องรอยหรือการถอดถอนความเป็น

ตามทัศนะของไฮเด็กเกอร์ สมมุติฐานในเชิงอภิปรัชญาตะวันตก เป็นไปในแบบพลาโตนิซึมอย่างถึงรากถึงโคน ภายใต้การเชื่อในความจริงบนฐานของการมีอยู่เหนือโลก สมมุติฐานนี้วางพื้นอยู่บนชุดความคิดก่อนหน้าอีกชุดหนึ่งคือการตัดแบ่งระหว่างโลกกายภาพออกจากโลกของความจริงที่เป็นไปในเชิงแบบคิดที่เป็นไปในเชิงเหนือโลก “ความคิดในเชิงทวิลักษณ์” (Dualism) ในระหว่างผัสสะและแบบความคิดนี้เป็นรากฐานหนึ่งที่ทำให้เขาเห็นว่าความเป็นอุปลักษณ์คือรูปรอยของความคิดในเชิงอภิปรัชญาอย่างไม่อาจลดทอนได้

ใน บทสัมมนาที่ 6 จากหนังสือชื่อ *หลักการของเหตุผล* (The Principle of Reason / *Der Satz vom Grund*) ซึ่งคำว่า “Grund” หมายถึงทั้ง “reason” และ “ground” นั้น ไฮเด็กเกอร์อภิปรายประเด็นปัญหาว่าด้วยหลักพื้นฐานของการมีฐานรากต่อภายใต้การทำความเข้าใจภาษา ภายใต้การวิเคราะห์ภาษาในข้ออ้างไลบ์นิซที่ว่าด้วยหลักการดังกล่าวที่ว่า “*Nihil est sine ratione*” หรือ “nothing is without reason” ซึ่งไฮเด็กเกอร์ปรับแปลไปสู่ “nothing is without a why” และวิเคราะห์ประโยคนี้ผ่านการเทียบเคียงบทกวีของ Angelus Silesius (กวี บาทหลวง และนักฟิสิกส์ จากคริสต์ศตวรรษที่ 17) (อ้างใน *The Principle of Reason*, p. 41)

“The rose is without why; it blooms because it blooms,
It pays no attention to itself, asks not whether it is seen.”

เมื่อ “เหตุผล” ถูกปรับแปลเป็นคำถาม “ทำไม” หรือ “ด้วยเหตุผลหรือหลักการอะไร” ไฮเด็กเกอร์เสนอว่าการถามปัญหาดังกล่าวคือการถามปัญหาว่าด้วยความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ในเชิง

ปัญญาญาณของเราต่อพื้นฐานหรือหลักการของเราในการเข้าใจสิ่งต่างๆ ภายใต้คำถามดังกล่าว ในที่นี้ กวีกล่าวไว้ว่า “กุหลาบบานเพราะกุหลาบบาน” และ “กุหลาบเป็นอยู่คือโดยปราศจากพื้นฐานหรือหลักการ” ไฮเด็กเกอร์ตีความบทกวีนี้ว่าการที่กุหลาบเป็นไปเช่นนั้นเองโดยปราศจากหลักการ การที่กุหลาบเป็นไปเช่นนั้นเองโดยไม่ขึ้นอยู่กับความคิด สู่ถึงทั้ง “กุหลาบเป็นโดยไม่มีและมีหลักการรากฐานไปพร้อมๆ กัน”

ภายใต้บริบทของบทสนทนาที่ 6 นี้ ไฮเด็กเกอร์ถามปัญหาและวิเคราะห์ปัญหาดังกล่าวผ่านบทกวี เพื่อที่จะสื่อว่า “ความเป็น” ที่ “เป็นในตัวเอง” เป็นไปในแบบที่วางรากฐานให้กับตัวเอง กล่าวคือทั้งสัมพันธ์กับการรับรู้เข้าใจของเรา และทั้งเป็นไปในตัวเองแม้ว่าจะมีตัวตนรับรู้ปรากฏตรงหน้าความเป็นกุหลาบหรือไม่ กล่าวอีกนัยหนึ่ง ความเป็นจริงของความเป็นเผยตัวเองได้บนฐานของการเผยตัวเอง อันหมายถึงการต้องไม่เป็นไปแบบข้ามพาดความเป็นสิ่งนั้นไปเทียบอยู่กับสิ่งอื่น ไฮเด็กเกอร์อธิบายประเด็นนี้ผ่านการทำความเข้าใจคำกล่าวที่ว่า

“Thinking is a listening [*Erhören*] that brings something to view.” (47)

เริ่มจากความเป็น *ภาพพจน์* ไฮเด็กเกอร์กล่าวว่าหากเราทำความเข้าใจสิ่งต่างๆ อย่างเป็นภาพพจน์ เช่นการทำความเข้าใจ “ความคิดในฐานะของการได้ยินและการเห็นสิ่งต่างๆ ต่อหน้าต่อตา” หากเราติดกับความเป็นภาพพจน์ว่าด้วยความคิด ความคิดไม่ได้เผยตัวเองในฐานะที่เป็นตัวเอง และภาษาไม่ได้เผยตัวเองในฐานะที่เป็นภาษาเอง การติดกับภาพพจน์ การยึดติดกับการตัดแบ่งระหว่าง “ภาษาตรงตัว” และ “ภาษาภาพพจน์” รวมทั้งการยึดติดกับการตัดแบ่งระหว่าง “นัยยะในเชิงผัสสะ” และ “นัยยะแท้” ที่เป็นของความคิด เกิดขึ้นในระดับความคิด การยึดติดทั้งสองนี้เป็นการติดกับหรือติดกรอบอภิปรัชญาตะวันตก ไฮเด็กเกอร์กล่าวว่า

“No doubt. What one listens to and brings into view in thinking cannot be heard with our ears nor seen with our eyes. It is not perceivable by our sense organs. If we take thinking to be a sort of hearing and seeing, then sensible hearing and seeing is taken up and over into the realm of nonsensible perception, that is, of thinking. In Greek such transposing is called *Metapherein*. The language of scholars names such a carrying-over “metaphor.” (...) This assessment is correct. Nevertheless it is still untrue, for it leaves out something essential. (...) Whatever is heard by

us never exhausts itself in what our ears, which from a certain point of view can be seen as separate sense organs, can pick up. (...) The same holds for our eyes and our vision. (...) (47-48) (ผู้วิจัยถอดถ้อยคำที่เป็นตัวเอหนาจากอักษรกรีกลงเป็นโรมัน)

สำหรับไฮเด็กเกอร์ ความคิดและภาษาที่ทำให้ *ความเป็น* เผยตัวเอง ไม่ใช่ภาษาภาพพจน์ ไม่ใช่ความเป็นไปของความคิดและภาษาในเชิงเทียบเคียง กล่าวอีกนัยหนึ่ง ไฮเด็กเกอร์พยายามทำความเข้าใจกับภาษาในแบบที่สิ่งต่างๆ เผยตัวเองในฐานะที่เป็นตัวเองได้ผ่านภาษา ในแง่นี้ “การคิดในฐานะของการได้ยิน” และ “การคิดในฐานะของการเห็น” ไม่ได้สื่อความในเชิงอุปลักษณ์ แต่ความคิดเผยตัวในฐานะของการได้ยินและการมอง

ตามทัศนะของไฮเด็กเกอร์ การติดอยู่กับภาษาในฐานะของการสื่อความแบบอุปลักษณ์ หมายถึงการติดอยู่กับวิธีคิดแบบอภิปรัชญา และสำหรับไฮเด็กเกอร์ การที่ความคิดในเชิงอภิปรัชญา ตัดแบ่งโลกออกเป็นผัสสะ/เหนือผัสสะ, กายภาพ/เหนือกายภาพ, ฯลฯ นั้นมีปัญหาในตัวเอง เพราะการสมมุติฐานในการตัดแบ่งเช่นนี้หมายถึงว่าสิ่งต่างๆ ไม่ได้เผยตัวเอง แต่ถูกเทียบวัดหรือแทนที่สิ่งหนึ่งนั้นด้วยสิ่งอื่น กล่าวอีกนัยหนึ่งความคิดในเชิงอภิปรัชญาคือความคิดในเชิงอุปลักษณ์ และความเป็นอุปลักษณ์ในที่นี้หมายถึงความคิดที่เทียบสิ่งหนึ่งกับสิ่งอื่น

การเป็นไปเช่นนี้ในประวัติศาสตร์ปรัชญาตะวันตกทำให้ *ความเป็น* ถูกปกปิดซ่อนทับมากขึ้นจากการแทนสิ่งหนึ่งด้วยสิ่งอื่นและแทนต่อกันไปไม่สิ้นสุด ลักษณะการเช่นนี้เป็นที่มาของโครงการทางความคิดของไฮเด็กเกอร์ในเข้าไปทุบทำลาย (*destruktio*)⁶² การปกปิดความเป็นจริงของความเป็นที่เกิดจากเส้นแบ่งในเชิงอภิปรัชญาต่างๆ โดยมีเป้าหมายว่าจะคืนความสัมพันธ์ที่ยืดโยงระหว่างความเป็นตัวเรา การรับรู้ภาษา และการคิดเป็นไปภายใต้ *การมีส่วนร่วม* (being ‘in-common’) หรือสภาพดั้งเดิมที่สิ่งต่างๆ เป็นตัวเอง

กล่าวโดยสรุปสังเขป การคิดและการเข้าใจนัยยะความหมายต้องไม่เกิดในระดับของสิ่งหนึ่งแทนที่สิ่งหนึ่ง (representationalism) สิ่งทีโครงการทางความคิดของไฮเด็กเกอร์แสวงหาหรือตามรอยคือการคิดและการเข้าใจความหมายได้ในแบบที่ไม่เป็นไปในเชิงอุปลักษณ์ ทั้งนี้ เพื่อให้ความเป็นของสิ่งต่างรวมทั้งตัวเราเองเผยตัวเอง เพื่อให้ “สิ่งที่ยังไม่ถูกได้ยิน” หรือ “สิ่งที่ยังไม่ถูกเห็น” เผยตัว⁶³

⁶² ดู section 6 “The task of destroying the history of ontology” ใน *Being and Time*.

⁶³ “Thinking should bring into view something one can hear. In so doing it brings into view what was un-heard (of) [Un-erhört] before.” (*The Principle of Reason*, 47).

เพื่อให้สิ่งที่ถูกปกปิดภายใต้ความคิดในเชิงอภิปรัชญาอันหมายถึงความคิดที่เป็นบรรทัดฐานหลักของวิธีคิดของคนตะวันตก ปรากฏตัวเองหรือเผยตัวเองออกมาจากกรอบดังกล่าว⁶⁴

“The *alêtheia* which Aristotle equates with *pragma* and *phainomena* in the passages cited above, signifies the ‘thing themselves’; it signifies what shows itself – entities in the « how » of their uncoveredness.”
(*Being and Time*, 262)

ไฮเด็กเกอร์เสนอชุดความเข้าใจความจริงในฐานะของ “*alêtheia*” หรือ “การเผยตัวเอง” (*unconcealment*) เพื่อทำให้ความเป็นเผยตัวเองได้ในฐานของตนเองไม่ใช่บนฐานของการทบทเทียบความเป็นตัวเองนั้นกับความเป็นอื่น หรือความจริงในฐานะของ “ความถูกต้องตามมาตรวัด” (*orthetes*) โดยความจริงชุดหลังนี้ทำการเทียบสิ่งหนึ่งกับสิ่งอื่น หรือทำการเทียบวัดภายใต้การแบ่งระดับชั้นและความเป็นไปออกเป็นระดับต่างๆ ซึ่งแม้ไฮเด็กเกอร์จะไม่ปฏิเสธว่าการรับรู้ความจริงในลักษณะนี้เป็นการรับรู้ที่เกิดขึ้นได้ ตามบรรทัดฐานของความคิดในชีวิตประจำวัน แต่ชุดความจริงเหล่านี้ที่มีสมมุติฐานว่าสิ่งหนึ่งทบทเทียบกับต้นแบบเพื่อแสวงหาความจริงหรือความถูกต้องตามแบบนี้ จะต้องขึ้นอยู่กับ การเผยตัวเองของความเป็นสิ่งๆ หนึ่งมาไฮเด็กเกอร์ถกเถียงว่าอภิปรัชญาตะวันตก *หลงลืม* เงื่อนไขชั้นพื้นฐานใน “การไม่-ปกปิดตัวเอง” (*a-lêtheia*) ของความเป็น

กล่าวเช่นนี้ยังหมายถึงด้วยว่า การที่ความเป็นไป ทั้งเผยตัวเองและไม่เผยตัวเอง อันเป็นไปตามกรอบคิดหรือกรอบความเข้าใจที่เรามีต่อความเป็นไปต่างๆ นั้นแสดงว่า *โดยปกติ* สิ่งต่างๆ “เก็บงำตัวเอง” (*lêthè*) อุปติการณ์ของความเป็นจริง (*ereignis*) จึงเป็นอีกห้วงเวลาเฉพาะที่ไม่ได้เกิดขึ้นอย่างเป็นนิรันดร์ (*presence*) และการปรากฏเผยตัวของความเป็นไม่ได้เผยตัวเองอยู่ตลอด แต่ปรากฏได้ในหลายลักษณะการ โดยที่การเป็นไปในหลายทางเช่นนี้ของความเป็น ไฮเด็กเกอร์เห็นว่าคือการ *ซ่อน* และ *ปกปิด* ตัวเอง เขากล่าวว่า

“Manifestly, it is something that proximally and for the most part does *not* show itself at all: it is something that lies *hidden*, in contrast to that which proximally and for the most part does show itself; but at the

⁶⁴ “The idea of “transposing” and of metaphor is based upon the distinguishing, if not complete separation, of the sensible and the nonsensible as two realms that subsist on their own. The setting up of this partition between the sensible and nonsensible, between the physical and nonphysical is a basic trait of what is called metaphysics and which normatively determines Western thinking.” (Ibid, 48)

same time it is something that belongs to what thus shows itself, and it belongs to it so essentially as to constitute its meaning and its ground. “Yet what remains *hidden* in an egregious sense, or which relapses and gets *covered up* again, or which shows itself only ‘*in disguise*,’ is not just this entity or that, but rather the *Being* of entities (...)” (*Being and Time*, 59)

ข้อวิพากษ์ของไฮเดกเกอร์ต่อลักษณะดังกล่าวกล่าวคือ สิ่งที่ว่าทฤษฎีปรัชญา(ซึ่งเป็นไปในเชิงอุปลักษณ์)ทำคือ “การผิดที่” สิ่งที่เป็นของปริมณฑลในเชิงปัญญากลับเข้ามายังปริมณฑลในเชิงผัสสะเพราะสิ่งที่กระบวนการในเชิงอุปลักษณ์ทำคือ เปรียบเทียบ “ความคล้ายคลึง” (homoiōsis) ระหว่าง “คุณสมบัติ” ที่มีของคู่เปรียบในปริมณฑลเฉพาะทั้งสอง และเมื่อว่าทฤษฎีปรัชญาเฝ้าเอาการปรากฏของฝั่งฟากผัสสะมาเป็นตัวตั้ง สิ่งที่ว่าทฤษฎีปรัชญาทำคือใช้คุณลักษณะของปริมณฑลผัสสะเป็นภาพของความเป็นอยู่คือ (being) ในฝั่งฟากของปริมณฑลในเชิงปัญญาญาณ โดยที่ไม่สามารถ “เอ่ย” หรือ “เผย” ถึงความเป็นนั้นได้อย่างที่มันเป็นในตัวของมันเอง

การผิดที่และเติมสิ่งที่ไม่ได้เป็นของบื้องในตัวของมันเอง แสดงให้เห็นว่าภาษาอภิปรัชญาในแบบนี้ (ภาษาอภิปรัชญาที่มีอุปลักษณ์เป็นบรรทัดฐานของการเผยความจริง) คือภาษาที่คลาดเคลื่อนและไม่เคยกล่าว “การเผยวิที่แท้” (proper word – proper ‘saying’) ผู้วิจัยเห็นว่า โครงการทางความคิดของไฮเดกเกอร์คือความพยายามที่จะตอบปัญหาว่าด้วยการฝ่าฟันอุปสรรคของการไม่เผยตัว และเพื่อกลับไปสู่อุปติการณของความจริงได้ โดยที่เมื่อสภาวะความเป็นไม่ได้ปรากฏอยู่ตลอดเวลา การต่อสู้ฝ่าฟันที่ว่าเป็นกระบวนการที่จะต้องเกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำเล่าในตลอดการมีอยู่หรือเป็นอยู่

โดยสังเขป ไฮเดกเกอร์แยกแยะสภาวะการณของ *ความเป็นอยู่-ในนั้น เช่นนั้นเอง* (being-in as such) ออกเป็น 2 สภาวะคือ สภาวะความเป็นอยู่-เป็นไปที่มีการปรับจูนการเป็นไปของตัวเอง (being-attuned / ‘*die Stimmung*’) เข้ากับสภาวะการณที่ผู้มันพบเจอผู้มันเอง หรือ “การที่ดาชายนพาตัวเองย้อนกลับไปยังสภาวะเงื่อนไขแรกเริ่มในการเป็นอยู่ของตัวเอง” (ดลวัฒน์, 67) หรือการมีความเข้าใจความเป็นไปอันแท้จริงของตนเองที่เป็นไปในรอยทาง (being-towards) ของการเป็นตัวเอง ที่ไม่ใช่แค่การซำรอยในสิ่งที่ถูกค้นพบ-เปิดเผยแล้ว (familiarity) ในความลงปรากฏที่จับต้องได้อย่างตายตัว (facticity) ของสภาวะการณของชีวิตประจำวัน⁶⁵ กล่าวในภาพรวม คือ

⁶⁵ “...everyday Being for the ‘there’ – the ‘falling’ of Dasein” (ดู section I.5, pp. 221-224).

ระหว่าง (1) การกลับไปสู่สภาวะการณ์ที่เป็นของตัวเองอย่างแท้จริง กับ (2) ความเป็นไปที่ตกต่ำลง (falling) ไปตาม “ร่องหลืบ” หรือ “กระแส” ของความเป็นไปที่กรุยไปเองโดยคนอื่น, สิ่งอื่น, หรือกระแสของโลกที่แยกขาดออกไป

ตามนัยยะดังกล่าว การฝ่าฟันอุปสรรคของการปกปิดตัวเองของความจริงตามทัศนะของไฮเด็กเกอร์จึงหมายถึง การสวนกระแสการตกลงไปในร่องหลืบของการปกปิดตัวเอง โดยการตามรอยเส้นทางที่ความเป็นถอยกลับเข้าไปในพื้นที่ปกปิดและปกคลุมตนเองนั้น หรือการเข้าไปใกล้กับความจริงที่ถอยหนีไป

4.3 ตรรกะคู่ควบของการถอดถอนและการสร้างรอยใหม่ของความคิดและความหมาย

ร่องรอยกำเนิดและตรรกะคู่ควบของการถอดถอนและการสร้างรอยใหม่

“...the trait is not derived. It is not secondary, in its arrival, in relation to the domains, the essences, or existences that it cuts out, makes way for, and refolds in their *recoupe*. The *re-* of *retrait* is not an accident occurring to the trait. It takes itself away, stands aside by allowing every propriety to stand out, as one says of a figure on a ground. But it stands aside neither before nor after the breaching, broaching incision that permits the standing out, neither substantially, accidentally, materially, formally, nor according to any of the oppositions that organize so-called metaphysical discourse.” (RM)

สำหรับแดร์ริดา ความพยายามของการไฮเด็กเกอร์ในการเอาชนะหรือทบทวนทำลายสิ่งปกปิดปกคลุมการเผยตัวเองได้ของความเป็น ยกตัวอย่างเช่นในการกล่าวถึงคำในบทกวีที่ไฮเด็กเกอร์เชื่อว่าเป็นภาษาที่ความเป็นสามารถเผยตัวเองได้นั้น การมองคำอย่างเช่น “การเบ่งบานของการพูด”⁶⁶ ว่าไม่เป็นที่ไปในเชิงอุปลักษณ์นั้น เปิดทางให้กับความเป็นอุปลักษณ์อีกรูปแบบหนึ่ง กล่าวคือ “quasi-metaphoricity”

⁶⁶ บทกวีของ Holderlin อ้างโดยไฮเด็กเกอร์ใน "The Nature of Language" In Heidegger. (1971). *On the Way to Language* (Peter D. Hertz). New York: Harper & Row, Publishers, pp. 99-102.

รูปแบบของ *กึ่งอุปลักษณ์* ที่ว่านี้หมายถึง การทบทวนทำลายมายาคติหรือปรัมปราสี่ขาของความคิดในเชิงอภิปรัชญาแล้วว่า “ภาษาอภิปรัชญาเป็นไปในแบบสื่อแสดงแทน” การเห็นเช่นนี้เหมือนกับการเห็นว่า ภาพประทับหรือร่องรอยที่ทิ้งไว้โดยต้นแบบของภาพประทับเป็นร่องรอย การมองเห็นได้ระดับนี้เท่ากับเรา *เข้าใจ* ความจริงหรือการเผยตัวเองของความจริงมากขึ้นในระดับหนึ่ง

อย่างไรก็ดี การเข้าใจได้ว่า *เงา* เป็น *เงา* (appearance) และ *เงา* ไม่ใช่ *ต้นแบบ* (presencing / self-presence) เท่ากับเรารับรู้เงาในฐานะที่เป็นสิ่งนั้นของตัวเอง แต่เรายังไม่อาจรับรู้ได้ถึง *ต้นแบบ* ในตัวของมันเอง ตามทัศนะของไฮเดกเกอร์การรับรู้สิ่งต่างๆ ได้ในตัวของมันเกิดขึ้นได้จากกร “ฉีกขาด” (*Riss*) กันเข้ามาระหว่าง ภาษา และ ความคิด ระหว่าง ความคิด และ บทกวี การฉีกขาดกันเข้ามานี้ทำให้ไม่เกิดการ “ถ่ายโอน” ระหว่างความจริงที่เก็บงำในภาษาเข้าไปยังการคิดการเข้าใจ มีเพียงแต่ “การใกล้กัน” (nearness) และภาษา “สัญญา” ว่าวันหนึ่งภาษาจะเผยความจริงให้กับความคิด⁶⁷

อย่างไรก็ดี แดร์ริดาวิจารณ์ไว้ใน “การถอดถอนอุปลักษณ์” ว่าประเด็นปัญหาอยู่ตรงที่ทั้ง ภาษาและความคิดไม่เคยเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หากทั้งคู่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันหรือมีกำเนิดเดียวกันเช่นที่ การปรากฏนิรันดร์ ของความเป็นหนึ่งๆ การสร้างรอยของความเป็นที่ปรากฏจากปาก ฟังใดฟังหนึ่ง อาจทับตัดเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันได้ แต่หากไม่มี ความเป็นหนึ่งเดียวกันมาแล้วตั้งแต่ต้น ระหว่าง ภาษา ความคิด และความเป็น สิ่ง ความคิดและภาษาสร้างเส้นสายความสัมพันธ์ต่อกัน จะต้องเป็น “รอยขีดรอยใหม่” หรือ “ร่องรอยใหม่” ที่ไม่ได้สื้อย้อนกลับไปยังต้นแบบเดิมได้

“If a trait could be something, if it could be properly and fully originary, then we might say that it is more originary than the two (*Dichten* and *Denken*) that it notches and *recoupe*, that it is their common origin and the seal of their alliance, remaining for that reason singular and different from them. But, if it makes way for a differential gap, then a trait is neither fully originary and autonomous, nor, as a path-breaking, in it

⁶⁷ “As we give our mind to the way of thinking, we must give thought to this neighborhood. Taken at its surface value and recounted, our first lecture deals with three matters: First, it points to a poetic experience with language. The pointer is limited to a few remarks about Stefan George's poem “The Word.” Next, the lecture characterizes the experience, which to prepare is our task here, as a thinking experience. Where thinking finds its way to its true destination, it comes to a focus in listening to the promise that tells us what there is for thinking to think upon.” (Ibid. 75).

purely derivative. And to the extent that such a trait makes way for the possibility of naming in language (written or spoken, in the common meaning of these words), it is not itself nameable, as spacing, either literally, properly, or metaphorically. *The trait has nothing approaching it as such.*” (RM 73-74)

สำหรับแดร์ริดา “ร่องรอยปรากฏ” ของภาษาและความคิดที่เรามีหรือที่เรารับรู้ เป็นสิ่งเดียวที่เรามี ซึ่งร่องรอยที่ว่านี้ไม่สามารถสืบทอดไปยังต้นกำเนิดได้ เพราะทุกครั้งที่การตามรอยกลับเกิดขึ้น เรากำลังสร้างรอยใหม่ และรอยใหม่ที่มีนี้เป็นสิ่งเดียวที่เราทำได้กับความคิดและภาษา

ผู้วิจัยเข้าใจว่า แดร์ริดาตีความโครงการในการทบทวนทำลายร่องรอยมาหาที่ถูกสร้างขึ้นซ้ำแล้วซ้ำเล่าของอภิปรายตามทัศนะของไฮเด็กเกอร์เป็นไปอย่างไม่ถึงรากถึงฐานเพียงพอ แดร์ริดาเห็นด้วยกับไฮเด็กเกอร์ที่ว่า การมองว่าชุดวาทกรรมของอภิปรายชุดใดชุดหนึ่งเป็นความจริงแท้ มีปัญหาในตัวเอง แต่แดร์ริดาไม่เห็นทางออกที่เราสามารถจะหลุดไปจากตรรกะของการเสริมเติมต่อได้ กล่าวคือในด้านหนึ่ง ทุกครั้งที่ขบคิดถึงสิ่งที่ยังไม่ถูกคิด (สิ่งที่ถอดถอนตัวเองออกไป) สิ่งที่ยังไม่ถูกคิดถูกระบุได้ว่าเป็นสิ่งที่ยังไม่ถูกคิดการเป็นเช่นนี้ทำให้สิ่งที่ยังไม่ถูกคิดที่ถูกตระหนักได้ว่ายังไม่ถูกคิดทิ้งร่องรอยของตัวเอง การเป็นไปเช่นนี้เป็นไปเองเมื่อมีการคิดและเมื่อมีการใช้ภาษา เพราะหากไม่มีร่องรอยที่ถูกทิ้งไว้ก่อน (ร่องรอยอุปลักษณ์) ให้นำไปสู่สิ่งอื่น ความคิดและภาษาไม่มีการขับเคลื่อนตัวเอง ความคิดและภาษาไม่มีอยู่ ตรรกะนี้คือตรรกะคู่ควบของการถอดถอนและการสร้างรอยใหม่ของอุปลักษณ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

บทที่ 5

บทสรุป

“Philosophy has always insisted upon this: thinking its other. Its other: that which limits it, and from which it derives its essence, its definition, its production. To think its other: does this amount solely to *relever* (*aufheben*) that from which it derives, to head the procession of its method only by passing the limit? Or indeed does the limit, obliquely, by surprise, always reserve one more blow for philosophical knowledge? Limit/passage.” (Derrida, *Margins of Philosophy*, x-xi / i-ii)

ปรัชญาคิดถึงความเป็นอื่น ปรัชญาคิดถึงความเป็นอื่นของปรัชญาเองเพื่อที่จะตอบคำถามว่า ด้วยความจริงของสิ่งอื่นในตัวของสิ่งนั้นเอง ในการทำเช่นนั้น ใน *การคิดถึง*⁶⁸ สิ่งอื่น ปรัชญาคลาดคลา กับสิ่งนั้นเอง และซ้ำร้ายปรัชญายังพลาดที่จะตระหนักถึงความปลอดภัย⁶⁹ เพราะสิ่งที่ปรัชญาทำ ภายใต้การคิดในเชิงปรัชญาคือแสวงหาความเป็นสิ่งเดียวกัน (the same) ในความเป็นอื่น (the other) ที่ไม่เป็นอื่นอีกต่อเมื่อถูกรวบรวมไว้โดยอรรถาธิบายซึ่งแสวงหาเอกลักษณ์ของปรัชญา

แดร์ริดาเสนอประเด็นปัญหาของปรัชญาและการให้อรรถาธิบายของภาษาปรัชญาเช่นนี้ใน บทนำ (“Tympan”) ของ *The Margins of Philosophy* ซึ่งเป็นผลงานตีพิมพ์รวบรวมข้อเขียนว่า ด้วยสิ่งที่ปรัชญาคลาดคลาในการขบคิด และสิ่งที่ “อยู่ ณ ชายขอบ”⁷⁰ ของวาทกรรมปรัชญา ใน หนังสือเล่มนี้ “กระบวนการผลัดเปลี่ยน” หรือ “*Aufhebung*” เป็นกระบวนการที่แดร์ริดาอ้างถึง ตั้งแต่ตอนต้น (ชายขอบด้านซ้ายของหนังสือ) โดยจัดวางที่ทางให้กับ “ชายขอบ” ในฐานะที่เป็น antithesis ของกระบวนการดังกล่าว และกล่าวว่า “ชายขอบ” สร้าง “ส่วนเสริมต่อ” (“one more blow” / “*un coup de plus*”) ให้กับความรู้ที่เกิดจากการจับคว้า (*greifen*) หรือผลัดเปลี่ยน (*aufheben*) สิ่งอื่นแล้วแทนที่ด้วยมโนทัศน์ (*begreifen*) ของความเข้าใจในเชิงปรัชญา

ในท่ามกลาง สิ่งที่เป็นชายขอบ อันหลากหลายของปรัชญา อุปลักษณ์ไม่ได้เป็นแค่ชายขอบ แต่สื่อถึงความเป็นไปได้ของการก้าวข้าม หรือ การไปต่อ-ไปให้พ้น จากกรอบคิดในเชิงตัดแบ่งของ ปรัชญา ความเป็นอุปลักษณ์ตามที่ศนะของแดร์ริดากระเปิดเส้นแบ่งของอภิปรัชญา เปิดให้เห็นความไม่ เสถียรที่มีอยู่แล้วในการขบคิดและในความเป็นไปได้ของภาษาธรรมชาติที่ปรัชญาพยายามเข้ามา กำกับ ที่ปรัชญาเข้ามาหยิบใช้หรือจับคว้าเอาไว้ในฐานะ สิ่งที่เป็นของ (propriety) ของปรัชญาเอง

ใน *การถอดรื้อ* มโนทัศน์อุปลักษณ์ที่ถูกกำหนดพรมแดนไว้ที่การตัดแบ่งอันตายตัวของ “ปริมปราสีขาว” การรื้อ- นั้น -สร้าง พรมแดนใหม่ให้กับความคิดไปด้วยในขณะเดียวกัน ใน “การ ถอดถอนอุปลักษณ์” การถอดถอนตัวเอง ของอุปลักษณ์ สร้างรอยใหม่ให้กับสิ่งที่อุปลักษณ์เข้ามา เสริมแทนไปด้วยพร้อมๆ กัน ลักษณะการเช่นนี้คือลักษณะการของ การรื้อสร้าง ซึ่งสิ่งที่สามารถจะถูก

⁶⁸ คำว่า ‘คิดถึง’ ในบริบทนี้ไม่ได้หมายถึง ‘thinking’ แต่ ‘missing’ (*manquer*) อันหมายถึง การคิดถึงสิ่งที่ขาดหายไปแล้ว ไม่มีอยู่ตรง นั้นแล้ว.

⁶⁹ “...To insist upon thinking its other: its proper other, the proper of its other, an other proper? In thinking it *as such*, in recognizing it, one misses it. One reappropriates it for oneself; one disposes it, one misses it, or rather one misses (the) missing (of) it, which, as concerns the other, always amounts to the same. Between the proper of the other and the other of the proper.” (*Margins of Philosophy*, xi-xii / ii).

⁷⁰ “*Being at the limit*: these words do not yet form a proposition, and even less a discourse. But there is enough in them, provided that one plays upon it, to engender almost all the sentences in this book.” (Ibid x / i).

รื้อสร้างได้ รื้อสร้างตนเอง ที่การรื้อสร้างเกิดขึ้นจากแก่นแท้ของสิ่งนั้นเอง เงื่อนไขของการถูกรื้อได้จึงเป็นเงื่อนไขเดียวกับการสร้างได้ สิ่งที่ถูกรื้อสร้างได้ก็คือ ความจริงของความเป็น (the truth of being) ซึ่งแก่นแท้คือสิ่งประกอบสร้าง สร้างได้รื้อได้ รื้อได้สร้างอีก เสริมต่อเองภายใต้การคิด

บทต่างๆ ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เขียนขึ้นในลักษณะของการอ่าน ผู้วิจัยพยายามอ่านจากภายในตัวของแดร์ริดาและตัวบทที่เป็นอื่นไปจากแดร์ริดา แต่ในท้ายที่สุดพบว่าทุกครั้ง ตัวบทหนึ่งและสิ่งที่เป็นอื่นไปจากตัวบทสลายชั่วแบ่งของตนเอง การสลายชั่วแบ่งระหว่างตัวบท บริบท และ บทอื่นนี้เริ่มขับเคลื่อนตัวเองเมื่อกระบวนการขบคิดเริ่มต้น ผู้วิจัย ถูกนำพาไป (epiphora) โดยตัวบทและตัวบทถูกนำพาไปโดยผู้วิจัยโดยที่ต่างฝ่ายไม่อาจควบคุมหรือกำหนดขอบเขตให้แก่กันและกันได้ อย่างตายตัว เรา *อาศัยอยู่* ในกันและกัน ณ ที่พำนักชั่วคราวนี้ ซึ่งความเคลื่อนไหวเองของกาลเวลานำพาให้ไปต่อ ความเคลื่อนไหวอย่างไม่หยุดยั้งของกาลเวลาเสนอภาพร่างให้กับความคิดในการเปิดพื้นที่ให้กับสิ่งที่ยังมาไม่ถึง (น + อนาคต) เปิดพื้นที่ให้กับสิ่งที่ยังไม่ถูกขบคิด และสิ่งที่ยังไม่ถูกผนวก รวมเข้าไว้ในความคิด ความรุนแรงของการควบรวมทางความคิดนี้อาจหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่เราตระหนักได้ถึงความเป็นอื่น และเราต้องตระหนักให้ได้ถึงความเป็นอื่นที่ไม่อาจถูกผนวกรวมได้ในท้ายที่สุด เพื่อไม่ให้ความคิดคลาดคลาสิ่งอื่นของความคิด ความคิดต้องขบคิดความเป็นอื่นของความคิดเอง ความคิดต้องตระหนักให้ได้ซ้ำแล้วซ้ำเล่าถึงความเว้าแหว่งและความมืดบอดภายในพื้นที่ของความคิดเอง เพราะการขาดพร่องไปนี้ เพราะการแห้วแหว่งของชายขอบ ณ ศูนย์กลางนี้ ความคิดจึงอาจไปต่อ ความคิดจึงอาจขบคิดถึงสิ่งที่ยังไม่ถูกขบคิดได้โดยไม่หลงลืมความเป็นอื่นนั้น แดร์ริดาชี้ให้เห็นว่าความเป็นอุปลักษณ์คือพลังของการไปต่อดังกล่าว คือพลังของการเปิดทางให้กับนัยความหมายและการขบคิดที่ถือเป็นแก่นแกนของศาสตร์ที่เรียกว่าปรัชญาเอง ปรัชญาหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะอยู่ร่วมกับอุปลักษณ์ ขบคิดและแสวงหาความเข้าใจด้วยความเป็นอุปลักษณ์

Amalric, Jean-Luc. (2006). *Ricœur, Derrida. L'enjeu de la métaphore*. Paris : Presses Universitaires de France.

Aristote. (2017). *Métaphysique (Meta ta phusika)* (Bernard Sichère, introduction, traduction et notes). Paris : Pocket, un département d'Univers Poche.

------. (1996). *Poétique* (J. Hardy, traduction). Paris : Gallimard.

------. (2007). *Rhétorique* (Pierre Chiron, présentation et traduction). Paris : Flammarion.

------. (2012). *Topiques, Organon V* (Jean Tricot, traduction et notes). Paris : Vrin.

- Aristotle. (1994). *Categories and De Interpretatione* (J. L. Ackrill, translation with notes and glossary). Oxford: Clarendon Press (Clarendon Aristotle Series).
- . (1995). *The Complete Works of Aristotle volume one and two* (Jonathan Barnes, translated and edited). New Jersey: Princeton University Press.
- . (2016). *Metaphysics* (C.D.C. Reeve, translated with introduction and notes). Indiana: Hackett Publishing Company.
- Bennington, Geoffrey. (2016). Métaphore, méta-force. *Rue Descartes* 2 (89-90), pp. 13-20.
- Derrida, Jacques. (1972). *La dissémination*. Paris : Editions du Seuil (Essais).
- . (1967). *L'écriture et la différence*. Paris : Editions du Seuil (Essais).
- . (1993). *Heidegger et la question*. Paris : Flammarion (Champs Essais).
- . (1972). *Marges de la philosophie*. Paris : Editions de Minuit.
- . (1982). *Margins of Philosophy* (Alan Bass, trans.). Chicago: University of Chicago Press.
- . (1992). *Points de suspension, Entretiens* (Elisabeth Weber, choisit et présentés). Paris : Galilée.
- . (1995). *Points... Interviews, 1974-1994* (Elisabeth Weber, editor; Peggy Kamuf and others, translation). California: Stanford University Press.
- . (1998). *Psyché : l'invention de l'autre, volume I* (nouvelle édition augmentée). Paris : Galilée.
- . (2007). *Psyche: Inventions of the Other, Volume I*. Stanford: Stanford University Press.
- Direk, Zeynep, and Leonard Lawlor, (eds). (2014). *A companion to Derrida*. West Sussex: Wiley-Blackwell.
- Greisch, Jean. (1973). Les mots et les roses : la métaphore chez Martin Heidegger. *Revue des Sciences philosophiques et théologiques* 57, 3, pp. 433-455.

- Grondin, Jean. (2008). *L'herméneutique*. Paris : Presses Universitaires de France (coll. Que Sais-Je?).
- Hegel, G. W. F. (1975). *Aesthetics*, (trans. T. M. Knox). Oxford: Clarendon Press.
- Hegel, G. W. F. (1995). *Cours d'esthétique, I* (Jean-Pierre Lefebvre et Veronika von Schenck, traduction). Paris : Aubier (édition Hotho).
- Heidegger, Martin. (1991 [1957]). *The Principle of Reason*, [Der Satz vom Grund] (trans. Reginald Lilly). Indiana University Press.
- (2008). *Being and Time* (translated by John Macquarrie & Edward Robinson). New York : Harper Perennial Modern Thought.
- (1971). *On the Way to Language*. New York: Harper & Row, Publishers.
- (1956). *What is Philosophy?* (trans. W. Kluback and J.T. Wilde). New Haven: College and University Press.
- Heiden, Gert-Jan van der. (2010). *The truth (and untruth) of language: Heidegger, Ricoeur, and Derrida on disclosure and displacement*. Pennsylvania: Duquesne University Press.
- Phenpinant, Kasem. (2004). *The Seduction of Jacques Derrida : Deconstruction and the Ethicalization of the Political*. Dissertation, submitted to The Graduate Faculty of Political and Social Science of the New School for Social Research in partial fulfillment of the requirement for the degree of Doctor of Philosophy.
- Lavelle, Patricia. (2012). Ressemblance et réflexion dans La métaphore vive. Considérations à partir du différend Ricoeur-Derrida. In *Revue Philosophique de Louvain*. Troisième série, 110, 1, pp. 103-116.
- Lawlor, Leonard. (2002). *Derrida and Husserl: The Basic Problem of Phenomenology*. Bloomington: Indiana University Press.
- (1992). *Imagination and Chance: The Difference between the Thought of Ricoeur and Derrida*. New York: State University of New York Press.
- Pirovolakis, Eftichis. (2012). *Reading Derrida and Ricoeur: improbable encounters between deconstruction and hermeneutics*. New York: State University of New York (SUNY series).

- Prado Jr., Plinio Walder. (1991). The Concealed Art of Language: Fragments of the Young Nietzsche. *Journal of Nietzsche Studies* 1, 'Whose Nietzsche?', (Spring), pp. 29-41.
- Ricoeur, Paul. (2016). *Hermeneutics and the Human Sciences: Essays on Language, Action and Interpretation* (edited, translated and introduced by John B. Thompson). Cambridge: Cambridge University Press.
- . (1976). *Interpretation Theory: Discourse and the Surplus of Meaning*. Texas: Texas Christian University Press.
- . (1972). La métaphore et le problème central de l'herméneutique. *Revue Philosophique de Louvain*. 70, 5, pp. 93-112.
- . (1975). *La métaphore vive*. Paris : Editions du Seuil (coll. L'ordre philosophique).
- . (2003). *The Rule of Metaphor: The creation of meaning in language* (Robert Czerny with Kathleen McLaughlin and John Costello, S.J., Trans.). London: Routledge Classics.
- . (1999). Ricoeur, Paul. *L'unique et le singulier*. Bruxelles : Alice Éditions.
- Revault d'Allonnes, Myriam, and François Azouvi (éds.). (2004). *Paul Ricoeur*. Paris : Editions de L'Herne.
- Stellardi, Giuseppe. (2000) *Heidegger and Derrida on Philosophy and Metaphor: Imperfect Thought*. New York: Humanity Books.

ดลวัฒน์ บัวประดิษฐ์. *มโนทัศน์ความจริงใน บ็อง แอนด์ ไทม์ ของ มาร์ติน ไฮเดกเกอร์*. วิทยานิพนธ์ตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาปรัชญา ภาควิชาปรัชญา ปีการศึกษา 2558.

บรรณานุกรม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล

สุรกานต์ โตสมบุญ

วัน เดือน ปี เกิด

21 กุมภาพันธ์ 2523

สถานที่เกิด

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY